Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE TĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 12 (71) • 15 iunie 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

„TREI INIMI FIERBINȚI" Foto: A. MIHAILOPOL

Eugen Frunză

PE CÎND RĂSUNĂ „INTERNAȚIONALA"

Navigator mă-nchipui și ascult
Primenitoarea timpului furtună;
Istorii gem sub mine, și detună
Vulcanii stinși, în adîncimi, de mult.

Cu veacul meu, la cîrmă, stau de pază.
O, drum superb spre mîine și spre cer!
Milenii trec, se-nvolbură și pier...
Sus, prin zenit, Gagarin săgetează...

Viteză! Echipajul pregătit!
Universalul cîntec ce aproape-l!
Nu, nu e vis ce-n pînzele pleoapei
Tulburător de-aproape s-a ivit —

Căci e trezia însăși, triumfala!
E adevărul avîntat în larg!
Iar inima mea arde pe catarg
Pe cînd răsună „Internaționala"

Ion Horea

NĂZUINȚELE INTIME

Nu trebuie să las nepăsător
Din lucrurile care mă-nconjoară
Cu filiforea sufletului lor
Pe care-o simt acum întîia oară.
Nu trebuie să las neadunată,
Necunoscută, neîntoarsă mie,
Această-alcătuire minunată
De patimă și poezie.

Odată, mi-amintesc cum am ajuns
Prin munți, în largi poene, unde cade
Lumina în păduri de nepătruns,
Peste tremurătoarele arcade
Și-am ascultat: venea ca o chemare
Ca un îndemn prelung și repetat
Din stîncă-n stîncă pînă-n depărtare
Ca într-un basm de care n-am uitat,
Ca-ntr-o fîntînă cercurile-afunde
Subt pietrele zidite împrejur,
Ca-ntr-un tărîm din care ți-ar răspunde
O sete de verdeață și azur,
Și-am înțeles ce frumusețe poate
Să se adune-n neîntrerupt ocol,
Unde-i lumina oglindită-n toate
Din vale pînă-n piscul gol.

Era o contopire și un dar
Primit în suflet și întors naturii,
Era întîiul meu abecedar
Miracol al luminii și-al pădurii —
Și-adesea clipa-aceea, regăsită,
O strig din depărtare înapoi
De mîna mea să fie-acum rivnită
Și înălțată timpurilor noi.
Cineva-mi spuse: „e un drept al tău,
Gîndirea ta să treacă peste toate,
Îngemănări de bine și de rău
Și de tumult și de singurătate,
E timpul să le-nveți, să le-nțelegi,
Și-așa cum ploia cade pe hotare
Adusă doar menirii ei din veci,
Tu să te-ntorci din umbră și uitare".
Cineva-mi spuse: „te-am văzut întîi
Eliberînd pămîntul, în tranșee,
Cu bărăganul pus la căpătîi,
De pușcă-mbrățișat ca de o femeie,
E dreptul tău acum să-ți amintești
Oprite-n fața ta la ciocnire,
Și-n tot ce focuri să-ntorci acum din nou
Lumina-aceea căutată
Să-nvii acel îndepărtat ecou
Din liniștea pădurii de altădată".
Și era Lenin cel care-a ajuns
Să-mi știe năzuințele intime
Și căruia-i aduc acel răspuns
Nebănuit încă de nime.
Cu el pornesc în nopțile tîrzii
S-adun de-aproape și din depărtare,
Din suferințe și din bucurii
Din dragoste și din uitare
Cu el să aflu ritmul nimerit
Și stincile din inimi luminate
Spre care sufletu-mi neliniștit
Să treacă în ecouri depărtate,
Și gîndurile mele să le-nalț
Spre piscurile colosale
Ale zidirilor de zmalț
Și-a focurilor strînse din furnale.
Să se-oglindească-n fața lor
Spre timpurile binecuvîntate
Pămîntul meu multicolor
Și neamurile lui eliberate.

În căutarea mea neîntreruptă
Cu Lenin trec întreg și-adevărat
Prin liniștea cîmpiei după luptă
Sub cerul din adînc străfulgerat.

CRITERIILE NOUTĂȚII (II)

de Dan Deșliu

Căutarea unor căi noi comportă — se știe, riscuri inerente. Nu se poate inova fără greșeli, în nici un domeniu: între inedit și perfect există aproape o contradicție în termeni. Erorile pionieratului trebuie să fie criticate, firește, dar în nici un caz „înfierate", „condamnate" etc. Rigiditatea în această direcție frînează progresul.

Considerînd noutatea de conținut drept factor determinant în aprecierea valorii încercărilor novatoare, voi fi de acord, de pildă, cu crochiul de poem „Desprinderea de țărm" — de Ilie Constantin (Viața Românească 12/1960) în ciuda obscurităților, contorsiunilor, divagațiilor existente acolo, pentru că ansamblul domină detaliile, iar impuritățile provin de la spălarea aurului. Nu același lucru se poate spune despre unele poezii ale aceluiași autor, publicate recent în Gazeta Literară (Statornicul cataarg. Am fost atita vreme singur). Cred că nici el, nici cititorii săi n-au nimic de folosit din asemenea psalmodieri hermetizante: „O, zbor al meu prea scund și nedeplin robit, / Alunecat pe-al mării schimbător contur, / Aștept să-ți rupi carena dintr-un amar azur / Către nadir, către zenit! Cer oferit, continuat ciclon, / Sprenalt izbinditor Icar... / Nu, viața mea nu e un calendar / Cu filele-n risipă, monoton!"

Probabil, pentru a stimula astfel de „inovații", Gazeta literară publică în numărul respectiv, în cadrul unei pagini speciale, un fragment din „Cronica" lui Saint John Perse, conținînd noutăți de această factură: „...Privește-n sus om al serii: marele trandafir al anilor își înconjoară fruntea senină. Marele arbore al cerului ca un nopal (greșeală tipografică? termen vrăjitoresc? n.n.) se-nveșmîntează la apus cu roșii insecte. Și-n arderea unei seri cu miresme de algă uscată noi educăm, pentru mai înalte transhumanțe, marile insule din mijlocul cerului, hrănite cu fructe de ienupăr. Febră în înalturi și pat de jăratec. Statut al soților pentru noapte, pe toate crestele spălate cu aur..."

Evident, hîrtia rabdă orice dar la ce bun să oferim cititorilor noștri mostre de literatură decadentă, sub scutul nu știu căror „rațiuni superioare" — și să-l chinuim pe Nichita Stănescu, poet valoros, cu traducerea unor atari elucubrații?

Revenind la problema „erorilor pionieratului" — cred că se impune o verificare scrupuloasă a aprecierilor pe care le facem asupra unora sau altora dintre încercările colegilor noștri. Deseori ne pripim, generalizăm superficial, tindem involuntar spre simplificare. Fenomenul — complex — pretinde o abordare cu mijloace adecvate.

Recent, afirmam că poemul Ninei Cassian „Spectacol în aer liber" are un caracter prea cerebral, ceea ce nu corespunde gusturilor și concepțiilor mele. Recitind lucrarea în chestiune, mi-am dat seama că formularea cu pricina (acuza de cerebralitate) nu exprimă exact ceea ce vroiam să spun.

Nina Cassian abordează cu îndrăzneală tema dificilă a „noilor relații și noilor iubiri". Și aici socialismul aduce transformări de substanță — principala fiind, pare-mi-se, eliberarea economică a femeii. Iubirea este posibilă numai între egali — iată ideea filozofică fundamentală de la care pornește „Spectacolul în aer liber". Imaginea artistică se realizează uneori la nivel superior — ca în acel „distingo" subtil între patimă și iubire, din cîntul 5:

„Fiți atenți să nu renegați
zborul de aur sub pretextul
gravitației / Totul poate fi înălțat / sau frînt. / Luați aminte: ați coborît pe pămînt".

Într-adevăr, accesul pasional poate da senzația efemeră a „zborului" — dar aceasta se volatilizează la primul contact cu pămîntul, cu „gravitația" (și nu „gravitatea") — iubirea implică durată și conștiință: a iubi înseamnă a cunoaște. În această revelație de esență constă, după părerea mea, mesajul novator al poemului — căci aici se exprimă ceva (esențial) din „marea revoluție a iubirii".

Problema nu este, cum afirmă Matei Călinescu „... de a realiza o fuziune armonioasă, pregnantă, între laturile general-umane ale erosului și cele specifice noii orînduiri" — ci de a modifica prin luptă, printr-o veritabilă „bătălie în marș", însuși conținutul eroticei.

Patima — ca manifestare inferioară, ținînd mai degrabă de regn decît de specie — e lesne accesibilă: dragostea, spune poeta, pretinde exigență, o grea calificare (expresie nu tocmai fericită — deși sugestivă).

Ideea egalității inextricabile — condiție sine qua non a iubirii — se exprimă în remarcabila imagine a zborului comun, unic — observindu-se, totodată, că orice disonanță în raportul principal atrage după sine primejdia prăbușirii:

„Poate-am fost prea leneși uneori, / poate-am crezut că, odată pornită la drum, / dragostea merge-nainte, fără oprire, ca timpul..."

Dacă problematica rămîne majoră d-a capo al fine, în schimb realizarea artistică mi se pare inegală. Există pasaje în care ideile se mențin la stadiul elementar, neîmbogățindu-se prin imagine. De aici și senzația de „cerebralism", amintită anterior.

Iată cîteva exemple de adevăruri importante, exprimate sec, într-un limbaj oarecum „tehnicist":

„sufletul nostru nu cunoaște
brutala secțiune / dintre „la
locul muncii" și „acasă", /
pentru că locul muncii nu mai
e un surghiun, / nu mai e
locul vînzării puterii noastre
de lucru /..."

sau

„și ne respectăm adînc / iubindu-ne cu o dimensiune în plus".

Nu cred că prin exprimarea „nudă" a unor adevăruri științifice acționează în primul rînd poezia asupra conștiinței, ci prin imagini plastice, cu un caracter specific (concret-senzorial). Și avem dreptul să fim foarte exigenți față de făurarul unor frumuseți de această factură: „...odaia păru că se prelungește-n adînc, / într-un șir nesfîrșit de odăi, / și la capătul lor, apăru / străveziu ca o cămășuță de copil, / Visul". (cîntul 29).

Am insistat asupra poemului Ninei Cassian „Spectacol în aer liber" (asupra căruia îmi propun, de altfel, să revin, într-un articol despre poezia erotică) deoarece mi se pare un exemplu instructiv de îmbinare a succesului cu insuccesul, în lupta pentru exprimarea noului în imagini artistice.

După cum am văzut, aici lipsurile țin în primul rînd de expresie, de neconvertirea ideii în poezie.

Consider că exemple similare se găsesc în creația fiecăruia dintre poeții noștri contemporani — indiferent de generație — în acele lucrări în care se tinde curajos și consecvent spre noutate.

Cînd intervine însă eroarea de fond, de poziție, căutarea rămîne sterilă, aportul novator este nul. O asemenea eroare săvîrșesc, după opinia mea, unii autori obsedați de exprimarea eului propriu. „Operația" ca să-i zic așa — interesează doar în măsura în care este revelatoare pe plan larg, definind nu „insul", pur și simplu, ci insul social, bine determinat în timp, și în spațiu. În această problemă, noutatea de fond constă în identificarea cu interesele colectivității — ceea ce nu anulează, ci amplifică acele trăsături particulare în care se exprimă specificul uman. Individualismul este o trăsătură retrogradă, apropiată animalului: ea ține de era cavernelor și a safeurilor, constituind puntea directă între primii antropoizi și ultimii Rockfelleri. Omul modern, în accepția majoră a cuvîntului, simte răspundere nu doar pentru propria-i soartă — ci pentru soarta umanității. Încă Hamlet clama: „Vai mie, lumea și-a ieșit din țîțîni! De ce tocmai eu trebuie s-o pun la loc?"

Un poet care să se încline cu ostentație asupra eului propriu, necontingent (sau contingent foarte vag) cu mediul social, ar fi anacronic, în condițiile noastre, ca Don Quijotte de la Mancha în fața navei cosmice.

O asemenea ipostază ciudată îl atrage, pare-se, în mod stăruitor, pe A. E. Baconski: însingurarea, melancolia, dezinteresul față de realitatea înconjurătoare caracterizează versurile sale din ultima vreme.

Poetul vădește interes pentru propria anatomie: „Vai, de-nchid ochii, din nou îmi invie-n auz / pieptul meu răsunînd ca un pod de aramă / lovit de copite de cai, sternul meu sîngerat /, peste care treceau hohotind nemiloase convoaie..." (Spun adio pădurilor)

„...pieptul meu larg / poarta urme de lănci și de roată, / glasul mi-e de doine prea plin..." (Vis de zugrav).

Onomastica personală solicită, cînd și cînd, atenția monumentelor de arhitectură: „Goticul turn cu aripile-n jos / Stăruie-n ceață departe, / Doar cite-odată amintindu-și de numele meu / Și ritmîndu-l în clopote" (Umbra bătrînului dom).

Clișeele sînt preluate de unii amatori de noutăți care le dezvoltă și le adoptă cu micile retușuri de rigoare: „...primul vuiet al uzinei noi a-mprăștiat și numele meu / Umerii mei s-au prefăcut în catarguri puternice, / multe păsări se așează cu amurgul pe ele / aducîndu-mi lumina plajelor străvezii ca strugurii, / inima mi se rotește sub cer spălat de furtuni..." (Petre Stoica „Evoluție").

Declarînd că nu-i făcut să cînte noua strălucire a țării (chestie de vocație), A. E. Baconski consideră că această atitudine cu totul aparte va atrage după sine omagiul posterității — căci „vuietul dens al marilor orașe care dorm ghemuite în stînci" — îl asigură: — „...vor veni cîntăreți străluciți în veșmînt de lumină și sunetul coardelor fi-va aproape de tot și vei sta nevăzut să-l asculți încă mult după ce-și vor fi rezemat de piatra enormă (sic!) care-ți va străjui la căpătîi lirele lungi și albastre".

După mine, o asemenea optică deformată este străină de conștiința omului socialist — și mi se pare profund regretabil că talentul autorului se irosește în imitații minore.

Dar talentul — fie chiar „mare" — înseamnă numai potențial poetic, capacitate de a crea imagini? Asta ne poate satisface, să zicem, în cazul unui începător. Vorbind despre creația artistică propriu zisă, cred că talentul implică receptivitate față de nou, arta de a surprinde prefacerile esențiale din viața societății contemporane și a le reda în forme estetice superioare.

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

Un fenomen care generează artă

Există un fenomen, pe care poate nu-l înregistrăm întotdeauna așa cum s-ar cuveni în sfera sa și în influența pe care o exercită — și care mi se pare caracteristic, dominant, definitoriu pentru viața noastră. Fenomenul acesta nu mai apare ca o mlădiță care indică viitorul: în anumite domenii se prezintă ca un fenomen de masă, generalizant. Omul încetează să-și vadă viața sa drept un simplu act biologic. Modul de a înțelege munca doar ca un tribut pentru viață, pentru existență, devine pe zi ce trece anacronic. „Muncesc ca să trăiesc", sună astăzi învechit.

S-ar putea ca un tînăr să se angajeze într-o uzină cu concepția aceasta tradițională „trebuie să muncesc pentru ca să trăiesc"! Dar după un timp concepția aceasta începe să dispară. Viața colectivă cu vastitatea și varietatea ei îi oferă alte orizonturi. De cele mai multe ori munca se transformă pentru tînărul respectiv într-o pasiune a vieții sale. Tînărul începe să trăiască emoțiile unui artist. În legătură cu munca sa își face visuri, și-o înnobilează (înnobilîndu-se) și-o ridică la rangul de fericire, (subliniez), de **fericire spirituală**. În sufletul acestui muncitor se naște un nou univers emoțional. Munca sa devine un generator de emoții. Emoții care încep de la întreținerea mașinii, de la estetica pieselor lucrate, pînă la înflorirea unor gînduri temerare pe cale să se transforme în inovații sau invenții. Iată că tehnicitatea ireproșabilă (pe care să spunem că tînărul o posedă ca o condiție a muncii) în loc să-l transforme într-un robot, în momentul în care ea este dobîndită într-un **anumit** colectiv, într-o **anumită** societate duce la o bogată viață spirituală.

Acest fenomen, a cărui frecvență copleșește la ora actuală, este produsul revoluției sociale pe care o trăim, este urmarea legitimă a noilor condiții de viață și de muncă înfăptuite de statul nostru. Eliberați de groaza viitorului, de nesiguranța vieții, dimpotrivă încredințați pe deplin de bogăția și frumusețea perspectivei, oamenii noștri au făcut acest salt, au depășit limitele vieții ca simplu act biologic. Noul fel de a vedea, de a înțelege, de a simți munca mi se pare covîrșitor pentru societatea noastră. Această **eliberare** e de natură în primul rînd să genereze noi relații între oameni. Este greu să surprinzi dintr-odată noutatea și adîncimea acestor relații. Ele pot fi pline de surprize și în direcția lor generală care nu poate fi decît pozitivă pot să apară elemente ciudate, contradictorii, greu de definit momentan.

Am întîlnit, de pildă, un muncitor excepțional, un adevărat pasionat al tehnicii, pe care creațiile sale l-au ridicat în rîndurile cetățenilor fruntași ai țării noastre. Dragostea sa pentru muncă îl transforma într-un model viu în uzina în care lucra. El însuși era de o energie clocotitoare. Organiza brigăzi de producție, „ridica" tineri, se ocupa de sufletul, de intelectul lor. Făceau împreună acte de curaj în tehnică și producție, se odihneau, se distrau se „cultivau" laolaltă. Urmarea generală a acestei activități era cît se poate de pozitivă pentru întreprindere, pentru colectivitate.

Am întîlnit la Cluj, într-o uzină, un inginer cu o biografie uluitoare. De copil îl atrăgea ca un magnet irezistibil tehnica. Această atracție l-a făcut ca în primele zile de după război să caute tot felul de mecanisme uitate în timpul luptelor și să le demonteze. Într-o astfel de îndeletnicire o ghiulea a explodat retezîndu-i ambele mîini. Copilul s-a trezit după luni de suferință cu antrebrațele tăiate de la jumătate. Adolescența și tinerețea lui n-a însemnat altceva decît fuga de lume, groaza infirmității, o ură grea împotriva oamenilor sănătoși, și o ură și mai cumplită împotriva tehnicii sau mai de grabă o groază, o spaimă permanentă față de ceea ce însemna tehnică sau produs al tehnicii. Omul acesta, încă tînăr, e astăzi un inginer de reală valoare. Scrie, desenează, înoată (fără proteze) și mai ales lucrează. Bineînțeles, în domeniul tehnicii, e un pasionat. Drumul parcurs de el pînă la uzină a însemnat o luptă continuă cu **sine însuși**. Spun aceasta pentru că el își închipuia tot timpul că se luptă cu societatea. Chiar cînd a ajuns în uzină comportarea lui era la început ciudată. Oscila între ură și dispreț. Colectivul însă nu l-a privit nici ca pe un infirm, nici ca pe un fenomen. Nu i-a acordat din milă un post ca să supraviețuiască. L-a tratat ca om. Ca pe orice muncitor. Încetul cu încetul tînărul și-a regăsit sentimentele și pasiunile vechi. Prin atitudinea sa, colectivul l-a învățat să iubească munca. Și cît de simplu ar fi fost dus la pierzanie acest om dacă dintr-un fals umanitarism i s-ar fi asigurat o sinecură! Dar aceste relații dintre tînărul inginer și colectiv nu-și au izvorul salutar într-o concepție nouă despre muncă? Într-o concepție care vede munca drept o pasiune, o fericire a vieții?

Pentru noi, ca scriitori, fenomenul acesta al muncii scoase din condiția de „povară", pe care societățile bazate pe exploatare căutau s-o facă tradițională, trebuie să fie un prilej îndelungat și de meditație și de acțiune. Cunoașterea și asimilarea acestui fenomen cu toate urmările și influențele pe care le are în viața de toate zilele, cu natura lui de a revoluționa conștiința umană, poate deveni o condiție a creației noastre și mai ales un izvor nesecat de probleme și căutări literare.

Lumea noastră, dominată de noua concepție despre muncă, mi se pare, în varietatea și vastitatea ei, o lume minunată. Esența pozitivă a acestei lumi, direcția ei pozitivă de dezvoltare ne îndeamnă spre o literatură limpede, curajoasă, dinamică.

Const. Chiriță

DIN SUMAR:

12 poeți tineri (pag. 3)

25 de ani de la moartea lui Maxim Gorki

Savanți romîni despre CUCERIREA COSMOSULUI (pag. 13)

PROFILURI LITERARE

Al. Oprea

Activitatea îndelungată (pentru un tînăr), de aproape un deceniu, îndeosebi în paginile revistei *Viața Românească*, i-a format un „profil" distinct în mișcarea literară de azi. Tinerețea criticului se manifestă în articolele și studiile despre literatura contemporană prin francheța atitudinii, vioiciunea și pasiunea dezbaterilor.

De la început, Al. Oprea a înțeles prin critică un mod de discuție, un dialog scris în jurul unor aspecte generale ale noii creații literare. Pagina sa de critică are ascunsă pe undeva — cînd nu exprimă răspicat — o doză de polemică, de „controversă".

Al. Oprea nu profesează critica de redacție cu regularitate periodică — cronica, recenzia — ci eseul critic și articolul sinteză. Genul ales implică pe lîngă o însușire sigură și temeinică a ideilor estetice marxist-leniniste și o putere de generalizare a faptelor, prin care să se poată prinde întregul fir al problemei în discuție. (*Literatură și contemporaneitate*. „Viața românească" 1/1956 : *Tot despre adevărul vieții*. V.r., 7,8/1956 ; *Tipologii umane și sociale în proza contemporană — Note pentru un studiu despre eroul zilelor noastre* V. r. 1-2/1958 ; *Proza scurtă și pasiunea scriitorului comunist*, V. r. 5/1959).

Criticii (de ce numai un drept al creatorilor ?) coboară și ei de pe băncile unui maestru pe care și-l revendică mai tîrziu tacit sau fățiș. Punctele de plecare din critica lui Al. Oprea sînt operele criticilor democrat-revoluționari ruși, îndeosebi Bielinski, al cărui sistem se pare că-i rămîne primul model. (*Semnificații actuale ale criticii lui V. G. Bielinski*. „Gazeta literară", nr. 23/1956). La aceasta se adaugă documentarea filozofică marxist-leninistă și informarea bogată în critica sovietică, toate dîndu-i tînărului critic un instrument științific în aprecierea justă a valorii operii de artă.

Critica lui Al. Oprea este o pledoarie entuziastă pentru fenomenul literar nou, o demonstrație a superiorității literaturii actuale datorită însușirii de către scriitori a metodei realist-socialiste. In articolul său critic, raportarea operii literare la realitatea contemporană și aprecierea estetică în funcție de gradul în care aceasta reflectă lupta și eforturile poporului nostru pentru construirea socialismului este imperativul prim (*Poezia prozei realist-socialiste*, 37/1958 ; *Imagini realiste și imagini deformate ale vieții satului în literatura noastră*, „Viața românească", 1/1955 ; *Proza scurtă și actualitatea*. „Luceafărul", 1-2/1959). Confruntarea literaturii cu viața, verificarea reușitei artistice cu practica construirii socialismului, în spiritul partinității comuniste, e un principiu cheie în activitatea criticului. Aceasta explică intervenția principială — care dovedește o integritate a concepției sale politice — împotriva unor manifestări izolate și străine adevăratelor țeluri ale literaturii actuale. Polemica, de care am amintit mai înainte, este, așadar, în stilul criticii lui Al. Oprea o confruntare obiectivă de opinii în scopul limpezirii unor noțiuni estetice ivite pe parcursul procesului de creație. Articolele sale poartă această pecete a intervențiilor și a provocărilor de dișcuții în luptă teoretică aprinsă, apărîndu-se și combătînd cu armătura solidă și variată. Numai că în perioada de început discuția de principii atrăgea în așa măsură pe critic încît aceasta neglija însăși particularitatea fenomenului artistic. Citeodată articolul devenea un comentariu al problematicii sociale extrase din literatură ca din oricare alt domeniu, făcînd abstracție de imaginea artistică, lipsit de spirit critic, (*Trandafir de la Moldova*, „Viața românească", 4/1953). La un moment dat spiritul polemic a alunecat pe panta criticismului violent și caricaturizant.

Dezvoltarea și desfășurarea unei demonstrații în articolul de critică a lui Al. Oprea are o încheietură logică uscată ca în expunerea științifică strictă. Rămînerea întru totul la conținutul operei ducea însă uneori la o îngustare a perspectivei din care se face judecata de valoare. Trecerea procedeelor concrete folosite de scriitor pentru închegarea imaginei artistice pe un plan parcă avea repercusiuni în ansamblul aprecierilor criticului, deformîndu-i scara valorii. Critica se cade a fi făcută și în însuși laboratorul creației literare și 'prin creația literară. Unele încercări în acest sens, însă cam [illegible] eforturi ale criticului de a-și rotunji și completa sistemul [illegible] *Dinocieri în problemele artei contemporane*. „Viața românească" 6/1960 ; *Sfaturi și tendințe în opera tinerilor*, „Gazeta literară", 49/1960).

In anii din urmă, Al. Oprea a făcut un salt în privința aprofundării fenomenului literar, depășind faza generalizărilor inerente adiacente cu literatura. „Profilurile" din „Luceafărul" — pagini de analiză critică minuțioasă, de sinteze succinte și clare, în care se vede probitatea și competența, puterea de a descoperi liniile definitorii ale scrierilor unui tînăr talent, originalitatea lui artistică — sînt probe ale unei acuități și sensibilități critice mature.

Criticul a rămas încontinuu un combatant intransigent împotriva oglindirilor false și mărunte ale realității vremii noastre în scrierile literare, ca de pildă, în articolele : *Cînd criticii nu-și înțeleg menirea*. „Viața românească", 6/1953 ; *Care este obiectivul satirei*. „Gazeta literară" 33/1958 : *Adevărata frumusețe a vieții și imperiul negativismului*. 32/1958, insistînd și militînd pentru creația care să se ridice la monumentalitatea morală și materială a construcțiilor socialismului. Aici aplicația la literatură, discutarea unor probleme de creație nu în abstract, ci intrînd în însăși esența creației, inviorează articolul critic. In *Tot despre adevărul vieții*, articol de intervenție principială, categorică, în orientarea ideologică a unor scriitori tineri, Al. Oprea demască viziunea „adevărului integral", ca o viziune falsă, nesemnificativă, manifestare a influenței ideologiei burgheze. Al. Oprea include în acest fel activitatea intelectuală a criticului într-un context larg al luptei ideologice. Critica nu e o preocupare exterioară vieții obștești, ci într-un fel, expresia unei opinii colective, profesîndu-se în numele idealurilor de viață ale clasei muncitoare (*Rolul social al criticei și alte probleme arhicunoscute*. Tînărul scriitor, 12/1955). Acțiunile sale împotriva naturalismului, subiectivismului, falsului romantism (*Mirajul falsului romantism*. „Gazeta literară", 18/1959), împotriva tezelor revizioniste în literatură (*Revizionismul contemporan și adevărata libertate morală a creatorului*, „Viața românească", 9/1958), mărturisesc de la sine conștiința răspunderii sociale a criticului. Observațiile făcute unor nuvele și schițe ale lui N. Tic, concepute într-o orientare falsă asupra realității, este încă o dovadă a felului în care Al. Oprea înțelege să-și aplice modestul său sistem. Atent la probitatea meseriei, Al. Oprea critică cu regulă sentiment al răspunderii pentru viitoarele lui opere ca și propriul ei autor cu intenția de a ajuta pe scriitor, nu de a-l dezarma. Devedind falsitatea lumii pe care ne-o înfățișează Tic în aceste încărcări, Al. Oprea nu concluzie grăbit că scriitorul n-are talent ci dimpotrivă arată că el își va dezvolta din plin talentul numai cînd va reuși să cunoască complex și profund realitatea.

Aceste „elemente" ale profilului său, trebuie să crească în viitor dintr-o vină intelectuală solidă pentru a-i permite relații mai largi, explorări mai adînci în cîmpul literar, putința de a cuprinde mai mult și de a trece ușor dintr-un relief într-altul. Exact ceea ce Al Oprea preconiza ca o îndatorire a criticilor tineri (*Policalența criticului marxist* Luceafărul 1/1958). Indiferent dacă este mai sensibil față de lucrările în proză, el trebuie să fie interesat și de problemele poeziei, teatrului, reportajului.

Abordarea unor noi domenii o constituie seria de studii despre Panait Istrati („Viața românească 6-7/1957. 9/1960 ; „Ițașul literar" 1/1961), inițiate cu ani în urmă, tot în spirit polemic, studii care stabilesc adevăratul loc al operei autorului Chirei Chiralina, acțiune permanentizată în vederea unei lucrări monografice.

Dacă în creația beletristică specializarea într-un anume gen ține de natura talentului, în critică acest lucru nu e posibil. Sistemul de valori al criticului operează în toate domeniile literaturii. Și pentru ca imaginea să fie completă, criticul trebuie să cunoască toate aspectele creației, să-i străbată toate drumurile. Iar la Al. Oprea există acea energie necesară parcurgerii lor pînă la capăt.

Marin Bucur

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director : acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Dumitru CORBEA (redactor șef adjunct) ; Dan DEȘLIU (redactor șef) ; Mihu DRAGOMIR ; V. Em. GALAN ; Silvian IOSIFESCU ; Aurel MIHALE ; Mihai NOVICOV ; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS ; Titus POPOVICI ; Al. I. ȘTEFĂNESCU (redactor șef adjunct) ; Tiberiu UTAN ; Haralamb ZINCĂ (redactor șef adjunct).

Speciile literare foarte solicitate într-un anume moment istoric au adus întotdeauna în cîmpul artei, alături de mari realizări, și numeroși hibrizi care par, citeodată, a compromite însăși esența speciei respective. Reportajul, una dintre speciile literare cele mai frecvente în vremea noastră, n-a făcut nici el excepție. Dimpotrivă... Cunoscînd izbînzi remarcabile prin pana unor scriitori ca Geo Bogza, Eugen Barbu, Petru Vintilă, Pop Simion, Ioan Grigorescu, Toma George Maiorescu, Romulus Rusan și alții, el s-a înfățișat nu o dată în paginile revistelor și ale cărților, plat, cenușiu, mai lipsit de glorie chiar decît un umil proces verbal. Nu puțini dintre cei al căror talent se ridica greu pe virfurile Parnasului, au socotit că reportajul se poate scrie numai din condei și călimară. Astfel, splendida poezie a vieții noastre noi, chipurile luminoase ale oamenilor muncii, au fost zugrăvite, nu o dată, într-un stil prăfuit, în metafore desuete, în care soarele „se înalță ca un glob de aur" și „apune ca un ochi însîngerat". Un „lirism" lînced acoperea ca o apă stătută freamătul epopeic al muncii eroice de fiecare zi.

Colecția — larg răspîndită „Patria noastră", de la Editura Tineretului, pusă și ea în circulație volume de reportaje stabe, concepute și scrise într-un stil veșted, epigonic, cu o viziune proprie unor scriitori minori de la începutul veacului al XX-lea O mostră în această privință ne-au oferit, cu cîțiva ani în urmă, D. Almaș și M. Mancaș, de pildă, în volumul Freamătul luminii. Autorii nu reușeau să înfățișeze trăsăturile noi ale omului de astăzi într-o viziune contemporană, idealul pe tinde spre niște eroi depășiți istorește : „Așa cum porcesc acum, — se joacă în carte — preoții în [illegible] parcă-s scrși din cărțile lui [illegible] de astăzi. Familiarizat prin trăire directă și prin minuțioase cercetări cu subiectul, Ilie Purcaru are o viziune panoramică a Olteniei, pe toate coordonatele vieții ei. Mai întîi, ai impresia clară că autorul refuză, în cartea sa, în mod original, etapele principale ale trecutului cum s-a oglindit, de-a lungul vremii, în literatură peisajul românesc. Intîlnim la el un peisaj patriotic și revoluționar, în sensul concepției de pașoptiști (Bălcescu și Russo) ; altul, pitoresc și patriotic, ca la Alecsandri și Vlahuță ; unul folcloristic, ca la Coșbuc, altul interiorizat, liric, ca la Eminescu și Sadoveanu, toate înpostazele în fața naturii concurînd la sublinierea unui adînc fond uman, istoric și social. Ilie Purcaru descifrează sensibilitatea umană înscrisă în peisaj, găsește un mod de a o interpreta, transformînd un decor într-o imagine artistică. Văzută de sus, harta Olteniei îi apare ca o harpă : „Arcul de bazalt, de grezii și cremeni al Carpaților, cobora strîns, ca un adevărat arc de harpă, sculptat adînc și bogat, cu cizeluri de fantezie, pînă în punctul de legătură cu baza, întotdeauna fastuos și masiv. Pentru Oltenia acestea sînt Porțile de Fier. De aici pornește, șeasă și lucie, vasta cutie de rezonanță a Dunării. Coardele de argint, de mătase și fir, pogoară de sus și se strîng aici, încheind, cu Oltul, struna majoră. Am realizat tot atunci, într-o vibrație care a înfiorat urechea, această harpă zbuciumîndu-se viu. Coardele despleteau sonuri, reverberate amplu între Dunăre și munți, și întreg acest spațiu vibra muzical, emancipîndu-și timbrul de instrument ales. în învăpăierile aceleiași orchestre. Oltenia își spune istoria în simfonia majoră a țării". **Această imagine plastică, întruchipînd funcții muzicale, e caracteristică sensibilității și viziunii lui Ilie Purcaru, în care Oltenia întreagă e un cîntec** „din piept, cu toată gura", o „doină cu hăulit", **exprimînd firea dîrză și demnă a olteanului. De aceea, deși ne satisface, ca imagine plastică, viziunea unei Olteniî în chip de harpă, și deși e cunoscut faptul că harpa uneori în orchestră exprimă aluziuni istorice, amintiri antice sau anume culoare locală, ceea ce ar urma să implinească și în cartea lui Ilie Purcaru — această harpă cu corzi de ape — ni se pare** doar că muzica pentru harpă se scrie pe două portative ca și aceea pentru pian).

Toată cartea e așezată pe cîntecul popular, care devine un leitmotiv al tuturor capitolelor, integrîndu-se organic faptelor și acțiunilor oamenilor ; pe cîntecul brigadierilor : „Răsună valea, răsună valea / De la Bumbești la Livezeni". sau pe melodia graiului „cu îndemnuri pentru vite" din care Arghezi, cu obîrșii în Cărbunești Gorjului, „frămîntîndu-l mîi de săptămîni". a ivit „cuvinte potrivite".

Cercetînd îndeaproape zbuciumata istorie a Olteniei, cu aprigile ei ciocniri de clasă, cu luptele pentru libertate și independență, Ilie Purcaru evocă figuri de eroi, ca Tudor Vladimirescu, sau de haiduci care au pierit de mult, rămînîndu-le amintirea în doină și baladă. Fără să se piardă în istorism sec, dar folosind datele semnificative ale istoriei, scriitorul realizează totodată remarcabile caracterizări lingvistice și psihologice, subliniind firea revoluționară a oamenilor din Țara Banilor. „Sărăcia, exploatarea barbară, jaful la drumul mare, cazna mai cruntă uneori ca aiurea, calamitățile naturii n-au avut ca rezultat nici umilința, nici plînsul". La oamenii aceștia „ca și dragostea, mînia și ura, răscolite, țin mult și încendiază ani, decenii și veacuri". Condițiile grele de viață „au oțelit și agerit simțirea făcînd-o lamă iute de brici".

Nimic nu e înfățișat rece, detașat. Peste tot vibrează un intens lirism, izvorît dintr-un profund și fierbinte patriotism-socialist. Ilie Purcaru e incontestabil și un poet, și lucrul acesta se simte atît în vibrația lirică sinceră din stilul metaforic, care nu pare totuși aproape niciodată lipsit de o anume sobrietate, cît și mai ales din viziunea și concepția de ansamblu a cărții. Ev nou în Țara Banilor, prin fundalul său folcloric, împletit din baladă și doină, face să tremure pe undeva prin paginile sale o coardă de epos eroic, care se întinde din vremuri maștere de demult, pline de amar și exploatare, pînă în vremea de azi, cînd cobilițarii și exploatații de ieri, fiii celor uciși în răscoale, au devenit stăpînii țării. sondori, mineri, activiști politici. maeștri de covoare, lucrători demni și prieenuți ai pămînturilor colectivizate. Sînt în paginile acestei cărți nenumărate chipuri de oameni noi, constructori entuziaști ai socialismului, nenumărate fapte care vorbesc de profundele transformări economice, politice, sociale și culturale petrecute pe meleagurile Olteniei, ca de altfel în toată țara, sub conducerea înțeleaptă a Partidului. Ilie Purcaru vorbește cu cifre elocvente și cu poezie răscolitoare, de noile fabrici, șantiere și uzine, de amploarea dezvoltării lor, de înflorirea artei și culturii, de trezirea la viață a unor ținuturi întregi unde omul astăzi a cunoscut pentru prima dată semnificația demnității lui umane. Pentru evocarea unor astfel de locuri, adeseori Ilie Purcaru folosește mijloace eseistice : „Există o Oltenie fără trecut... Un peisaj alb în care nu s-a încrustat nimic din timpul geologic. Acolo vremea s-a oprit în loc...

N-o să găsești acolo nici case străvechi de stejar, fiindcă acolo stejarul e rar și scump. Nici ramuri de cireși din care să-ți cioplești un fluier. Nici stîlpii de lumină ai culelor, fiindcă nici piatră nu e. Și, uneori, nici o cană de lut din care să-ți astîmperi setea, fiindcă nu e nici lut, nici apă...

E zona nisipurilor zburătoare din sudul ținutului

240.000 de hectare de nisip zburător !..

„...Nisipurile zburătoare din sudul Olteniei vor da țării pîine, fructe și flori!" — a decis însă noua istorie. „Deșertul acesta va trebui transformat în grădină !" În vara anului 1954, trei tineri ingineri, printre care o femeie — colaboratori științifici ai Institutului Agronomic de la Craiova — inaugurau marea expediție în Sahara olteană, plantînd pe hartă albă a ținutului primul steag, primul punct cert : Timburești. stațiunea experimentală pentru fertilizarea deșertului".

După o atare prezentare cu elemente de poem și eseu, se trece la folosirea mijloacelor reportericești, urmărindu-se în amănunt realizările în această direcție, care într-adevăr au grandoarea unei epopei.

Merită o remarcă deosebită nota polemică a acestui volum, care se înrudește pe undeva cu nota sa eseistică. Căci Ilie Purcaru, avînd ceva din temperamentul oamenilor despre care scrie, nu numai afirmă și constată, ci și polemizează vehement cu trecutul, cu asupritorii confraților săi din vremea cînd în Oltenia se cînta :

..Decît să tai brad din codru / Mai bine să te faci lotru".

Frumusețea morală a oamenilor cărora tînărul scriitor le închină cartea sa se proiectează demn în lumina uriașelor lor realizări, înfăptuite sub conducerea Partidului. Dacă și cărțile de reportaj ale lui Vasile Nicorovici, Pop Simion, Horia Liman au tins să realizeze într-un anume fel o idee monografică, atunci cu atît mai mult a făcut acest lucru Ilie Purcaru. Ev nou în Țara Banilor este o ampiă și complexă monografie a unei regiuni renăscută în anii noștri. E în ea multă istorie, multă geografie și economie politică, multă dragoste pentru viața nouă și mai ales multă artă.

E regretabil că o carte atît de izbutită trebuie să stea în mina cititorilor într-o înfățișare grafică atît de necorespunzătoare și lipsită de gust.

ILIE PURCARU: Ev nou în Țara Banilor

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

Vera Hudici: Zile de primăvară

Cartea Verei Hudici întreprinde o semnificativă confruntare a prezentului cu trecutul. Nu acesta de-a face cu un fir narativ continuu, care să unească timpurile rămase în urmă cu acelea pe care le trăim astăzi. Autoarea a recurs la o formulă mai complicată, căreia în genere e greu să-i valorifice superioarele sugestiuni.

Ziarista Ana Andrei îl regăsește pe tatăl copilului ei, inginerul petrolist Andrei, Romașcanu, după o despărțire de 15 ani. Cei doi, rămași în timpul războiului și-au păstrat nealterată reciprocitatea sentimentelor. In anii care s-au scurs, Ana s-a dezvoltat mult din punct de vedere al conștiinței, devenind un om de tip nou, ferm, principial și ostil oricărui compromis. In ceea ce-l privește pe Andrei, fondul lui cinstit este ascuns sub un strat de „rugină micburgheză". El suferă mult timp influența nefastă a unui așa-zis prieten, inginerul Cărăușu.

Conflictul care ia naștere între Ana și Andrei, după recuperarea lor neașteptată, se încheie prin recăpătarea lui Andrei, alături de noua sa dragoste, a definitivului dispreț pentru escrocul Cărăușu, a cărui acțiune de sabotor o demască.

Zile de primăvară acordă o atenție deosebită creșterii conștiinței socialiste a tinerilor muncitori. Antrenînd plină de însuflețire și simț de răspundere o mare tinerii muncitori, constituiți într-o brigadă entuziastă de muncă socialistă, este descrisă contingentul. Antrenînd este și figura bătrînului brigadier Taicu. Alteori însă textul alunecă spre expresia plată sau discursivă și renunță la trierea severă a faptelor. Insuficient motivată ni se pare acțiunea criminală a inginerului Cărăușu. Unele inadvertențe înregistrează și evoluția Anei.

In ansamblu, cartea Verei Hudici reprezintă o contribuție utilă la dezbaterea cu mijloacele literaturii, a problemelor legate de formarea conștiinței omului nou.

IRINA RĂDUCAN

Lucia Demetrius: Primăvara pe Tîrnave

Bătălia pentru reforma agrară — pregătirea, înfăptuirea și consecințele ei — constituie problema fundamentală a primului volum din romanul Primăvara pe Tîrnave *de Lucia Demetrius. Aceasta determină nu numai construcția sa vastă, de monografie a satului de după cel de al II-lea război mondial, ci și ritmul evoluției personajelor și maturizării lor politice. Abia întorși de pe front, foștii soldați sînt frămîntați de întrebări asupra rostului războiului purtat, asupra organizării sociale. Ianoș e un sentimental și numai cu greu se poate ridica la abstracțiuni, István — n-are nimic cu nimeni, numai să fie lăsat să trăiască. El „nu se bagă" dar nu e mulțumit de viața pe care o duce, Andras are procese de conștiință [illegible] „Ori poate nu chiar adevărat și atunci de ce să pierzi prilejul ? Dacă spune Bokor că e gratis așa trebuie să fie"), va face loc prieteniei și încrederii. Munca de lămurire se duce aparent [illegible] alte, dar observe că glumele sînt cu tîlc, și pătrund subtil în conștiința oamenilor.*

Prestigiul activistului crește în Lamas cu fiecare zi — scriitoarea o arată mereu — căci Bokor este atent la trepidele prefaceri sufletești, străduindu-se să dezvolte în oameni conștiința revoluționară.

Pe măsură ce în Lamas viața se transformă și începe să devină alta, țăranii din satul vecin, mic și izolat, regretă că „n-au un Bokor și aici, în sat" pentru ca apoi, nemulțumiți de viața pe care o duc, chinuiți de întrebări, să se îndrepte cu pași hotărîți spre comuniști. Reprezentativ pentru aceasta este modul de a gîndi și de a acționa — din ce în ce mai hotărît — al familiei Doban și frămîntările, oscilațiile dureroase ale Annei Balácz, ce va ajunge cu ajutorul comunistei Vița la o nouă viziune asupra menirii și rostului vieții .

Marii moșieri, pierzîndu-și averile își desvăluie brutal putrefacția morală și plăsmuiesc acte de sabotaj. Ei încearcă să împiedice desfășurarea activității comisiei de improprietărire, se dedau chiar la crime odioase — ca acea tentativă de asasinat săvîrșită împotriva comunistului Bokor. Moșierul Borkos s-a vrut toată viața o personalitate impunătoare cu prestigiul anilor de studii universitare, un om sever și stăpînit. A trebuit desigur o prefacere socială care să-i răpească avutul pentru a putea fi văzut adevăratul Borkos, ametit de furie, grosolan și crud. Comentariul fiicei sale, în scena cînd Borkos află că țăranii au intrat cu plugurile pe pămîntul său, este, în parte, edificator.

Cameleonismul contelui Baraty Tibor care din orgolios, bețiv și nepăsător devine un circiumar grotesc, serviabil, șiret, este expresia unei aversiuni și atitudini mascatoare, sufocate de naturalism și pitoresc căutat. Dar nu e mai puțin adevărat că lucrările de început vesteau, dincolo de zgură, creațiile de mai tîrziu.

Cele două romane, sondînd același mediu, au realizat o monografie a mahalalei evreești, chinuită și măcinată de mizerie și suferință. Peltz se apleacă asupra unui mediu oprimat, etic și social, într-o epocă dominată de nedreptate și exploatare. Sînt anii dintre cele două războaie, în care o burghezie venală și fals patriotardă spolia fără discriminări deopotrivă pe muncitorii de toate naționalitățile, acumula nesfîrșite bogății, grăbind procesul de pauperizare a micii burghezii. Este lumea cartierelor mărginașe surprinsă de Ion Călugăru, G. M. Zamfirescu, Carol Ardeleanu, Stoian Gh. Tudor și mulți alții.

In Foc în hanul cu tei, *trăsăturile acestui mediu zentative, sufocate de naturalism și pitoresc căutat. Dar nu e mai puțin adevărat că lucrările de început vesteau, dincolo de zgură, creațiile de mai tîrziu.*

Cele două romane, sondînd același mediu, au realizat o monografie a mahalalei evreești, chinuită și măcinată de mizerie și suferință. Peltz se apleacă asupra unui mediu oprimat, etic și social, într-o epocă dominată de nedreptate și exploatare. Sînt anii dintre cele două războaie, în care o burghezie venală și fals patriotardă spolia fără discriminări deopotrivă pe muncitorii de toate naționalitățile, acumula nesfîrșite bogății, grăbind procesul de pauperizare a micii burghezii. Este lumea cartierelor mărginașe surprinsă de Ion Călugăru, G. M. Zamfirescu, Carol Ardeleanu, Stoian Gh. Tudor și mulți alții.

In Foc în hanul cu tei, *trăsăturile acestui mediu capătă plenitudine și vigoare sporită, tabloul copleșind prin originalitatea și sorbietatea tonului. Trăiește în acest roman o lume definitiv căzută „la fund", cu nădejdi frînte și dorinți delicat tăinuite, zbătîndu-se fără folos către un liman niciodată întrezărit. Dar, incapabili de acțiune, micii burghezi din Hanul lui Micu Braun sînt toți ratați cu desăvîrșire, învinși pentru totdeauna în viața pe care nu știu cum s-o schimbe. Liza și Ioină, Mehală și actorul, toți acești oameni efectiv chinuiți, încearcă la diferite intensități sentimentul ratării absolute, al zădărniciei, neizbutind să-și îndrepte ura pe căi eficiente. Zbaterea — excelent are dreptate cînd subliniază că „lirismul și sarcasmul sînt cele două mari coordonate ale operei lui Peltz". Pentru că, evident, de domeniul poeziei este lirismul amar, dureros în care-și învăluie scriitorul, eroii.*

Prefața lui Valeriu Rîpeanu, aproape o monografie, relevă analitic valorile și scăderile operei lui Peltz, subliniind cu deosebire mesajul acestui roman, reprezentativ pentru literatura mahalalei dintre cele două războaie, obiect de inspirație pentru mulți scriitori ai epocii. Roman realist, cu certe elemente de critică socială, „Foc în hanul cu tei" e o lucrare realmente valoroasă.

Z. ORNEA

I. Peltz: Foc în hanul cu tei

Apărut în 1934, la numai un an după „Calea Văcărești", „Foc în hanul cu tei" *venea să confirme remarcabilele virtuți scriitoricești ale prozatorului care pînă atunci se cheltuise în lucrări nereprezentative, sufocate de naturalism și pitoresc căutat. Dar nu e mai puțin adevărat că lucrările de început vesteau, dincolo de zgură, creațiile de mai tîrziu.*

Cele două romane, sondînd același mediu, au realizat o monografie a mahalalei evreești, chinuită și măcinată de mizerie și suferință. Peltz se apleacă asupra unui mediu oprimat, etic și social, într-o epocă dominată de nedreptate și exploatare. Sînt anii dintre cele două războaie, în care o burghezie venală și fals patriotardă spolia fără discriminări deopotrivă pe muncitorii de toate naționalitățile, acumula nesfîrșite bogății, grăbind procesul de pauperizare a micii burghezii. Este lumea cartierelor mărginașe surprinsă de Ion Călugăru, G. M. Zamfirescu, Carol Ardeleanu, Stoian Gh. Tudor și mulți alții.

In Foc în hanul cu tei, *trăsăturile acestui mediu capătă plenitudine și vigoare sporită, tabloul copleșind prin originalitatea și sorbietatea tonului. Trăiește în acest roman o lume definitiv căzută „la fund", cu nădejdi frînte și dorinți delicat tăinuite, zbătîndu-se fără folos către un liman niciodată întrezărit. Dar, incapabili de acțiune, micii burghezi din Hanul lui Micu Braun sînt toți ratați cu desăvîrșire, învinși pentru totdeauna în viața pe care nu știu cum s-o schimbe. Liza și Ioină, Mehală și actorul, toți acești oameni efectiv chinuiți, încearcă la diferite intensități sentimentul ratării absolute, al zădărniciei, neizbutind să-și îndrepte ura pe căi eficiente. Zbaterea — excelent are dreptate cînd subliniază că „lirismul și sarcasmul sînt cele două mari coordonate ale operei lui Peltz". Pentru că, evident, de domeniul poeziei este lirismul amar, dureros în care-și învăluie scriitorul, eroii.*

Prefața lui Valeriu Rîpeanu, aproape o monografie, relevă analitic valorile și scăderile operei lui Peltz, subliniind cu deosebire mesajul acestui roman, reprezentativ pentru literatura mahalalei dintre cele două războaie, obiect de inspirație pentru mulți scriitori ai epocii. Roman realist, cu certe elemente de critică socială, „Foc în hanul cu tei" e o lucrare realmente valoroasă.

Z. ORNEA

O seamă de cuvinte

17 poeți tineri

Constanța Buzea

Aprilie

N-am să uit — spuneam adeseori —
Lunca verde, pasul apei, blind,
Frămîntarea surdă din pămînt
Năvălind nestăvilită-n flori.

N-am să uit că fruntea mi-o urcau
Crengile de plop albind în stele,
Că mă-nvecinam, cîntînd, cu ele
Fără să le tring și să le iau.

Dar cu cine, nu-mi aduc aminte,
Am bătut cărări în infinit...
L-am iubit, nu știu, nu l-am iubit ?
Lunca tot e-n floare ca-nainte.

Dar pe cine am mințit spunînd :
„...Nu te uit, iubite, niciodată"...
Mîna mea se-ntinde nepătată
Către umbra lui foșnind în gînd.

Din stele...

Tot nu mă saturi,
Tot nu mi-ajungi
Soare văratec, roșu-n amurg.
Nu mai sînt apă de munte să curg
Către lunci.

Tot nu mă saturi,
Tot nu mi-ajungi
Dragoste — salcie albă de plins ;
Între săruturi și drumuri lungi
Nu te-am strîns.

Tot nu mă saturi,
Tot nu mi-ajungi
Viață, pe mări nesfîrșile de cer ;
Timpul mă-nfruntă, vise mă cer,
Și nu mi-ajungi...

Dar, înflorind milioane de trepte,
Lumea de mîine-i în palmele mele,
Și-o să mă cînte,
Și-o să mă cheme din stele.

Victoria Ana Tăușan

Statornicia clipei

Liniștile brumau argintiu
cărările coborînd ca un șipot de zări.
Păsări măiestre cu penet străveziu
ne însoțeau tinerețile noastre cîntări.

Ne aminteam : Bumbești... Livezeni,
și harta vie însemnînd victorii,
cum ne-aplecam la marginea poenii
noi, dornici de frumos, culegători.

Visam cîntînd și drumul trecea
pe lîngă păduri cîndate, albastre.
Prin pulberea norilor albă, de zeu,
luna alerga în dreapta, lîngă tîmplele noastre.

Urmele s-au pierdut sub crengi împovărate
de lună.
A venit acel mîine, poimîine...
Dar clipa trăită atunci împreună
cînd visam împlinirile noastre, rămîne.

Calea Griviței, noaptea

Lumina tencuiește cărămizile nopții în alb,
cățărîndu-se pe schele înalte, zidar,
bulmăcind castanii și teii
cu vîntul mirosmelor tari, de mortar.

Perdele încă n-au înspumat ferestrele noi,
nu le-a vălurit răsuflarea sărutărilor calde,
ceasurile tîrzii nu și-au adunat apele mari,
în tainele lor să se scalde.

Pe scările cu răsuciri îndrăznețe,
urcă visările noastre lăsîndu-și urmele grele,
acolo unde mistria luminii nu mai ajunge,
unde tremură gîndurile de înălțimi și de stele.

Apa tulburătoare

Există undeva izvorul mulțumirii de sine,
între stîncile gîndurilor semețite spre zări
șarpe cu mișcări îmblînzite și line,
ascuns sub frunzarul risipitei visări.

Citeodată fruntea — bîntuită cîmpie
de viscolul fierbinte, de arșița prea mare
și pumnii strînși dureros, mă îmbie
spre unda ademenitoare.

Și anii care-mi împrăștie jar în priviri,
neîmplinirea iubirii cu vîlvătăile bete,
înțelesuri nestinse focuri subțiri,
mă lasă cu buzele învinețite de sete...

Auzi : izvorul și-a mutat înșelătoarele ape
aici, lîngă inima mea
limpezimea de ghiață mi-e atît,
de aproape
și eu ard, dar tot nu voi bea.

Dimitrie Rachici

Pescăruș

Spirală de foc, sclipăt alb de jungher,
Așa mă ațin între mare și cer.
Nepătrunse tăceri troienind bolta grea
Prăbușesc peste ape cu aripa mea.
Stîncile, jos, la odihnă mă-ndeamnă :
„Curmă-ți zborul — îmi spun — frunză
smulsă de toamnă !
Numai ape-mprejur, numai valuri se zbat,
Se sugrumă cu marea uraganul turbat !"

Eu trec peste stînci — sclipăt alb de jungher,
Cu văzduhul în plisc. Între mare și cer
Sînt flacăra albă ce-aprind depărtarea ;
Port pe-o aripă cerul, pe alta port marea !

Marșul pădurilor

Ca-n „Machbeth",
Pădurile Deltei porniră la drum —
Plopii cei zvelți, salcîmii, gorunii.
Trece pe ele, ca pe-un riu mișcător,
Legănîndu-se pînă-n zări lotca lunii.

Sub pasul lor apăsat, cadențat,
Peste tăceri întinse, peste smîrcuri,
Tresar din somn pămînturi aride,
Spre care ciutura ploii, bogat, se apleacă.

Sub înlănțuirea de metal a pădurilor
Statornicie primesc dunele-n veci călătoare,
Iar sărățelul — iarba revărsată ca o infecție,
De pe trupul grindurilor dispare !

Pădurile Deltei iată-le-n drumul imens —
Hohotesc cînd în ele lancea furtunii se frînge
Ca-ntr-un scut mare și verde de bronz
Pe care Delta-l ridică în brațu-i viril.

Se zbate piecapa, gene lungi se pleacă,
Grele ca niște lanțuri pe o poartă :
Inimii mele dincolo-i e frică...

Aud cum plînge după zid, mă cearta,
Ne-ncrezătoare încă și buimacă :
Și lanțurile nu se mai ridică !

Brad

S-ar fi năruit spre poale
Iarba vie, lutul moale ;
Piscul — impietrit popas —
Fără viață-ar fi rămas.

Ci-n triunghiul tău, înaltul,
Paeta-și istovește saltul,
Brad stăruitor prin ere
Sub brocarte verzi, severe.

În suirea ta abruptă
Ochiul, lacom, recunoaște
Graba vieții de-a se naște
Spre primejdie și luptă.

A. I. Zainescu

Ceas de seară

Olimpuri subterane, cu trepte de cărbune,
Le-am străbătut cînd cerul frumos
curgea spre seară.
Am zmuls lumina-ascunsă sub strat
de lespezi brune,
Să înflorească-n vatra furnalelor de-afară.

Am cunoscut adîncul materiei inerte
Cum reînvie-n forme lichide, tremurînd,
Și, coborînd din munții săltîndu-și
cușma verde,
Pădurile de schele le-am ancorat în vînt.

Visul ciocîrliei s-a împlinit ;
L-a împlinit un om.

Primăvara trezise frunzele din somn
Și ele tremurau de bucurie, așteptîndu-l.

El avea să se întoarcă mai repede ca gîndul,
Mai puternic ca zeii,
Mai tînăr ca ei,
Și mai stăpîn,
Cheile Cosmosului aducîndu-ni-le în mîini !

Ion Cănăvoiu

Noptile șantierului

S-au stins de mult și zvonuri și zgomot
de motoare
Se-aude cum respiră pămîntul cîteodată
Și lebedele nopții, sfioase, se arată
La marginea cîmpiei, cu văluri de nisipuri.

Barăcile schițează pe zare siluete,
Închipuind orașul abia născut în schițe,
Sub fruntea-mpovărată de gînduri și șuvițe,
Ce mai veghează încă pe planșe și caete.

Contururi adîncite pe limpedea retină
Se pierd în albul planșei ca-ntr-un ocean
de spume...
Și dincolo de planșă se naște-n altă lume,
Urcînd spre împlinire, ca sevele-n tulpină.

Și pe cînd visu-aleargă spre mîine și în cele-i
Uzine noi și blocuri înaltă tinerețe,
Afară ning luceferi și noaptea se rotește
Cu luna rezemată de brațul macaralei.

Desen de DINU VALENTINA

Leonida Neamțu

Începutul șantierului

Trei oameni aplecați peste hartă
și soarele oprit în balanța norilor,
sus.
Nici un drum nu tunde pînă aici
coamele codrilor.
Mii de ceasornice verzi
marchează-n pădure trecerea timpului,
în timp ce
creioanele dansează mărunt,
în ritmul
unui vals în allegro.
Trei oameni, o hartă,
soarele care apune
și un lăstun tînăr trasînd de jur împrejur
săgeți vii, în văzduhul albastru.

Ilie Constantin

Mă ridicam din mare

lui Nichita Stănescu

Mă ridicam din mare cu stropi amari lucind
Pe umeri și pe coapse-n retragere tîrzie.
Mă întrista căderea aceasta de argint
Și bănuita mării gelozie.

Și mă durea această pripită renunțare
A apelor tăcute pornite înapoi
Lăsînd în urmă numai cristalizata sare
— Plîns mut al cior piecape ? — pe
umerii mei goi...

Ochii

Atîția ochi în jurul meu se caută
Unii pe alții, fără încetare,
Și-atîtea suflete cuminți de față
Răspund sau se ascund la întrebare.

Întorc la dreapta fruntea, la-ntîmplare,
Și ochi străini mă fulgeră pe dată,
Și-n clipa retezată scurt îmi pare
Că ani trecuți și viitori se-arată.

...Și fetele morgane pe cîmp m-au sărutat.
În pași purtați urcușul eșarfei de șosele —
Iar tulburele zgomot de ape, sacadat,
Sub aripa turbinei l-am limpezit cu stele.

Mîngîie-mi fruntea, mîna. Un cer
de vis coboară.
Și ploile, la tîmple, mai strălucesc fierbinți.
Eu mă întorc la tine și-s plin
de-nțreaga țară —
Privește-mă, ascultă... Și tu ești cîntec, simți ? !

Dacă ascultați...

Dacă ascultați mai bine, piatra cîntă.
Poartă-n trunchi milenii reci de pară.
Apele ca urșii-n ea se lau la trîntă
Fluturîndu-și coamele-argintii afară.

Stelele pe lespezi au căzut, s-au spart —
Și s-a risipit sub mușchi lumina frîntă.
Dacă ascultați mai bine, piatra cîntă
Ca într-o vioară cerul înalt.

Lîngă tencuiala ca de lună plină,
Lîngă zidu-nalt ca o izbîndă,
Parcă frămîntat în rouă și lumină,
Dacă ascultați, cimentul cîntă.

L-am desprins cu palmele din munte
Din sălbăticia pietrei dură.
Și, stropindu-l cu sudoarea de pe frunte,
I-am împrumutat tărie și căldură.

Angela Chiuaru

Visul ciocîrliei

Mările au adunat toate oglinzile pămîntului
Răsfrînt în ele să-l vadă ;
Munții s-au înălțat în vîrful picioarelor
Pe treptele de cremeni și zăpadă
Iar vîntul, ca un cîine credincios,
Abia se ținea după el, pe nemaiumblata
cărare,

El se rotea,
El se rotea spre soare,
Desferecînd zare după zare.

Adrian Păunescu

Cîntecele...

Ce rost ar avea
seninele straturi de aer
dacă-n ele n-ar năvăli — cascadă
de bucurii, de văpaie —
și cîntecele noastre de brigadă ?

Pămîntul e sterp fără noi.
Dar cînd cîntecul pașilor noștri liberi
pînă-n adîncuri străbate,
chemînd raze de soare și ploi,
pămîntul întreg ni se dăruie.

Ca prin niște cabluri lichide
cîntecele noastre de dragoste curg
decalungul țării în clipele liniștite
cînd sematoarele stelelor călăuzesc
tremurătorul amurg.

Pe fiecare din noi
altfel ne află orele
dar cîntecele noastre se-mbină
așa cum se topesc
toate culorile
în albul care naște lumină.

Iosif Naghiu

Casa conspirativă

Casa de pe ulița copilăriei
era ca un om ce aștepta
cu fruntea îngîndurată.

În mahalaua noastră săracă
odată cu umbrele alungite ale serii
pe ușa ei, deschisă către viitor,
umbre înalte pătrundeau înăuntru
aducînd aerul liber al vieții.
Grinzile fremătau ca o pădure de brazi
la atingerea dimineții.

Apoi ușa se închidea dintr-odată
și manifest primit pe sub ea
lumina dispărea strecurată.

Vorbeau comuniștii
înviorînd tăcerea-n odaie.
Fiece cuvînt
era o pasăre cu-aripi de văpaie.

Pe ulița strîmtă
soseau agenți căutînd...
Lanternele lor ne răscoleau sufletele,
visele, seara.

Comuniștii erau duși în Doftane.
Legată de cătușele lor,
era dusă cu ei, primăvara.

Casa rămînea singură, înfășurată-n tăcere.
Dar în fiecare zi
veneau copiii desculți
căutîndu-i umbra, ca pe o mîngîiere.

Trecută eroic prin ani
casa poartă azi decorații pe piept
ca un bătrîn partizan.

Ilarie Hinoveanu

Focul tractoriștilor

E focul peste vastul șes
Ca luna-n margine de cer,
Din vîlvătăile lui ies
Stelare amfore și pier.
Lumina lui ca o maree
În noapte arcuită pur
Așterne joc de curcubee
Pe farurile dimprejur.
Cu ochi de sticlă strălucind
Par farurile de tractoare
Vii pietre de hotar vestind
De unde vom porni în zare.
Talazul brazdelor la vînt
Vor răsuci în prag de zori
Solare șaluri de pămînt
Sub lungi exoduri de cocori.

Mihai Negulescu

Cîntec de seară

Treceam pe deal tăcut, și-n calea mea
Se răsfrîngea a glasului tău undă —
Cînd buza soarelui sorbea
Pe deal lumini, sub zări să le ascundă.

Pe cer umbrit treceau prigorii, sau
Se desena profilul tău ? — cînd merii,
Mari ciucuri alburii, ademeneau
Pisicile de umbră ale serii...

Genunchii goi ai serii, prin dumbrăvi,
Se aplecau în ceață și-mpăcare...
Naiv, doar gîndul mai umbla prin slăvi,
Senin, ca o planetă visătoare...

Repovestind, creionul mi-l opresc
În aer, ca pe-o filă ne-ncepută ;
Și liniștile-acuma îmi vorbesc...
Și urma ta, pe file, o sărută.

Nu, anii repezi nu au năruit
Ecourile zilelor din ceață ;
Simțim același glas neauzit
Zăpada anilor cum o dezgheață.

Neastîmpăr

Ioan Grigorescu

Ploaia se aşternuse aşa de furioasă incit, in cameră, muştele înţepeniseră pe pereţi buimăcite. Prin fereastra biroului directorial se vedea totuşi un crimpei din schela pustie scăldată în ploaia ce se cernea neostoit. În apropiere, chiar sub ferestrele blocului in care se aflau birourile schelei, se vedeau două sonde ale căror pompe lucrau singure.

Intr-acolo privea bătrinul întors cu spatele spre biroul gol, întunecat. Ploaia, mişcarea aceea uniformă a pompelor care trăgeau ţiţeiul din fundul pămintului, monotonia răpăitului în tabla acoperişului, ţeseau în jurul fiinţei sale o atmosferă tristă.

— O să mai plouă aşa o toamnă, două, trei... — gîndea el. Apoi... Ce mai putea fi apoi ?...

„Lasă", „lasă" — parcă ziceau pompele dind din capetele lor cu ciocuri lungi, metalice, pe care şi le tot virau şi le tot trăgeau din puţul sondei.

— Ce să las, dom'le ?... Ce să las ?... Ce, n-oi mai fi deacum bun la nimic ?... Pe cuptor şi gata ?... se trezi bătrinul intrebind.

— Eşti un prost ! Cum nu te bucuri ? Iţi mai odihneşti ciolanele, mai citeşti o carte, mai sapi o floare... Ce-ţi trebuie să ceri să fi lăsat mai departe în muncă ?

— Şi dacă nu pot fi altfel ?

— Ei, nu poţi ! Fleacuri !... Mai bine zi că te bucuri la sutele de lei pe care le-ai putea scoate lunar peste pensie !

— Nu, zău, degeaba zici aşa ! Mi-ar fi indeajuns pensia... Dar nu pot altfel. Înţelegi ? Degeaba, nu pot să las lucrul ! Cum naiba să-l las ? Tocmai acum ? Zi-i şi tu ploii ăştia să se oprească aşa, netam-nesam pină nu şi-a stors toată vlaga, să vedem o face ? N-o face, eu de ce s-o fac ?... Uită-te la Mihai Nicolescu, directorul. El e director, nu vrea, nu vine. Ce dacă mi-a spus să-l aştept aici, la cinci ? Plouă, o fi ocupat undeva ori l-a prins ploaia acasă şi nu-i vine să iasă, să se ude... Eu unul, aşa am fost o viaţă intreagă. Pe ploaie, pe viscol, pe arşiţă, dacă a trebuit, am venit la sondă... Şi de asta zici că am fost un prost ? Hai ?... Un prost ?

Bătrinul se ridică, făcu cîţiva paşi prin încăpere, se opri în faţa mesei de lucru a directorului şi se trinti cu năduf într-unul din cele două fotolii din piele vişinie.

— E clar ! O dată pensionat, se cheamă că eşti pensionar, decî ai din ce trăi şi iţi meriţi pensia... Cum vrei să rămîi mai departe şi pensionar şi sondor ?... Ori una, ori alta !

— Alta ! doar n-am vrut eu Mihăiţă tată să ies la pensie! se adresă el scaunului gol.

— Dar ai ieşit ! — îşi dădu el singur răspunsul.

— Dă-mi o dată pace! — se minie bătrinul pe el însuşi. Ce mă tot cicăleşti ?

— Dacă asta meriţi ? Nici măcar nu ţi-a spus directorul să vii ! Tu i-ai cerut să te primească.

— Ei şi ? N-a zis chiar el : Bine, moş Teoadere, vino azi, pe la cinci? A zis! Uite, am venit şi il aştept cu toate că il ştiu cu... De-ar fi aici, mi-ar spune : De-acum gata, moş Toadere... Adică dacă mi-ar zice moş Toader din nou, chiar azi, cînd am venit la el pentru aşa o treabă, i-aş spune una să mă pomenească !.... Să-l văd eu cînd o fi la anii mei şi nu l-o mai scoate nimeni din moş Mihai !... Cum o să-i vină ?... Acum îi convine, e tinăr, mă lămureşte : „Statul se ingrijeşte de bătrineţele dumitale, socoate că ai trudit de ajuns şi iţi asigură odihna... Trebuie să te bucuri !"

— Mă bucur băiatule, cum de nu ? Îmi place şi că tu eşti cel care mi-o spune. Eşti deaici, de-ai noştri, doar ne cunoşti. Cum să nu mă bucur ? Dar e o treabă aşa de urgentă să las eu lucrul ?

— Numaidecît ! Legea iţi cere.

— Legea, de oameni îi făcută.

— Nu te înţeleg, zău ! — i se părea bătrinului că aude dinspre birou.

Era doar o părere ori poate ploaia de afară cu zgomotele ei, cu răpăiala din acoperiş, cu şoaptele-i neinţelese lega cuvinte nerostite răspunzind la întrebările bătrinului.

— În loc să te bucuri, te frămînţi prosteşte. Ceilalţi pensionari din schelă sar în sus de bucurie, zău !

„Zău ! Zău" ! — parcă îi spuneau pompele, întărindu-şi incuviinţarea cu temenele adînci pînă la gurile sondelor învăluite în ceaţa ploii.

— Pe dracu ! mormăi bătrinul. Ce tot îmi dai zor cu bucuria ? Or fi sărind ăia, dar să sar şi eu ?

— Eşti nelămurit, tovarăşe Toader...

— Vezi, acum mă iei cu tovarăşe, nu mai îmi zici moşule. Vorba asta „lămurit" nu merge decît lîngă „tovarăşe", hai ?

— Păi, abia te supăraşi că ţi se zice moş !...

— Adică eu viu la tine, adică la mata sau la dumneavoastră, cum ţi-o fi plăcind mai mult să-ţi zic că eu nu mai ştiu cum, Mihăiţă tată, şi tu...

— Ce s-o mai lungim frate ? Ai 60 de ani ? De-acum ţi-a fost deajuns. Legea-i clară.

„E clară, e clară..." parcă îi spuneau cele două pompe tot tăind cu cozile lor grele ploaia în sus şi în jos.

— Vezi, ai inceput să vorbeşti singur, ca moşii ăia singuri şi părăsiţi ! De cind naiba ai mai luat şi obiceiul ăsta ?... Mai bine du-te acasă, nu-ţi mai răci gura în zadar...

— Ho, că mă duc, mă duc, hodorog bătrin ! Ţi s-a şi făcut lehamite ! Mă duc... Uite a trecut un ceas de cind tot aştept şi ploaia s-a mai istovit... Mă duc. Dar auzi, directore ? Măi Nicolescu, măi Mihăiţă care ai crescut aici in schelă printre picioarele noastre... Auzi tu ? Mă scoateţi dar eu tot am să viu. Îmi închideţi uşa, intru pe fereastră... N-o să am nevoie de paralele voastre... O să viu aşa, de la mine. Dacă atlfel nu pot ?

Bătrinul se ridică supărat. îşi luă de pe braţul fotoliului vişiniu şapca soioasă, atit de îmbibată de petrol că nici cea mai năpraznică ploaie n-ar fi pătruns-o, se uită incă o dată pe fereastră, la sondele care parcă îi spuneau : „aşa !... aşa !...", îşi zise şi el că face bine plecind, şi fără să mai şovăie, ieşi.

Ploaie îşi pierduse toată puterea. Se pornise un vint tăios care împrăştiase primii nori gonind o ploaie şi stringînd la capătul schelii alte grămezi de nori intunecaţi pentru altă ploaie. Printre bărăcile atelierelor de reparaţii şi pe drumul schelei se iviră oameni. Bătrinul ocoli cît putu băltoacele, se ţinu pe lingă ziduri ferind şanţurile pe care apa se scurgea potop şi, mai mult pentru a trage în el o leacă de căldură şi spre a se feri de vintul tot mai tăios, intră în cabana de tablă a compresoarelor.

Condratie, cel pe care toată schela îl ştia de gură spartă, grădierul de la staţie, il luă în primire de cum il văzu intrînd şi trăgînd spre godinul încins.

— Ce-i moş Toadere, a inceput să ţi se răcească zeama-n vine ? Cum o mai duci, tot cătinel, cătinel ?

— Să te ia dracu ! — i-o trinti bătrinul trecînd furios pe lîngă godin şi ieşind pe uşa din capătul celălalt al cabanei de parcă compresoarele i-ar fi stat in drum şi pentru ca să scurteze calea o tăiase de-a dreptul prin cabană.

— Ce-ai bre ? Ţi s-au inecat corăbiile în cazanul cu apă de ploaie, ce mă drăcui ? — îi strigă din urmă Condratie, dar bătrinul ieşise trintind uşa de tablă de zăngăni toate cabana ca un butoi hodorogit.

— Chiar aşa, îşi zise Toader cînd se trezi din nou afară. Omu' te compătimeşte şi tu il dai dracului. Ţie ţi-ar place una ca asta ?

— Nu mi-ar plăcea dom'ne, dar nu vezi ? De-ar fi după ăştia ar trebui să mă caţăr pe cuptor şi nici măcar să nu mai calc pe alei. Dar mai bine uită-te că n-ai luat-o pe drumul spre casă, ci parcă te tot trage aţa la sondă... Ce mai cauţi acolo ?

— Şi ce dacă mă trage aţa ? Ce dracu' mă tot cicăleşti ?

Sonda la care lucrase pină mic. Sări pe podul sondei şi apucind un cleşte care zăcea pe jos, intr-un colţ al turlei, intră în hora de la gura puţului.

— Un' te bagi, bre omule ? — îi zise atunci Panait, unul din cei patru.

Bătrinul boscorodi ceva neînţeles şi îşi făcu loc intre tineri. Icnind de efort îşi calculă fiecare mişcare nu numai pentru a fi de folos operaţiunii, dar şi din teama de a nu-i încurca pe ceilalţi. Cind ţeava nouă fu montată şi o dată cu pornirea motoarelor macaraua grea de citeva tone începu s-o apese în puţul sondei, moş Toader se retrase lingă granic şi ii făcu cu ochiul mecanicului care ii întinse un şomoiog de cilţi aproape innegrit de petrol, pentru ştersul miinilor.

Ştergîndu-şi palmele, bătrinul privi în jur ceva mai impăcat.

Aici la sondă era altceva. Cunoştea fiecare colţişor, oricare dintre unelte păstra incă luciul pe care i-l dăduse palmele sale, duduitul motoarelor şi zgomotul granicului i se păreau familiare, ca ceva cu care de prea mult timp se obişnuise pentru ca să le mai poată uita vreodată. Acum ii părea bine că bătuse atita drum pină aici. Vintul se inteţea tot mai mult fluierind printre riglele metalice ale sondei, ploaia se repezea in rafale piezişe, dar aici parcă niciodată nu fusese mai linişte, mai adăpost. Cei din echipă, oameni cu care lucrase cot la cot pină cu citeva săptămini in urmă, il tot imbiau spre cabina sondei, acolo unde ploaia nu ajungea şi vintul bătea neputincios in ferestre. Dar lui ii plăcea lingă gura puţului, aproape de masa metalică învirtită nebuneşte, in zgomotul acela asurzitor stirnit de motoarele de foraj. Isi găsea intotdeauna cite ceva de făcut şi deseori, uitind că nu mai e „de-al echipei" şi văzind un lucru nelalocul lui, il mustruluia pe unul sau pe altul boscorodind arţăgos. Rămase aşa nevrind să lege vorbă cu nimeni, pină cind prăjina la inşurubarea căreia ajutase şi el dispăru inghiţită aproape cu totul de adincul pămintului. Nu putea spune cind trecuse timpul şi nici ce avea de gind să facă mai departe. Curind, motoarele tăcură, iar măcaraua trase din adinc ţevi un tub nou pe care incepu să-l penduleze deasupra gurii puţului. Patru perechi de miini înmănuşate se repeziră spre coloana grea de oţel. Intre ele, două mîini groase, bătrineşti, ale lui moş Toader, care se ţinea şi el pentru ţevi, căutinde-şi un rost.

— Ce faci bre omule ? — se răţoi la el Panait, lăsindu-i miinile în jos. Vrei să apuci fierul cu palma goală ?

Ispas, coborînd de pe turlă după înşurubarea prăjinei îi strigă :

— Salutare generaţie imaintaşă !... Vine iarna, ce zici ?... E rost de căldurică tată, ce te scoate din casă pe vremea asta ? Nu mai ţine bătrineţea de cald ?

— Adică vrei să zici ca să nu mai vin pe-aici, nu ?... Poate că incurc... Haţi mă? Ziceţi-o pe şleau şi plec... Adică ce să mi-o mai spuneţi ? — se infurie de-a binelea moş Toader. — Uite, al dracului să fie ăla de i-o mai călca piciorul. Să nu mai văd, să nu mai aud ! Eu bat drumul de la mine, intru pe fereastră cind îmi faceţi vint pe uşă dar... ce zic eu ? Al dracu' să fie ăla care i-o mai călca piciorul...

— Ispas ! Te-a bătut bloaia-n cap ? — se repezi intre ei Alexandru. Nu mai ştii ce vorbeşti ? Tovarăşe Toader, vino omule înapoi, te pui la mintea ăstuia ?... Tovarăşe Toader...

Dar moş Toader coborise tăpşanul pe care se afla sonda şi pornise călcind cu năduf in contra vintului. Mai auzi doar răcnetul lui Alexandru.

— Ispase ! Fugi şi-ţi cere scuze !... Dacă nu il aduci inapoi să nu mai calci la sondă ! Ar putea să aibă nepoţi ca tine...

— Dar dacă n-are !... I-am făcut eu ceva ?

Mai mult bătrinul nu auzi. Parcă toată supărarea pe care o strinsese in el de acolo, din biroul in care vorbise cu pompele sondelor ii răbufnise aşa, deodată, din te miri ce. Gindurile il năpădeau ingrămădindu-i-se in cap, care mai de care mai sfredelitor, mai repezit, mai tăios. Nu-şi putea da seama că boscorodeşte singur prin ploaie, nu simţi suflarea tot mai crincenă a vintului, nu se uita pe unde calcă.

Să fi fost ora şase după amiază. În alte zile pe vremea asta, soarele mai avea incă mult pină la asfinţit. Dar norii prăvăliţi deasupra pămintului intunecaseră ziua. Fulgerele brăzdau cerul. Bătrinul păşea înciudat, cu bărbia în piept, cu cozorocul şepcii tras pină la rădăcina nasului. Vintul ii sufla năpraznic în ureche, lipindu-i scurteica în faţă şi umflîndu-i-o ca pe o gogoaşă, în spate.

Nu se zărea la doi paşi. Doar sub tălpi bătrinul simţea drumul cunoscut. Trebuia să coboare măgura Viforitei în vadea cu puţurile strinse în cuiburi, apoi să urce dealul schelei mari şi dincolo de el, pe străduţa veche din orăşelul petrolifer răsărit la numai cîţiva kilometri de marginea oraşului alb, cu blocuri inalte şi in rafinării, il aştepta in căsuţa atit de cunoscută, bătrina lui singuratică.

Un gind ii spunea să se intoarcă la sondă, să nu fie copilăros. Altul il indemna să aştepte undeva la adăpost pină va trece maşina cu cei din schimb care să inlocuiască echipa lui Alexandru. Dar respingea acest gind numai inchipuindu-şi cum il vor menaja toţi şi cum vor căuta să-l impace.

— Eşti un afurisit bătrin !... Ce-ţi trebuie să te iei la harţă cu ţineul ăla ? Şi in fond ce ţi-a zis aşa de-al dracului incit să-ţi pui coada pe spinare şi să te cărăbăneşti acasă pe o orgie ca asta ?

— Am făcut bine că i-am retezat-o ! A uitat puştiul să respecte omul bătrin şi ceilalţi nu l-au pus la punct aşa cum i se cuvenea.

— Vezi, acum faci pe bătrinu ! Şi bine faci. Acasă te aşteaptă tuşa Irina şi o fi incălzit geamul cu fruntea tot privind strada să te vadă venind. Cel puţin de cinci ori a pus pe foc ligheanul cu apă şi cărămizile pentru picioare...

— Las-o că o să se tot sature văzindu-te acasă bun numai de oblojit.

— Şi chiar că o să vezi după masa oblojeală... Te-a pătruns ploaia prin scurteică şi pină şi şapca s-a inmuiat cu toată mireasma ei de nafabi... Ce-o s-o mai trugi acum !...

— O să trag pe dracu !... Ce mă tot cobeşti ? Am trecut eu prin furtuni mai dihai ca asta şi tot teafăr am ieşit.

— Bu tăinică, dar n-avusei să de ani !

— Du-te dracului, nu mă mai tot cerni !

I se părea că auzise pădurii de pe Viforita foarte. Furtuna viscera frunzişul, crengile se zbăteau fără astimpăr, trunchiurile ude ale copacilor trosneau. Cobeau in valea cu puieţi şi buruieni să la pîlcuri dealul Schelei mari. Vintul impletea şirurile vijelioase pe care le răsucea, pe urmăa dealului le virtejuri nebunatice. Pleoapa bătrinului de fulger, milioane de cazane de fier păreau că se rostogolesc asupra pămintului coborînd din cîeri pentru a se infunda in vii inecate in intunerric. Se tăsese o noapte neagră ca cărnaia, lui, cum, pe dracu, se vedeau uriaşii turnuri metalice ai sondelor şi instalaţii, în depărtare. Sărăcia, luminile schelei. I se părea că merge de prea mult timp, parcă luminile îi fugeau dinainte, şi in loc să se apropie, ele se indepărtau tot mai mult, iar pasul lui era tot mai vlăguit. Ar fi vrut multă să lungă dar simţea că nu va avea puteri s-o facă. Abia mai putea să inaintere. Deodată un virtej il prinse in stredelul lui, il răsuci de citeva ori, şi-l repezi la pămint.

— Aşa îţi trebuie... dacă ţi-a venit ideea grozavă să imbătrineşti, îşi zise moş Toader ridicindu-se. Era infuriat de-a binelea, îi venea să injure urit. — Mama ta de schelă !... Iar o să-mi petrec noaptea cu tine... M-ai vlăguit, muiere rea ce eşti !...

Era, intr-adevăr, la capătul puterilor. Gindea cu ciudă că cei ce-l cruţau şi-l trimiteau la odihnă trebuiau ei să aibă pe undeva dreptate din moment ce miinile au inceput să-i tremure, picioarele îi calcă tot mai nesigure, nopţile îi sint tot mai lungi şi mai lipsite de somn, limba i s-a făcut albicioasă şi ochii şi-au impinzit lumina... Dar sufletul ?...

Îşi scutura cu palmele imbrăcămintea innoroiată şi păşi mai departe. In faţă, aproape de muchia dealului selipea becul din virful unei sonde singuratice.

Ajunse pină acolo. De s-ar fi putut adăposti citeva minute ! Dar acolo unde trebuia să se găsească baraca de scinduri, nu mai erau decit trei stilpi de pe care invelişul fusese smuls de furtună.

Turla sondei trosnea din toate incheieturile clătinindu-se uşor. Ancorele de fier vibrau. Bătrinul se simţea sleit de puteri. Se întoarse sub turlă, şi pe dibuite, căută scindurile care acopereau intrarea sub podul sondei. Le găsi, le ridică una cite una, şi, după ce coborî pe scăriţa de fier, trase scîndurile la loc, deasupra capului.

Aici, înăuntru, ploaia nu mai ajungea. Doar conducta vibra uşor, sub presiunea ţiţeiului care urca spre suprafaţă. Bătrinul îşi scutură şapca, îşi dezbrăcă scurteica, o stoarse cu putere şi după ce o imbrăcă din nou, se aşeză pe o grămadă de fiare rămasă in colţul beciului.

Era tirziu. Ceasul vechi de buzunar, cu capace, îi stătuse şi metalul lucios, alunecos de patina pe care i-o dăduseră degetele sale in atiţia ani de tovărăşie, era rece şi umed.

Să fi fost ora opt. Pe la ora asta trebuia să treacă spre sondă maşina cu schimbul de noapte. Ţiţeiul biziia pe conductă ca un bondar inchis intr-o cutie metalică. Zumzetul acesta constant, atit de familiar i se păru bătrinului, după urletul furtunii de afară, cald, imbietor.

De citeva ori i se păru că maşina cu schimbul lui Alexandru trecuse in viteză atit de aproape de sondă, incit turla de deasupra lui se cutremurase. Ciuli urechile.

Nu era maşina. Era vintul.

Dacă ar fi fost intr-adevăr maşina, i-ar fi zărit prin crapăturile dintre scindurile groase de deasupra capului, lumina farurilor. Capul ii cădea in piept, limba i se lipea de cerul gurii, miinile ii alunecau slăbite de pe genunchi. In clipele cind se smulgea din picoteală şi işi inălţa capul, i se părea că vede lumina farurilor strecurindu-se scurt printre crăpăturile scindurilor. Atunci era gata să sară din loc, să urce scăriţa metalică şi să iasă in faţa maşinii cu oameni.

Dar nu erau farurile.

Fulgerul.

Aţipea din nou. Zumzetul ţiţeiului care urca din pămint biruia curentul furtunii ca ceva de mult ştiut, de nenumărate ori ascultat, in atiţia ani de muncă in vecinătatea conductelor de petrol. Dar se trezea iarăşi căci maşina oprea chiar lingă sonda lui şi oamenii tropăiau in podul de scindură dind la o parte cu zgomot mare scindurile cu care işi astupase intrarea. Se uita în sus, scindurile erau la locul lor, deci nici o maşină nu oprise lingă sondă şi nu oamenii erau cei care loveau in podul sondei.

Tunetul.

Sonda troznea din incheieturi, de parcă acum, grinzile ei de lemn aveau să se dezgrădinieze.

— Iţi troznesc oasele, bahă ce eşti, — bombăni bătrinul. Nici ţie nu ţi-a mers mai bine... Ca o căţea păcătoasă ai imbătrinit...

...Adormise de-a binelea. Pentru prima dată in aceastâ zi gindurile bătrinului se mai potolirâ cufundate in moliciunea cenuşie a somnului. Afară, pe coasta dealului, vijelia răsucea un virtej cumplit pe care il apropia ameninţător de turla sondei. După citeva clipe virtejul incinse bortă chiar in jurul turlei, o inşfăcă din toate părţile, îi rupse ancorele şi o zmulse din rădăcini.

Bătrinul căzu pe brinci. Pămintul parcă se cutremura. Se auzi un trosnet asurzitor şi apoi totul păru se prăvălîri. Se ridică bulmăceli şi, pe dibuite, căuta scărita de fier. Genunchii îi amorţiseră, inima îi bătea să-i spargă pieptul, urechile îi erau infundate de un ţiuit prelung, neobişnuit de puternic şi de pătrunzător. Găsi scara, urcă in grabă cele citeva trepte şi impinse scindurile podului. Ceva greu se aşezase de-a curmezişul lor, dar una din scinduri se putea mişca. Bătrinul se opinti şi, incaind, reuşi s-o dea la o parte. Avea loc să iasă. Scoase capul afară şi văzu că turla se prăbuşise. Vintul şuiera printre riglele răsturnate claie peste grămadă dar ţiuitul acela din urechi nu slăbea, ci din contră, creştea tot mai pătrunzător, urcind de undeva, de sub podul sondei.

— Ho nebuno !... Iţi dai sufletul şi iţi arde de fluierat ?... Uite, numai un bobirnac ţi-a dat vintul şi te-a răsturnat peste cap. Ce-o fi asta ? — îşi zise apoi bătrinul — Bă ştii că... Nu, nu n-avea cum... La sondele astea turiele nu mai folosesc la nimic şi n-au ce să strice...

Cobori totuşi inapoi, in beciul sondei să vadă ce era. Cind ajunse jos, simţi sub tălpi ceva viscos. Ploua şi aici, înăuntru, dar picăturile nu erau reci ca ale ploii de afară, ci călduţe şi uleioase. Ţiţei.

Şuera subţire, lung, alarmant. Conducta care ieşea din pămint se indoise sub greutatea turlei prăbuşite şi, deasupra ventilelor de siguranţă, se spărsese ţeava prin care ţişnea afară cu presiune un şuvoi subţire de ţiţei. Bătrinul se apropie de conductă, intinse miinile spre primul ventil dar imediat şi le trase inapoi. Parcă lama unui brici i-ar fi atins degetele. Mai incercă o dată, incă o dată, işi dezbrăcă scurteica şi işi infăşură cu ea miinile dar aşa nu putea apuca roata ventilului căci şuvoiul de ţiţei il impingea inapoi cu putere.

— Ei na ! Acum ce te faci hodorogule ?

— N-are să-ţi meargă... ai să vezi, n-are să-ţi meargă...

Incercă să apuce ventilul cu mina infăşurată in şapcă. Şuvoiul ii smulse şapca din pumn şi i-o lipi de peretele beciului.

— Aşaaaa ?... Va să zică cu d-astea imi umbli... Mi-ai luat şapca, păcătoaso !...

— Du-te dom'ne în schelă, ce mai stai ?... Anunţă-i p-ăia că asta erupe, să vină s-o oprească, ce te tot iţeşti pe lingă ea ca pisica pe lingă taurul injunghiat ?...

— Unde să mă duc ? Şi pină ajung acolo ? Asta erupe ! Nu vezi ce presiune are ? O să se ridice ţiţeiul pină la cer cind o slăbi de tot conducta...

— Dacă mai stai, te prinde aici şi te acoperă cu totul...

— Mai va pină atunci... Îi viu eu de hac !

Totuşi parcă vedea tromba de ţiţei, ridicindu-se în slăvi şi impărştiindu-se apoi sub vijelie prin văile din jur. La foc, nu indrăznea să se gindească. Văzuse multe in viaţa lui şi mai bine orice, decit focul în schelă... Gindul acesta il ingrozea. Era o sondă de-a lui, işi zicea că n-are de ce se teme. Săpase aici cu zece ani în urmă, nu mai ştia cu ce echipă, acum numai la asta nu-i putea fi gindul...

Ţiţeiul ii ajunsese pină la genunchi. Şuvoiul care ţişnea din conductă izbea in jos şi improşca lichidul pe pereţii de ciment bătuţi cu putere de duşul de păcură. Bătrinul abia mai putea ţine ochii deschişi. Vru să se sprijine de ceva dar se impiedică de grămada de flare pe care abia şezuse. Instinctiv se aplecă. Pipăi un drug lung de fier pe care il apucă şi il trase afară. Era tocmai ce il trebuia. Incercă să pătrundă cu el şuvoiul şi tot icnind şi scuipind ţiţeiul, care ii intra în gură potrivi capătul drugului in spărtura conductei. Fierul răzbi prin şuvoi şi incepu să tremure mărunt. Deasupra ventilului, in aripa eruptiei se făcuse o spărtură prin care putea apuca ventilul. Dar miinile trebuiau să ţină fierul şi n-avea cum să mai ajungă pină acolo. Bătrinul se incleştă cu disperare de drug. Şuvoiul şuiera gituit, adunindu-şi parcă toată forţa pentru a zvirli din calea lui drugul de fier şi omul.

După citeva minute, bătrinul simţi că nu va putea rămine prea mult in poziţia aceea.

Nivelul ţiţeiului creştea, şi, deşi in bezna dinăuntru nu putea să vadă precis pină unde ajunsese lichidul, il simţea urcindu-i-se călduţ şi vîscos dincolo de genunchi. Puterile ii slăbeau, bătrinul se vedea alunecînd jos, iar şuvoiul ţişnind, liber, puternic. Şi acolo, in căsuţa de la capătul drumului, poate că tuşa Irina umezise cu fruntea ei geamul tot privind prin furtună să-l vadă dacă vine...

Se incleştă mai mult de drug, cu miinile, cu picioarele, cu gitul, cu toată fiinţa. În clipa aceea printre scindurile care acopereau ieşirea de sub sondă pătrunsese scurt luminile maşinii cu care coborau de pe Viforita băieţii din echipa lui Alexandru. I se păru că aude distinct huruitul motorului şi, sugrumat de bucurii, incepu să strige din toate puterile :

— Alexandreee ! ... Săriţi băieţi !.... Măi Ispas, tată, hai că se prăpădeşte sonda, Săriţi! Alexandreee !... Panainteee !... Ispaaas !... Hai prisleo, hai tată că nu-s supărat pe tine...

Dar huruitul maşinii se pierdu in depărtare şi dincolo de crăpăturile dintre scinduri nu mai rămase să clipească decit lumina fulgerelor tot mai potolite.

Bătrinul slăbi strinsoarea. Drugul se sfredeli sub el parcă să-l rupă. Atunci incolăcindu-se pe fier cu miinile, cu picioarele, cu intreaga sa fiinţă bătrinul işi desfăcu o mină şi, cu un efort suprem, apucă ventilul. Învirti... Incă o dată ! Şi incă o dată !... Nu mai putea. Drugul se răsuci şi ţişni afară. Şuvoiul stăvilit pe jumătate se porni din nou. Acum insă nu mai tăia ca lovitura unui paloş. Lovea doar ca măciuca peste incheieturile braţelor şi osul bătrinesc se incăpăţina să reziste. Bătrinul mai invirti o dată. Incă o dată !...

Preumbra scădea. Orbit de ploaia neagră, cu miinile umflate de loviturile lichidului, bătrinul invirti pină la capăt.

Şuieratul incetă. Doar timpanele bătrinului ţiuiau lung, subţire, infundate de păcură. De pe pereţi se prelingea lichidul viscos... Işi viri miinile amorţite de durere în sinul scurteicii şi se tîri pe scăriţă, afară.

Furtuna bătea cu furie.

Bătrinul se opri intre lemnăria sondei prăbuşite, işi trase miinile afară, şi le privi la lumina unui fulger. Erau miinile lui, le cunoştea chiar aşa, negre de petrol, doar altfel, de puţine ori le văzuse în viaţă.

Işi intinse faţa in bătaia vintului. Trase adinc aer în piept şi o porni cu pas intins spre casă, boscorodind bătrineşte.

Desene de
MIHU VULCĂNESCU

MAXIM GORKI
ŞI SCRIITORII TINERI

În anul 1911, în revista „Sovremennîi mir" (Lumea contemporană), apărea sub semnătura lui Maxim Gorki articolul Despre scriitorii autodidacți. Marele scriitor proletar sintetiza aici observațiile sale pe marginea consultării unui număr de peste 400 manuscrise trimise lui din cele mai diverse colțuri ale Rusiei de către feluriți începători în ale literaturiii. Cu o minuțiozitate de-a dreptul științifică, Gorki (care se afla atunci în Italia), a clasat materialul după originea socială a autorilor (114 muncitori, 67 țărani, 17 meseriași etc), după motivul care i-a îndemnat să scrie, după teme, după atitudinea față de literatura clasică etc. Dintre observațiile, interesante și pentru cercetătorul de azi, merită să fie reținută în primul rînd aceea că în timp ce în creația „profesioniștilor" predomina atunci în Rusia (în anii reacțiunii stolipiniste) descurajarea, deznădejdea, deruta ideologică, neîncrederea în om, din producțiile „autodidacților", în ciuda caracterului lor rudimentar, cu totul neingrijit din punct de vedere al formei, se simțea „cum din mijlocul poporului rus, în chip nemijlocit, se trezește la viață un nou tip de om — un om optimist, stăpînit de o nepotolită sete de cultură, lecuit de fatalism și de pesimism și de aceea capabil de acțiune".

Trei ani mai tirziu, în prefața la prima antologie a scriitorilor proletari (1914), răspunzind scepticilor care susțineau că o literatură proletară „nu a existat niciodată și nicăieri", Gorki scria: „Sînt ferm convins că proletariatul își poate crea o literatură. tot așa cum și-a creat — cu mare trudă și cu uriașe sacrificii — o presă cotidiană". Iar apoi adresîndu-se direct muncitorilor:

„Poate că nici voi înșivă nu vă dați seama, n-ați observat, ce mult ați făcut pentru generațiile viitoare de muncitori ruși și pentru întreaga lume proletară de pe fața globului; pilda voastră va fi, fără îndoială, un măreț izvor de forță în lupta pentru o nouă cultură universală".

Profetice cuvinte!

Încrederea lui Gorki că din rîndurile poporului muncitor se vor ivi mereu noi și noi talente a fost neabătută, ea fiind o consecință directă a concepției sale despre viață, a creduluj său estetic. Dar abia în epoca sovietică Gorki a căpătat posibilitatea să organizeze pe scară întinsă sprijinirea „începătorilor" a „scriitorilor-începători", cum îi numea el. Ridicîndu-se, în articolul „Despre scriitorii cosacrați și începători (1928) împotriva atitudinii de dispreț aristocratic pe care o manifestau unii colegi ai săi față de aspirațiile literare ale unor muncitori și țărani, Gorki a oferit din acest punct de vedere un minunat exemplu personal de felul cum trebuie ajutat efectiv, nu în vorbe, ci prin fapte, tineretul.

Activitatea respectivă a lui Gorki a fost intensă și multilaterală, incluzînd corespondență regulată, convorbiri cu scriitorii ridicați din rîndurile udarnicilor, organizarea revistei Învățătura literară, unde au apărut, sub semnătura întemeietorului realismului socialist, recenzii despre lucrările unor începători, celebrele „convorbiri despre meșteșug", precum și alte articole de îndrumare ca „Despre tehnica literară" (1932), „Despre realismul socialist" (1933), „De vorbă cu tinerii" (1934) etc. Tot din inițiativa lui Gorki a luat ființă „Institutul de literatură" pentru calificarea tinerilor talentați, institut care funcționează pînă astăzi și-l poartă numele.

Un cercetător al tuturor acestor materiale, precum și al corespondenței lui Gorki, nu poate să nu fie impresionat de excepționala minuțiozitate a fiecărei analize. Cu grijă într-adevăr părintească pentru fiecare începător, Gorki reliefa laturile pozitive ale manuscriselor, dar le și supunea unei critici temeinice, la obiect, referindu-se la temă, orientarea ideologică, subiect, ca și la limbă, atrăgînd atenția asupra fiecărei expresii nereușite, dînd explicații largi despre felul cum trebuie scrisă literatura etc.

Ideea lui Gorki, potrivit căreia fiecare generație de scriitori poartă răspunderea pentru pregătirea generației viitoare, nu numai că este justă și generoasă, dar e și o idee prin excelență socialistă, militantă. Ea exprimă lapidar și pregnant unul din aspectele esențiale ale politicii partidului clasei muncitoare în domeniul literaturii și artei.

În țara noastră, sub îndrumarea Partidului Muncitoresc Romîn, acestei sarcini i s-a dat atenția cuvenită de la înființarea Uniunii Scriitorilor. Vom aminti doar de cele trei consfătuiri pe țară ale tinerilor scriitori (în 1950, 1956 și 1960), de aportul pozitiv al școlii „Mihail Eminescu", de rolul revistei „Tînărul scriitor", de călăuzirea cercurilor literare, de activitatea din ce în ce mai bogată a revistei „Luceafărul". Dacă literatura noastră se poate mîndri cu faptul că la noi, într-un răstimp relativ scurt, s-au impus prin creația lor atîtea talente literare noi, aceasta se datorește și perseverenței cu care s-a lucrat în spiritul tradiției gorkiene.

Rămîne mereu actual sfatul lui Gorki adresat tuturor literaților, dar mai ales tinerilor, de a nu se apuca de scris pînă nu au certitudinea că au de comunicat cititorilor ceva esențial, nou, important. „Dorința de a se dedica muncii literare, scria Gorki în articolul programatic publicat în nr. 1 al revistei „Învățătura literară" (1930), — este în fond dorința firească, sănătoasă, a omului de a se contopi cu masa prin oglindirea, prin redarea cu ajutorul cuvîntului, a fenomenelor de o infinită diversitate din viața lăuntrică sau exterioară a oamenilor". Iar într-un articol, vorbind despre calitățile pe care ar trebui să le posede un scriitor proletar, adică un scriitor militant pentru cauza Partidului Comunist, Gorki așează în loc de frunte năzuința „de a însufleți prin toate mijloacele atitudinea activă a cititorilor în fața vieții, de a le întări încrederea în propriile lor forțe, în posibilitățile lor, de a învinge (...) tot ce-i împiedică să înțeleagă și să simtă mărețele rosturi ale vieții, rolul esențial și imensa bucurie a muncii".

În strînsă legătură cu cele de mai sus, se cuvine să fie subliniată apoi ideea asupra căreia Gorki va reveni nu o singură dată, și anume că mai ales cei tineri nu au dreptul să piardă din vedere că „realitatea noastră cere imperios scriitorilor să observe, să scoată la lumină, să zugrăvească tot ce se remarcă din punct de vedere calitativ, tot ce este nou, „pozitiv", tot ce se află în plină dezvoltare în cuprinsul ei". Referindu-se la faptul că literatura (atunci, în 1929) nu oglindea suficient noua realitate socialistă și nu o oglindea în laturile ei esențiale, Gorki vedea cauza principală a neajunsului în faptul că „atenția scriitorilor se îndreaptă mai cu seamă spre fenomenele pe cale de dispariție, iar nu spre cele care acum încep să prindă viață, să acționeze". Preferința „atavică" a unor scriitori mai virstnici pentru zugrăvirea laturilor negative ale vieții, Gorki o explică prin influența covîrșitoare a literaturii secolului al XIX-lea, care în mod firesc se „specializase" în zugrăvirea unor asemenea fenomene. Tineretului îi era mai ușor să înfrîngă această tradiție, să aducă un cuvînt cu totul nou, punînd accent pe ceea ce era semnificativ prin conținutul înaintat al fenomenului. „Misiunea scriitorilor noștri, — scria Gorki — este o misiune dificilă și complicată. Ea nu se limitează la critica realității vechi, la denunțarea caracterului contagios al racilelor ei. Misiunea lor este să studieze, să reliefeze, să zugrăvească și prin aceasta să afirme noua realitate. (...) Tinerii scriitori au destule de spus despre noile bucurii ale vieții, despre înălțorirea bogată, în toate domeniile, a forțelor creatoare, la noi în țară. Ei trebuie să se inspire și să-și caute materialul literar în torentul larg și vijelios al muncii creatoare de noi forme de viață, ei trebuie să trăiască pe cît e posibil mai aproape de voința creatoare a epocii noastre, voință întruchipată de clasa muncitoare".

Dar tocmai pentru că vedea în reliefarea noului principala misiune a tînărului scriitor, Gorki critica aspru, fără nici o îngăduință, tendințele unora de a se rupe de viață, de a se „profesionaliza"(cum spunem noi astăzi) îndată după apariția unui prim volumaș.

Gorki a dat scriitorilor începători nenumărate sfaturi „tehnice", a analizat cu răbdare neîntrecută sute. chiar mii de manuscrise, dar s-a preocupat tot atît de mult de problemele etice ale tineretului. Glasul său devenea minios cînd avea de înfierat manifestări de îngîmfare, intoleranță față de redacții, refuzuri de a ține seama de sfaturile celor maturi sau atitudinea neglijentă față de învățătură. Ideea că orice tînăr care vrea să facă literatură trebuie să învețe neîncetat e una dintre acelea care se repetă deosebit de des în lucrările lui Gorki. Autorul „Mamei" sublinia mereu că tinerii sînt datori să învețe literatura, că trebuie să citească și să recitească operele clasice și cele contemporane (cît de sarcastic vorbea Gorki despre poeții care nu-i citesc pe prozatori și despre prozatorii care nu-i citesc pe poeți), că trebuie să-și însușească tehnica literară și mai ales să cunoască foarte bine limba în care scriu. Față de greșelile de limbă, Gorki manifesta o intoleranță aproape pedantă.

Analizînd cu grijă manuscrisele începătorilor, maestrul răbdător descoperea adesea cauza nereușitei în faptul că autorul s-a mărginit să transcrie un fapt de viață interesant, care i s-a părut semnificativ. Gorki cerea neîncetat scriitorilor debutanți să-și apropie arta tipizării, artă ce nu poate fi cîștigată decît în urma unui contact viu și permanent cu lupta și munca eroică a constructorilor socialismului. Marele scriitor condamna fără cruțare pe acei tineri care socoteau că talentul lor „înnăscut" îi poate scuti de datoria de a observa și de a studia cu atenție viața poporului. Gorki numea o asemenea atitudine — „o atitudine neartistică față de viață".

Evocînd din nou, cu admirație și recunoștință, la a 25-a comemorare, figura părintelui literaturii proletare, să ne închinăm cu smerenie în fața marelui simț de răspundere de care dădea dovadă în tot ce făcea, inclusiv în munca de îndrumare a tineretului.

Fie ca acest simț de răspundere comunist să inspire mereu și creația tinerilor scriitori din patria noastră.

Mihai Novicov

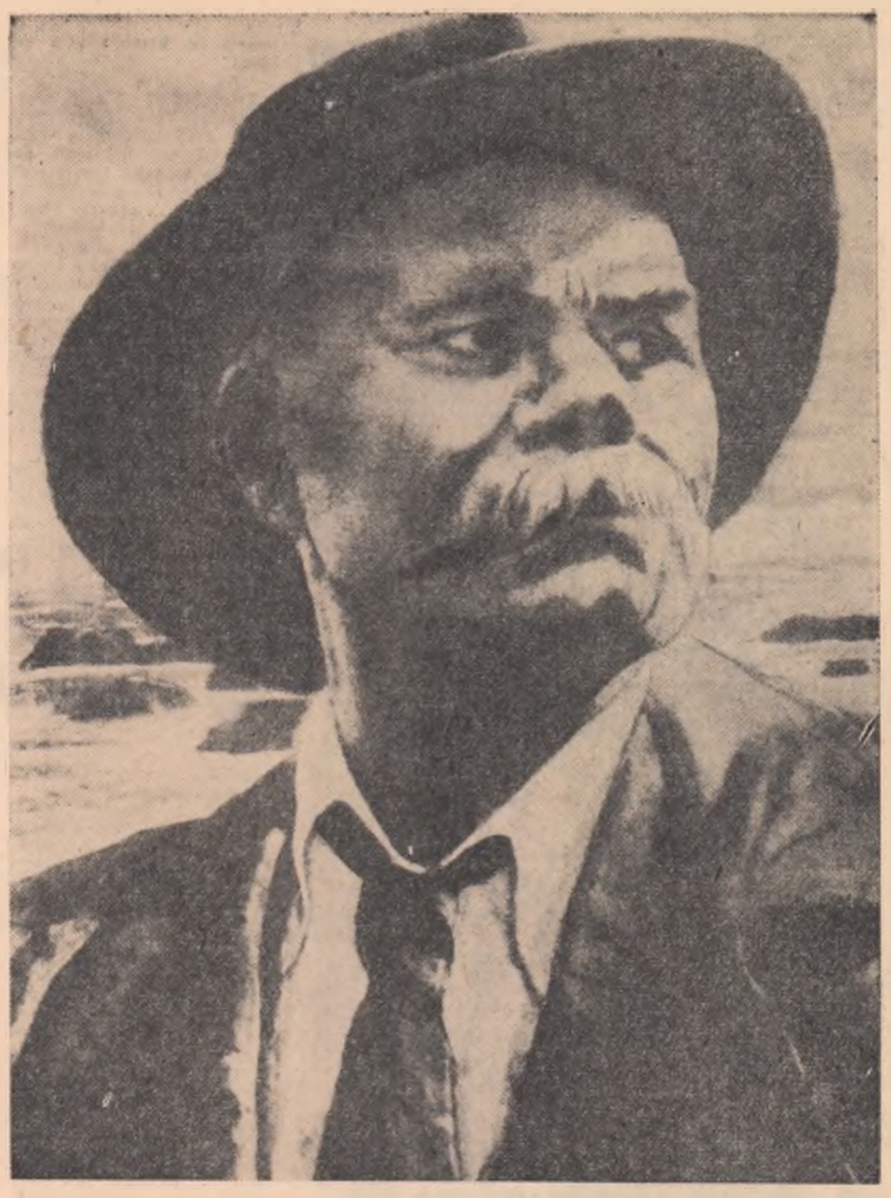

GORKI ÎN CONȘTIINȚA SCRIITORILOR NOȘTRI

„Maxim Gorki este un mare artist și, împreună cu Romain Rolland, scriitorul cel mai profund uman dintre contemporani".

G. Ibrăileanu (1920)

„Din toată opera lui Gorki se desprinde o sănătate sufletească, un echilibru în judecata lui intimă și acel respect desăvîrșit pentru adevăr".

Mihail Cruceanu (1928)

„Respectați omul!... Întreaga operă și întreaga viață a marelui scriitor au avut drept călăuză principiul de mai sus".

Ion Pas (1956)

„Miezul realismului socialist trebuie căutat în opera lui Gorki. Acest realism nou, pe care Gorki l-a ilustrat cel dintîi prin opere de mare creație literară, se distinge prin preocuparea lui constructivă și prin tendința lui socială. Păstrînd toată asprimea critică, realismul socialist este preocupat de viitor și este fundamental optimist, în sensul că el crede în îmbunătățirea și în progresul societății!"

Al. Philippide (1948)

„Răsunetul lui Gorki a fost imens în țara noastră, îndată după apariția primelor volume. Iar influența lui în cugetul lectorilor și în cugetul scriitorilor e în afară de orice tăgăduială. Vestea de pe atunci e lume nouă".

Cezar Petrescu (1950)

„Cred că aveam șaisprezece ani cînd am deschis întîia oară cartea lui Maxim Gorki „Mama". După ce l-am ceitit pe Gorki, am rămas cu simțămîntul că s-a răsfrînt în mine o umbră de munte sau de monument. Gorki mi-a ajutat să văd sufletul oamenilor".

Eusebiu Camilar (1950)

„Gorki propovăduiește tinerilor scriitori datoria ce o au intelectualii de a sprijini necurmat și cu toată puterea lupta politică a muncitorimii pînă la izbînda finală".

Mihail Sadoveanu (1951)

„Oriunde am deschide cărțile lui Gorki, cuvintele lui vorbesc milioanelor de oameni simpli de astăzi, cu căldură de frate".

Camil Petrescu (1951)

„Ca un munte în jurul căruia gravitează o țară întreagă, figura lui Maxim Gorki se înalță peste întreaga cultură sovietică, pisc neclintit și sfînt spre care se întorc toate privirile".

Geo Bogza (1955)

„Imaginile lui au o puternicie, nemaiîntîlnită pînă la el nici la Balzac, nici la Flaubert, nici la Turgheniev, autorii lui preferați".

Tudor Arghezi (1956)

Ecoul operei lui Gorki în literatura universală

Veacul XX a început în literatura universală sub semnul unui viu interes pentru creația gorkiană. După ce cititorul european făcuse substanțial cunoștință în ultimele decenii ale sec. XIX cu opera lui Gogol, Turgheniev, Tolstoi și Dostoievski, el devenise în genere receptiv la creațiile scriitorilor ruși și atent la manifestările curente ale literaturii ruse, curios de a afla cît mai mult despre această literatură care i se dezvăluise atît de originală, de înălțătoare în idealurile ei. de minunată în arta ei. De aceea apariția oricărui talent nou era primită cu bunăvoință și interes. Cu atît mai mult putea trezi o curiozitate din cele mai vii o personalitate literară ca Gorki, care apărea înzestrată nu numai cu un talent remarcabil, dar și deschidea drumuri noi, perspective noi de dezvoltare a literaturii în genere. E semnificativ că după ce primele tălmăciri, apărute la hotarul între cele două secole, pun, pentru prima oară, la îndemîna cititorilor străini primele creații gorkiene, interesul crește puternic. Numeroase volume de opere și opere alese, culegeri de povestiri apar în anii 1901—1906 în cele mai diferite limbi europene: franceză, germană, engleză, bulgară, olandeză, daneză, italiană, spaniolă, romînă, poloneză, norvegiană, suedeză, cehă etc. Interesul arătat față de opera lui Gorki s-a dovedit a avea continuitate, manifestîndu-se ca un proces de dezvoltare și creștere, de extindere a ariei de circulație a operelor scriitorului proletar pe fiecare an ce trecea. În acest sens ar merita menționată circulația bogată pe care creația gorkiană a avut-o mai ales după 1920 în China și în anii din urmă și în alte țări ale Asiei (India, Indonezia, Vietnam etc.). Desigur unele fluctuații și momente de frînare au existat în funcție de situația politică din unele țări, cum ar fi de pildă, anii dominației fasciste în Germania. Piedici în difuzarea creației scriitorului proletar au pus și cercurile guvernante, burghezo-moșierești din țara noastră în anii dintre cele două războaie mondiale. În schimb cu atît mai puternică este răspîndirea ei astăzi într-o Romînie democrat-populară. În genere trebuie subliniată bogata prezență a scriitorului Maxim Gorki în epoca noastră în cele mai diferite țări și mai ales în acele țări care-și făuresc o viață nouă și o literatură nouă. Un roman ca *Mama* a apărut în total de circa 122 ori în 42 de limbi diferite. Și nu e mai puțin semnificativ faptul că sarcina de popularizare a operei lui Maxim Gorki și-au asumat-o cel mai adesea personalități de vază ale diferitelor literaturi — Romain Rolland sau Henry Barbusse, Stefan Zweig, Theun de Vries, Lu Sin sau Mao Dun, Bakalov sau Todorov, Iulian Tuwim sau Maria Dombrowskaia, Cezar Petrescu sau Al. Philippide la noi în țară. Interesul puternic și multilateral manifestat față de creația lui Maxim Gorki nu a avut și continuă să nu aibă nici astăzi același izvor la numeroșii săi cititori și admiratori din diferite țări. Pentru unii opera lui Gorki a fost mai ales prilej de surpriză, un moment literar senzațional. Ei vedeau în Gorki părintele unui nou exotism, pe linia temei vagabonzilor. Pentru alții, oameni cu concepții înaintate, acest interes se năștea din înțelegerea și aprecierea caracterului înovator pe care-l avea opera marelui scriitor proletar. Pentru aceștia, îndeosebi pentru scriitorii progresiști ai sec. XX, Romain Rolland, Henry Barbusse, Louis Aragon, Andersen Nexö, Theodor Dreiser, Bernard Shaw, Anna Seghers, Mihail Sadoveanu, opera lui Gorki a însemnat foarte mult. Desigur că fiecare dintre ei, ținînd seama de propriile sale concepții și poziții politice și sociale, putea înțelege mai complet sau mai puțin complet cuvîntul nou, revoluționar rostit de Gorki, de natură să schimbe dezvoltarea întregii literaturi a sec. XX. Importanța mondială a creației lui Gorki, ca operă de artă inspirată din lupta proletariatului pentru o lume nouă, mai bună, pentru socialism a fost subliniată de Romain Rolland: *„Gorki a fost primul și cel mai mare dintre scriitorii lumii care a deschis drum revoluției proletare, care a dăruit acestei revoluții toate forțele sale, prestigiul gloriei sale și bogata sa experiență de viață, de om care încă din anii copilăriei a cunoscut mizeria și înjosirea, hărăzite proletariatului înrobit".* Iar Jean Richard Bloch l-a denumit pe Gorki *„pionierul literaturii revoluționare".*

Un ecou puternic au avut în literatura mondială chemările înflăcărate ale lui Gorki la luptă, la înnoirea, la primenirea vieții, ca și mesajul său umanist de adîncă și înălțătoare iubire și încredere în om („Omul, ce mîndru sună acest cuvînt!"). Și înainte, dar mai ales după apariția romanului *Mama*, crezul revoluționar al lui Gorki a devenit limpede pentru cei capabili a-l înțelege și a și-l însuși. Pe bună dreptate scria Johannes Becher că Gorki *„găsește sprijin în iubirea înflăcărată a tuturor muncitorilor din lume".*

În anii de la începutul secolului XX și mai tîrziu, în atmosfera literară înfectată de miasmele decadentismului, în perioada de slăbire în unele literaturi a vigorii realismului critic, opera lui Gorki a venit ca o aderee de vînt proaspăt, ca o afirmare luminoasă și puternică de adevăr și artă. Heinrich Mann observa: *„Gorki a extins domeniul creației literare, a deschis căi noi și perspective noi pentru literatura mondială. El ne-a dat teme noi și un cititor nou. Gorki a introdus primul în literatură ca eroi pe reprezentanții unei clase care pînă atunci nu fusese reprezentată în literatură. Gorki a făcut ca masele largi ale proletariatului să devină prietenele cărților".*

Este incontestabilă puternica înrîurire pe care au exercitat-o asupra literaturii sec. XX în căutările ei, în năzuințele ei de a găsi un erou pozitiv — figuri ca Pavel Vlasov și Cutuzov, personalități integre, de luptători pentru o societate nouă, pentru socialism, întruchipări ale celor mai înalte și mai nobile idealuri ale epocii noastre. Într-o scrisoare adresată lui Gorki, Henry Barbusse mărturisea: *„Operei Dvs. mă adresez, ca să pot rezolva cu succes sarcina de a dezvălui pînă la capăt, pe deplin și limpede, chipul omului NOU..."* Năzuința de a realiza figuri de eroi noi, asemenea lui Pavel Vlasov, a însufleți pe mulți romancieri ai secolului nostru, de la Martin Andersen Nexö cu al său *Pelle Cuceritorul* și pînă la Louis Aragon în epopeea sa *Comuniștii.*

Maxim Gorki a înnoit — și a putut-o face tocmai în virtutea poziției înaintate pe care se situa — unele teme devenite oarecum clasice pentru literatura europeană de la sfîrșitul sec. XIX și începutul sec. XX. A văzut mai adînc, pe un fundal social mai larg și într-o condiționare de fenomene mai bogată, procesul destrămării capitalismului *(Afacerea Artamanov)* decît John Galsworthy în *Forsyte Saga* sau Thomas Mann în *Familia Buddenbroock.* Învățîndu-l *„pe intelectual cum trebuie să reacționeze la drama socială"* și dezvăluind *„necesitatea și inevitabilitatea victoriei forțelor sociale asupra celor individuale"*, după cuvintele lui Henry Barbusse, Gorki oferea o interesantă pildă lui Romain Rolland sau aceluiași Barbusse, de felul cum trebuie considerată de un scriitor progresist al veacului XX tema intelectualului, a relațiilor sale cu poporul, a locului său în lupta revoluționară.

Romanul-epopee *Comuniștii*, dramele lui Berthold Brecht manifestă deasemenea evidente afinități cu experiența gorkiană.

Prestigiul și importanța mondială a operei lui Gorki sînt datorate faptului că el este întemeietorul realismului-socialist. Ca cel dintîi scriitor al realismului-socialist și ca reprezentant clasic al lui, Gorki este cu adevărat dascălul unei pleiade întregi de scriitori, dascălul tuturor celor ce, atît în țările de democrație populară, cît și în cele capitaliste, merg pe un drum nou în artă și-și afirmă adeziunea la metoda realist-socialistă. *„Maxim Gorki* — scria Julius Fucik — *a fost DASCĂLUL noilor generații de scriitori și a învățat și pe mulți dintre scriitori mari, contemporani cu el".* Iar Louis Aragon mărturisea: *„...Mi-am format obiceiul să mă adresez pentru sfaturi în problemele meseriei mele de scriitor celui... ce primul a dat realismului din zilele noastre un caracter nou..."*

Preluînd și dezvoltînd creator experiența artistică a lui Maxim Gorki, urmîndu-l pe drumul deschis de el, au reușit să realizeze opere de mare importanță și valoare Louis Aragon, Anna Seghers, Jorje Amado, Leon Cruczkovski, Cazimir Brandes etc. Dar ecourile acțiunii inovatoare întreprinse în artă de marele scriitor proletar nu se circumscriu la acei creatori a căror ideologie se înscrie sub semnul socialismului și ale căror opere sînt scrise după metoda realist-socialistă. Experiența creatoare a lui Gorki îndrumă, ajută, luminează drumul căutărilor unor scriitori care nu au ajuns încă pe pozițiile realismului socialist, dar care doresc să exprime adevărul vieții (James Aldridge, de pildă).

Cu atît mai adevărate sînt cuvintele rostite odinioară de Henry Barbusse: *„În epoca noastră Gorki este o măreață făclie, ce deschide căi noi lumii întregi..."*

Tatiana Nicolescu

LOCURI DE MUNCĂ ȘI INSPIRAȚIE ALE LUI EMINESCU LA BUCUREȘTI

Din diferitele însemnări ale contemporanilor și din datele ce se pot culege din publicațiile timpului, vom arăta aci — pe scurt — unde au fost, în București, locurile de muncă și de inspirație ale genialului poet.

Dacă cea dintîi locuință a sa la București nu este cunoscută, în schimb se cunoaște cel dintîi loc de muncă aci, anume la Teatrul Național, de unde cerea — printr-o petiție ce ne-a rămas — un acont, la 18 septembrie 1868, dată la care deci era angajat la acest teatru. Cea dintîi locuință cunoscută a lui Eminescu în București a fost în apropiere de încrucișarea Căii Victoriei cu str. Al. Popov, pe atunci numită strada Fîntînei, și anume la Mihail Pascaly (directorul trupei de teatru la care tînărul poet fusese sufleur în timpul turneului acestuia în provincie și cu care venise în București în luna august).

Al doilea loc de muncă al lui Eminescu în Capitală a fost la redacția ziarului Timpul, *începînd din noiembrie 1877, cînd, întors de la Iași și stabilit în București, începe colaborarea sa la acest ziar. Pe atunci* Timpul *își avea redacția și administrația în Palatul Dacia, aflat la colțul Căii Victoriei cu str. Lipscani, în fața magazinului* Victoria *de astăzi — unde Eminescu, care locuia într-o casă de pe str. Speranței, ajungea coborînd pe străzile aflate pe actualul traseu al Bulevardului Republicii. În acea vreme bulevardul nu fusese încă deschis.*

În toamna anului 1878 Eminescu a locuit un scurt timp la Titu Maiorescu, pe strada Herăstrău nu pe str. Sf. Vineri. (A nu se confunda str. Herăstrău de atunci cu cea de azi care nici în 1922 nu avea decît 17 case):

Voind probabil să fie mai liber, Eminescu s-a reîntors însă repede în căsuța din str. Speranței. La începutul anului 1879 se mută de aci la fosta Mînăstire Caimata — dărîmată în 1890 —, Locuința se afla în dreptul casei cu nr. 44 de pe B-dul Republicii, unde închirie o chilie, pe care a descris-o, într-o poezie găsită printre postume, astfel:

„O chilia mea sărmană
Cu negritul, tristul zid...
Triști pereți, negriți de
vreme..."

Începînd de la 22 octombrie 1879, ziarul Timpul *își mută birourile în str. Academiei nr. 19, „în curte, față în față cu poarta otelului Union"; drumul pînă aici era mai scurt, dar tot cam pe aceleași străzi ce nu mai există astăzi. Încă din luna ianuarie același an se mutase și Maiorescu în casa sa din str. Mercur nr. 1, azi str. Pictor Verona.*

La 16 februarie 1880, Timpul *își mută din nou sediul în str. Luterană nr. 11 b, iar poetul se mută și el, iarăși, de data aceasta în str. Segmentului nr. 9, numită azi Ion Slavici, unde în locul casei „mohorîte" în care locuia el atunci, se înalță acum un bloc modern.*

Desele schimbări de locuință ale poetului nu erau datorite vreunui capriciu, ci necesității de a se afla cît mai aproape de locul său de muncă, care era redacția ziarului Timpul *și care se muta mereu!*

Într-adevăr, strada Segmentului era în apropiere de str. Luterană, drumul dintre ele trecînd prin grădina Cișmigiului, pe care deci poetul o străbătea cel puțin de două ori pe zi. Dar, la 5 octombrie același an, redacția se mută și de aici, în strada Covaci nr. 14, cam departe deci de locuința lui Eminescu și de aceea poetul este nevoit să se mute din nou. Îl găsim cu noua adresă în str. Enei nr. 1, la pictorul Carol Pop de Szatmary. Pe locul acestei vechi case, dărîmată în 1939, se află acum blocul în care, la parter, sînt birourile Anticariatului de Stat. De aci, trecînd pe la Universitate, pe străzile Academiei și Smîrdan, poetul ajungea repede în str. Covaci.

Ulterior, Timpul *își mută din nou birourile și anume: administrația, la 4 februarie 1881, în Pasajul Romîn, „Scara nr. 7", iar la 3 martie se mută și redacția în Calea Victoriei nr. 102. De data aceasta Eminescu nu a mai avut nevoie să se mute și dînsul, căci noile sedii ale ziarului la care lucra erau și mai aproape de locuința sa din casa Szatmary, pe care nu o părăsi decît ca să se mute chiar în același imobil cu redacția și anume la colegul său Ion Slavici, care locuia acolo.*

Pentru situarea acestei case, trebuie însă confruntată numerotația de atunci a clădirilor de pe Calea Victoriei, cu cea prezentă. Așa că greșit se arată într-un articol că aceasta casă ar fi fost „lîngă Biserica Albă", căci numărul de pe atunci al actualei case de la nr. 102 (aflată aproape de această biserică) era de fapt 114, după cum se poate vedea chiar de pe plăcile vechi ale numerelor, dintre care unele au mai rămas pe zidurile caselor de pe aici. Vechea casă cu nr. 102 nu mai există, căci aceasta se afla cam pe locul fostei cafenele „Corso", dărîmată de asemenea, între străzile Episcopei și C. A. Rosetti, adică în actuala piață a Palatului Republicii.

La 25 aprilie 1932, în ziarul Timpul *apare un anunț în care — într-un stil telegrafic — se spune: „Redacția și Administrația... precum și Clubul conservator... s-au mutat în Piața Teatrului, casa Mandi, lîngă Fialcovski, str. Știrbei Vodă nr. 2".*

Eminescu se mută iarăși, împreună cu prietenul și colegul său de redacție Ion Slavici, în noua locuință a acestuia, din piața Amzei nr. 6, pe locul blocului ce se ridică acum în fața Studioului Teatrului Național.

În aceste locuri și pe aceste drumuri și-a trăit Eminescu ultimele zile, înainte de prima îmbolnăvire. Însănătoșit, poetul revenit în București în primăvara anului 1888 și închirie o „odăiță sărăcăcioasă" în casa unui anume Mercuș din Piața Teatrului, unde locui pînă în ianuarie 1889, cînd a fost din nou internat.

În acest răstimp, Eminescu a fost angajat și a lucrat ca redactor al ziarului Romînia liberă *de pe atunci, de sub direcția lui D. Aug. Laurian, care-și avea redacția în Pasajul Romîn nr. 3. Aci avea un salariu de 200 lei pe lună și scria articole de sociologie și literatură. Începînd din decembrie 1888 colaborează și la revista* Fîntîna Blanduziei, *în ale cărei prime numere este trecut în fruntea listei colaboratorilor — numele său fiind scris cu litere mai mari ca ale celorlalți.*

Dintre plimbările făcute de poet în împrejurimile orașului avem știre — din prefața scrisă de prof. Enache Ionescu unui „Ghid al Capitalei" — despre aceea făcută în satul Măgurele, ca oaspete al familiei Oteteleșanu, la castelul de aci (în prezent local de școală pedagogică), care îi inspiră frumoasele versuri din Scrisoarea a IV-a, *creată în farmecul de vis al unei nopți cu lună:*

„Stă castelul singuratic,
oglindindu-se în lacuri,
Iar în fundul apei clare
doarme umbra lui de veacuri"

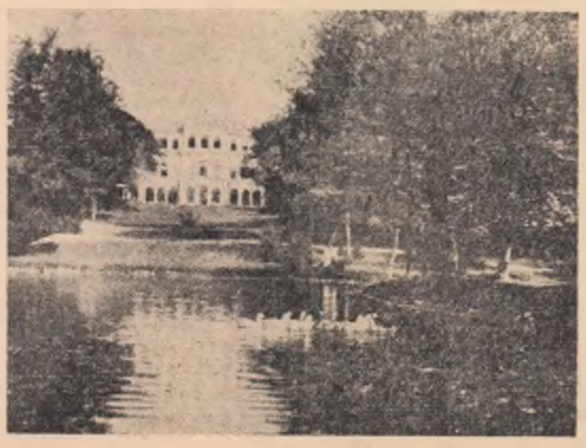

Măgurele — fostul castel Oteteleșeanu.

OAMENII ȘESENALULUI

SCARA PASIUNILOR

de Ilie Purcaru

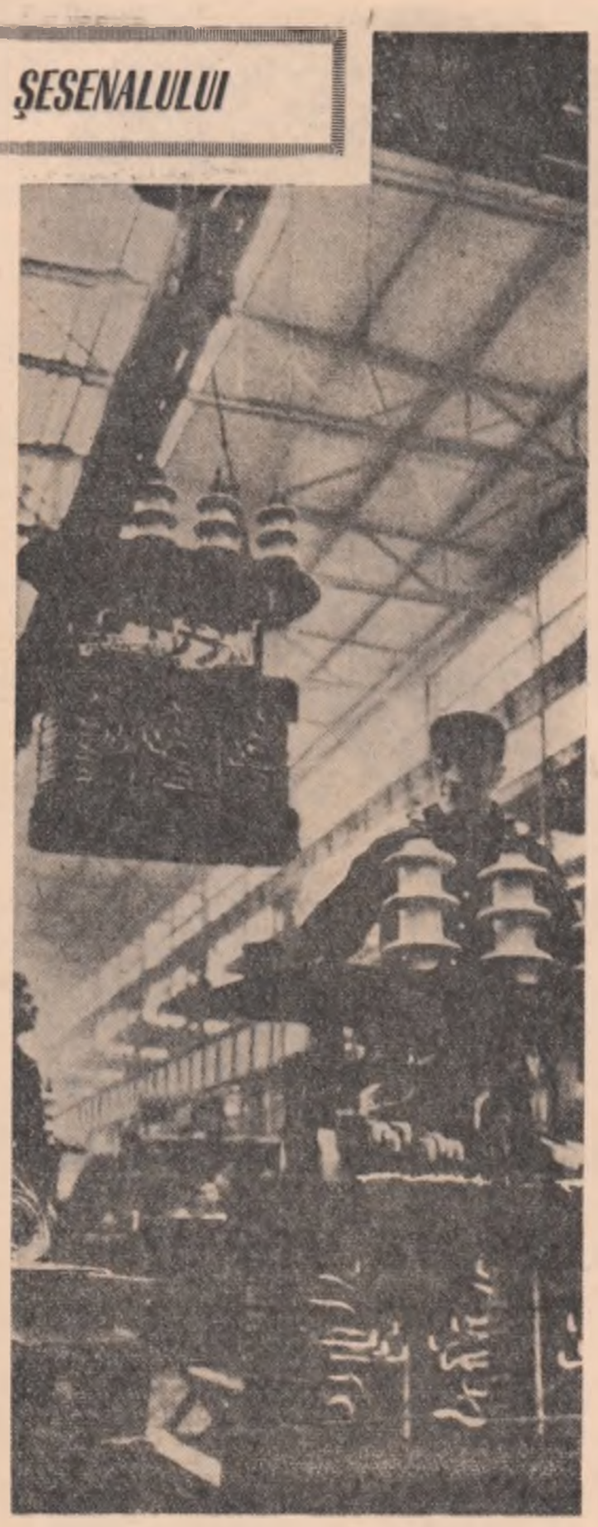

La început, o bună vreme, a fost numai emoția instalării noului utilaj. Atît de vie, că oricare alt gînd dispărea. Pînă și acel „Ce vei face?" — fulger de spaimă, cînd primise noul post — păruse a se tulbura printre cutele altor emoții. Era o întrebare pe care nu și-o mai punea, așa cum nu-și mai punea o mie de alte întrebări străine clipei. Trăia doar din prezent, și noaptea, tîrziu, adormea de cum punea capul pe pernă, sleit de ostenelile lungi ale zilei.

Griji, temeri, emoții ...La fiecare pas, cîte una. Utilajul acesta ultramodern înfricoșa prin uimitoarea-i finețe. Totul era o cizelură, de la limbile manometrelor — piciorușe de gîză — pînă la enormii femuri albăstrii care încheiau scheletul mașinii; o nesfîrșită cizelură fină, pe care niciodată nu puteai jura că n-ai lovit-o, că n-ai zgîriat-o cumva, atingînd-o cu brutalități neștiute în degete. (În ce-l privea, supraveghind instalarea, Constantin ținea mîinile la spate, prudent...). Groaza cea mare i-o inspira însă muncitorul care executa instalația, electricianul Nicolae Defta. Era, în primul rînd, mult prea tînăr acest flăcău. „Cîți ani ai, tovarășe Defta?" Aplecat, în clipa aceea, peste iedera de fire electrice pe care le împletea calm, cu mîinile sale butucănoase și grele, pirîite la culoare ca niște minuși de boxer, flăcăul cel voinic tresărise; se întorsese pe jumătate; un obraz rumen, ca de copil, și un ochi albastru care rîdea: „Cred că sîntem leat, tovarășe inginer. Am 26 de ani. Dumneavoastră?" Constantin tăcuse, încruntîndu-se, și din clipa aceea îi reproșase lui Defta surîsul. Surîzînd cu superioritate tot timpul, electricianul da a-nțelege că el face o muncă „de toată ziua"; ba mai și fredona: „Ionel, Ionelule, nu mai bea, băiatule, că te rîde fetele..." Constantin îl urmărea înspăimîntat. Printre arborii aceia de oțel cromat, cu crengi atît de subțiri că pînă și liniștea, atingîndu-le, le făcea să vibreze, Defta se mișca parcă fără habar, fredonînd și zîmbind. Ciudat că nici o frunză a suavei păduri nu cădea, lovită de umărul său aprig, de urs; ciudat că nici o crenguță cromată nu scrîșnea sub tălpile-i grele.

(Ceea ce nu știa Constantin era că nopțile, după plecarea lui, Defta rămînea mai departe lîngă mașina-minune; și cercetîndu-i cu sîrîință fiece fibră, rememorînd munca zilei și deducînd — cu precizie maximă — gestul exact al zilei următoare, ca într-o „repetiție generală" exigentă, severă, putea arbora cu ușurință zîmbetul care-l scotea din fire pe Constantin. Deseori, pe Defta îl apucau zorii acolo. Cînd se ducea acasă, cînd dormea, cînd mînca, era și pentru Defta însuși o taină).

Și într-o dimineață, totul fu gata. Defta făcu ultima legătură electrică, o încercă, își șterse cu brațul sudoarea care-i șiroia pe obraji. Constantin se mîră: nu-l mai văzuse niciodată asudînd. Se răzbunau multele zile de nepăsare și calm? Așadar?... Nu avu timp să-și răspundă O clipă mai tîrziu, zîmbetul lui Defta se desfăcu iar, plecăciune:

— Gata. Vă salut și vă doresc numai bine.

Și dincolo de ușă, în ecoul o taină.

— Poftim?

Directorul se încruntase ușor, pe urmă începuse să rîdă (îi înțelesese altfel uimirea) și, redevenind serios, dăduse drumul unui veritabil discurs, arpegiind pe fiecare cuvînt notele unei importanțe supreme:

— Așa cum i-am zis: laboratorul de climatizare. Deocamdată nu-i, dar va fi. Va fi unul din sectoarele-cheie ale fabricii noastre. Să-ți explic. Aici se va face „climatizarea" produselor, verificarea funcționării lor la orice climă, sub acțiunea tuturor agenților naturali ai planetei... pe care laboratorul dumitale, vei vedea, îi va reproduce întocmai! Pasionant, nu? Va trebui să ne spui: ce-i de făcut pentru ca aparatele noastre, puse în alte condiții de climă, să nu îmbătrînească prematur; ce materiale se cer schimbate în construcția lor și ce calități li se pretind materialelor noi. Conform directivelor partidului, produsele noastre trebuie să fie la înălțimea celor mai bune din lume. Fii cît mai exact în verdicte, de asta depinde munca proiectanților, a întregii fabrici. E clar?

Constantin își umezise buzele uscate:

— De loc

Directorul îl privise lung. Ridicase din umeri:

— Mai mult nu-ți pot spune. E un lucru cu totul nou, n-am idee. Vei învăța singur, văzînd și făcînd. Ești suveran absolut acolo, descurcă-te! Vezi că utilajul laboratorului a și sosit, e splendid, ultima expresie a tehnicii secolului, ca să zic așa: ar fi bine să supraveghezi chiar dumneata instalarea.

★

Cîntecul lui Defta își stinsese de mult ecoul. Rămăsese doar ca o îrizare ironică, undeva, într-o cută de aer. Cu ecranul ei neguros, aidoma unui ochi enorm, de ciclop, mașinăria îl privea, așteptînd. Așteptau — pîndindu-l printre gene — și cei doi tineri în halate albe. Și undeva, suspendată parcă în văzduhul oprit, peste golul clipei, aștepta răspuns întrebarea: „Ce vei face?"

Constantin încercă un surîs. Dar întrebarea nu voi să cedeze. Constantin surise, totuși, din nou, hotărînd că primul succes va fi tocmai înfrîngerea spaimei. Ce va face? Simplu. Va face tot ce trebuie, întocmai cum trebuie. Va pune în mișcare mașina (îi învățase bine regulele) și va lucra. Dincolo de ecran, în cabina marii mașini, va rîndui materialele electrotehnice care compun produsele fabricii: oțelul și cromul, bachelita și zincul, vinilinul și cuprul, și apăsînd succesiv pe butoane va crea după plac: canicule de peste 70 de grade, înghețuri bruște, radiații ultraviolete și infraroșii, ploi de tot felul, de la burăși pînă la torențe năpraznice. Va observa cum se comportă materialele și va consemna clar, pe rubrici exacte: la aparatul x trebuie înlocuit materialul y de la ansamblul z; propun materialul w, care prezintă avantajele... Constantin surise din nou întrebării, dar spaima crescuse cu fiece clipă: va face față? Va dibui elementele noilor sarcini? Nu va greși în verdicte? Întrebarea inițială se multiplicase acum într-o sută de spaime.

Auzi scîrțîitul ușii. Se întoarse. În prag sta Ionuț, colegul de la proiectări. Ionuț rîdea; la subsoară strîngea un sul de hîrtii:

— Cum te simți aici, șefule?

— Splendid.

Ionuț îl privi atent. Nu mai rise. Și cu o undă de respect, întinzîndu-i sulul:

— Uită-te la aparatul ăsta. Să ne spui dacă materialele corespund din punctul tău de vedere...

— Bine, o să vă spun... din punctul meu de vedere.

Celălalt înghiți un nod, intimidat:

— Cînd ne dai răspunsul?

— Cred că... Oricum... repede. Mîine dimineață!

La un minut după plecarea lui Ionuț apărură materialele care trebuiau supuse la probe. Băieții în halate albe așteptau.

— Duceți-vă la proiectare — se încruntă Constantin — și cereți un plan al aparatelor pe care ni le trimit luna asta. Să nu vă mișcați de-acolo pînă nu-i gata.

În urma celor doi, răsuci repede cheia în broască. Oftă. În sfîrșit, singur! Singur în fața mașinii care-l privea cu ochiul ei lunatic, enorm. Singur cu întrebările care băteau din aripi în aerul dens. Constantin strînse din dinți; se pregăti de luptă, suflecîndu-și mînecile.

Se uită la ceas: ora 9.

Cînd se uită a doua oară — după numai o clipă — trecuse de 12.

Ore, ore...

Limbile ceasornicului aleargă nebune, tălpile lor minuscule, și totuși ce grele, strivesc orele ca pe niște boabe mici de nisip. Ore, ore... Camera laboratorului e singură în noapte, singură în lume; poate prinsă de cer. Clipele nu mai sînt clipe, ci întrebări și dileme, neliniști stufoase ce cresc și te-năbușă; ți-ar trebui o spadă ca să-ți tai drum printre ele, ca-n junglă. Ulie, materialul acela îmbătrînește sub infraroșii, sub un soare tropical, vertical așadar (dacă amintirile din logaritmi, rigla, compasul, care se învățaseră prin ani să-i ghicească exact orice gînd, făptuindu-i-l. Își putea permite să le lase să lucreze și singure, prezența lui fiindă asistindu-le doar, în timp ce gîndul îl zbura cine știe pe unde. Și dacă uneori mai rămînea după program (după „curs", dacă vreți), absorbit de vreo dilemă de calcul sau glosînd pe marginea vreunei soluții tehnice noi... ei bine, nu făcea și-n studențe asemenea escapade?

Că inginerul Constantin Burghelea era mai departe studentul Burghelea Constantin, nu-i o metaforă. Scrisorile care plecau acasă, în Codeștii-Gorjului, păstrau într-atîta vechiul ton „studențesc" (cu particula viitorului la fiece frază: „cînd voi fi", „cînd voi face", aluzie la ziua integrării depline în viața uzinei, dar părînd mai degrabă o așteptare), încît ai lui mai-mai că se-ntrebau dacă într-adevăr absolvise și lucra la „Electroputere".

Poate de aceea „explozia" — venită cu cîteva luni mai tîrziu — fusese atît de șocantă:

— Dumneata, tovarășe Burghelea — îl luase repede, fără nici o introducere, directorul tehnic al fabricii — ești numit șeful laboratorului de climatizare.

Mai întîi nu-i venise să-și creadă urechilor. Răspunsese stupid, ca să cîștige timp pentru dezmeticire:

Constantin rămase singur.

Doar ei și cele două ajutoare — doi băieți în halate albe — care-l priveau așteptînd.

Își mușcă buzele. Vechea întrebare — rămase vie, totuși, sub preocupările febrile din ultimul timp — răbufni. De acum încolo avea să-i țiuie mereu în urechi: „Ce vei face?"

★

Absolvind Institutul Electrotehnic fusese repartizat aici, la „Electroputere"-Craiova, mai întîi într-unul din birourile vastului serviciu de proiectări. Trecerea de la facultate la „viață" se făcuse simplu, fără „explozille" pe care le trîmbițaseră atîția, în așteptarea de flacără a zilelor de după examene; ultima o reprodusese întocmai pe prima, poate numai la o scară mai mare, și, student conștiincios, jalea nu-i potopi iluziile, nu-i coborî închipuirile. Poate că era mai bine așa! Și aici — ca și dincolo — sta ore-n șir în fața hîrtiei de calc, înconjurat de instrumentele familiare: tabelele de

— Uită-te la aparatul ăsta. Să ne spui dacă materialele corespund din punctul tău de vedere...

— Bine, o să vă spun... din punctul meu de vedere.

Celălalt înghiți un nod, intimidat:

— Cînd ne dai răspunsul?

— Cred că... Oricum... repede. Mîine dimineață!

La un minut după plecarea lui Ionuț apărură materialele care trebuiau supuse la probe. Băieții în halate albe așteptau.

— Duceți-vă la proiectare — se încruntă Constantin — și cereți un plan al aparatelor pe care ni le trimit luna asta. Să nu vă mișcați de-acolo pînă nu-i gata.

În urma celor doi, răsuci repede cheia în broască. Oftă. În sfîrșit, singur! Singur în fața mașinii care-l privea cu ochiul ei lunatic, enorm. Singur cu întrebările care băteau din aripi în aerul dens. Constantin strînse din dinți; se pregăti de luptă, suflecîndu-și mînecile.

Se uită la ceas: ora 9.

Cînd se uită a doua oară — după numai o clipă — trecuse de 12.

Ore, ore...

Limbile ceasornicului aleargă nebune, tălpile lor minuscule, și totuși ce grele, strivesc orele ca pe niște boabe mici de nisip. Ore, ore... Camera laboratorului e singură în noapte, singură în lume; poate prinsă de cer. Clipele nu mai sînt clipe, ci întrebări și dileme, neliniști stufoase ce cresc și te-năbușă; ți-ar trebui o spadă ca să-ți tai drum printre ele, ca-n junglă. Ulie, materialul acela îmbătrînește sub infraroșii, sub un soare tropical, vertical așadar (dacă amintirile din

gia, climatologia generală, climatologia tehnică. Pentru început, numai atît.

★

În lunile care urmară, la Codeștii-Gorjului nu mai veni nici o scrisoare. Grija de acasă se făcea cerîtudine: Nu-i lucru curat. Să fi pierdut anul? Un student ca el, cu „10"-ii pe flanc? Și totuși...

Bănuielile s-ar fi ascuțit în camera lui, la Craiova. Prăfuită de cărți ca o veche mansardă, luminată pînă noaptea tîrziu, camera era, hotărît, de student. În mijloc trona Constantin, cu ochii arși de nesomn. Împrejur: cești de cafea, coji de pîine, scrumiere cu piramide de mucuri, maldăre de caiete, impresionante turnuri de tomuri și de cursuri de facultate (rămăsese cu obișnuința de a învăța mai ușor după „curs"), precum și cărți în limbi pe care le deslușea abia acum, din greu, cu dicționarul: chimie, fizică, meteorologie, climatologie, climatologie tehnică. Zile și nopți, înfășurîndu-se toate pe axul aceluiași scop.

Zile, nopți.. Un răspuns aminat, ca să afle-n ermitajul bibliotecii, nopțile, argumentul științific al soluției abia intuite... O surpriză tehnică, scăpînd dincolo de orice norme știute: un material care o dată rezistă vitejește la bombardamentul cu ploi de magneziu (ploi tropicale) și altă dată cedează. Ce se întîmplă? Ce carte va lumina explicația? Zile, nopți... Depistarea — în casa unui bătrîn inginer — a unei biblioteci prăfuite, aproape scursă în cari; și vechiul studiu de meteorologie smuls de acolo, studiul acela nepomenit în bibliografiile cunoscute, dar atît de prețios într-o seamă din datele sale: duminecea în care s-a închis în casă, sorbind dintr-o răsuflare cele

cîteva sute de pagini infolio; și fuga la uzină, la orele 4 din noapte, fluturînd soluția la o enigmă de calcul climatic care-l amăra de trei săptămîni...

Și undeva, la colțul unei străzi, o fată care încă-l mai așteaptă...

★

În privesc. Nu prea înalt, oacheș, obraz rotund, doi ochi negri extrem de vii, numai lumină, ca două rotile de sori concentrici. Îmi explică, manevrînd butoanele:

— Ultravioletele... Le vezi?

Le văd. Ecranul s-a luminat violet.

— Acum, infraroșiile... Astea atacă materialele de natură organică, bachelitele, masele plastice... Apropos, vezi ce lumină frumoasă?

Dincolo de ecran, lumina are culoarea... cum să-l spun? infraroșie...

— Ceața! Din pricina ei, rigiditatea dielectrică a materialelor scade... Și acum, ploaia!

Plouă într-adevăr dincolo de micul ecran, în cabina marii mașini. Cu picături tot mai mari, tot mai repezi; acum sînt cristale scînteietoare; acum fire lungi, cenușii, melancolice; acum boabe enorme, mari fructe străvezii și fierbinți, ploaie torențială de tropice...

— Acum — urmează Constantin, închizînd aparatul — ne pregătim pentru alte verificări. Avem un mare plan de perspectivă. Vrem să aflăm cum se comportă materialele noastre la clima deșertului; vom crea deci în aparatul nostru canicula și vînturile cu nisipuri fierbinți... Asta-i una. Vom mai reproduce și acțiunea microorganismelor. Apoi altă poveste: ce ne facem cînd densitatea aerului scade, pe munții cei înalți, de exemplu? Cum se comportă acolo aparatele produse de noi? Sau; ce se întîmplă cînd e bioxid de sulf în văzduh? O problemă grea, pe care am înscris-o cam de multișor în planul nostru de muncă, va fi să reproducem vietuitoarele și atacurile lor singeroase, perfide. Termitele, de pildă, cu fălcile lor ca oțelul, care rod cablurile și instalațiile subterane!

Constantin, vorbește, gesticulează aprins, se învîrtește împrejurul mașinii. Constantin vorbește, desfășurînd mai departe, mai viu, pe drumuri tot mai îndescifrabile ochiului meu fără pricepere, probleme și ținte, soluții și scopuri.

Îl ascult, îl privesc — doi ochi negri atît de vii, că sînt numai lumină — și mă gîndesc că voi mai scrie cîndva despre el. O astfel de pasiune a muncii, a noului, va mai crea, desigur, destule fapte despre care voi auzi la o viitoare trecere pe la „Electroputere".

Deocamdată, închei reportajul aici.

Mă ridic, întrerupîndu-l în mijlocul pătimașei expuneri... Ieșim împreună din fabrică. E seară.

Poate că astăzi va fi punctual la întîlnire.

CASA IN CARE LOCUIEȘTE ZIDARUL

de Mihai Stoian

Astăzi, pe bulevardul Dinicu Golescu

Fără îndoială, așa fac! Îl sfătuiesc pe noul meu prieten să-și tipărească niște cărți de vizită:

TEODOR SABĂU
Întrep. 4 Construcții
zidar
Bd. Dinicu Golescu 21-25
Scara A — et. II
apart. 21
București

Prima asemenea carte de vizită va căpăta o destinație cam ciudată: „Anului 1937".

Îți aduci aminte, an 1937, de băiatul slăbuț, dar hotărît, care cobora din tren, în Gara de Nord, dornic „să învețe meserie"? Îl aștepta nerăbdător, taică-său, Sabău-tatăl plecase mai de mult din sat. Avea „slujbă" în Capitală. Acasă lucrurile mergeau prost. Oamenii plecau primăvara la oraș și se reîntorceau toamna, cu ce agonisiseră din muncă. De obicei lucrau în construcții, iar copiii, cînd căpătau la școală tema „Cei vrei să fii în viață", răspundeau ca și Sabău-fiul: zidar!

Nu, an 1937, nu se poate să fi uitat prima „locuință" din București a lui Teodor Sabău. Era peste drum de fostul hotel „Împăratul Traian", într-un pod strîmt și întunecos, chiar deasupra depozitului de materiale de construcții al domnului Valter Vălimăreanu. Aici, după o zi de trudă, se adăposteau trei oameni: băiatul, Sabău-tatăl și nea Ștefan, un tovarăș de muncă. Jos, în birou patronului, lucea parchetul, sus, în pod, forfoteau șobolanii. Adolescentul, dornic să învețe o meserie, învăța deocamdată ce înseamnă exploatarea, cunoscînd chipul palid al Căii Griviței.

Să nu uiți, an 1937! „Mareșalatul Curții Regale" făcea cunoscut, cam în același timp, buletinul medical dat la Florența în legătură cu starea sănătății „Marelui Voevod Mihai de Alba Iulia":

„Ora 8.

Măria Sa Marele Voevod Mihai de Alba Iulia a petrecut o noapte bună (nu i-au stîngherit somnul nici șobolanii, nici ploșnițele — n. a.).

Tusea foarte moderată (la tusea adolescentului nostru de aceeași vîrstă cu „Maiestatea Sa" nu lua nimeni seama; mai tîrziu avea chiar să se îmbolnăvească de plămîni — n. a.).

Starea generală bună (a eroului nostru, proastă! — n. a.)".

„Ora 19

Măria Sa Marele Voevod Mihai de Alba Iulia a petrecut o zi bună (Teodor Sabău a petrecut o zi întreagă pe autocamion, colindînd capitala pe la diferite binale, ca să-i ajute tatălui său la descărcatul materialelor — n. a.).

Alimentația s-a făcut mai ușor grație revenirii poftei de mîncare (alimentarea tînărului nostru s-a făcut mai greu „grație" uriașei pofte de mîncare și infimelor posibilități — n.a)"

În sfîrșit, o zi bună și pentru Teodor Sabău! Ziua în care ucenicia lui începe prin întrebarea meșterului Negrău, de la un șantier din strada Lisabona: „Nene Crăciune, nu vrei să-mi dai băiatul ăsta mie, să-l învăț meserie?"

Da, da, Teodor Sabău, și lui se cuvine să-i trimitem o carte de vizită, cu noua ta adresă.

★

O altă carte de vizită ar trebui expediată pe adresa urmașilor unui fost ministru al agriculturii pe vremea burgheziei: „Nepoților lui Grigore Manoilescu". Împreună cu ei, „excelența sa" venea zilnic să inspecteze șantierul din strada Lisabona. Își construia, și el, la bătrînețe, casă. Urca pe schelă și îi amenința cu bastonul pe cei care nu-și făceau treaba cum trebuie. Voia să se instaleze cît mai degrabă. Nu părea să fie îngrijorat de soarta țăranilor pe care îi avusese „în grijă" și despre care ziarele timpului scriau: „Apele Dunării... cresc zilnic... Locuitorii satului Flămînda-Ilfov au fost nevoiți să-și părăsească casele"... Fostul ministru al agriculturii se muta, cu sufletul împăcat, în casă nouă, trainică, la înălțarea căreia a fost nevoit să muncească și un adolescent de treisprezece ani.

★

Dar nici în podul din preajma Gării de Nord nu i-a fost dat lui Teodor Sabău să locuiască prea mult. Dați afară, s-au pripășit toți trei într-un grajd, proprietatea aceluiași Valter Vălimăreanu. Drept „colocatari" aveau cai. Cai de povară, care cărau materialele de construcție pe la binalele din București. Îngrijeau oamenii și de bietele animale. De oameni nu mai era cine să se îngrijească. Dormeau laolaltă, oameni și cai, pe paie.

Poate că și în condițiile acelea, rămas visător, vreunul din oameni să se fi încumetat a visa că are rost să parcurgă rubrica „Mica publicitate", în căutarea unui asemenea anunț: „Apartament nou bloc predabil aprilie. Albișoară No. 1 (Călușei) Telef. 3.94.88".

Desigur, proprietarul „apartamentului nou bloc" și posesor al telefonului „3.94.88" n-a auzit niciodată, în receptor, vocea lui Teodor Sabău, fie și pentru simplul motiv că ucenicului nu i-au prisosit cei cîțiva bănuți, cîți l-ar fi costat să dea un telefon.

Să-i trimitem deci și lui, „posesorului de altădată al postului de telefon 3.94.88", o carte de vizită.

★

Voia băiatul să învețe meserie?

Prea bine! Ce rost aveau pe lume societățile de construcții sau antreprizele? „Sonaco", „ing. Emil Prager" etc., etc., toate se întreceau în a-i oferi lui Teodor Sabău prilejul să pătrundă tainele zidăritului (ce-i drept, jecmănindu-l totodată).

— Ucenicia am învățat-o cu „dreptarul" pe spinare! Suride astăzi amar, noul meu prieten.

Așa obișnuiau meșterii pe atunci: cînd aveau impresia că faci treabă de mîntuială, te mai scărpinau nițel cu scîndura pe spinare, deși altminteri ea era folosită la nivelat. Cică numai cu „dreptarul" îl puteau „îndrepta" pe ucenic.

Ucenicul devine lucrător la optsprezece ani, în plin război. Iar războiul nu clădește, dărîmă! Teodor Sabău știe în sfîrșit meserie. Dar la ce-i folosește?

Ce zici, prietene? Tuturor acestor „societăți, antreprize, etc", le mai trimitem cărți de vizită?

★

Poftiți, poftiți domnule Vălimăreanu, și dumneavoastră, domnilor nepoți ai fostului ministru, domnilor „Sonaco" și domnilor „Antrepriza Emil Prager", domnule „3. 94. 88", îndrăzniți cu toții! Zidarul abia așteaptă să vă arate casa în care locuiește. Vai, vai, cît de în urmă sînteți. Nu știți că hotelul „Împăratul Traian" a fost demolat și în locul lui se înalță un bloc nou în cvartalul „Piața Gării de Nord"? Căutați magherița în podul căreia își aveau locuința trei oameni: Sabău-tatăl, Sabăufiul și nea Ștefan? Eroare! Nu sînteți în anul 1937. Luați bine aminte în jur: numai în anul 1961, Griviță poate arăta așa! Vechea ei paloare, domnilor, se pare că-i răsfrîntă astăzi în obrajii dumneavoastră.

Dar curaj, domnilor nepoți, și dumneavoastră domnule „3.94.88", și dumneavoastră domnilor „Sonaco" etc., etc. Acesta e vestibulul. Dincoace, bucătăria utilată așa cum se cuvine într-o gospodărie în care „alimentația se face mai ușor" nu datorită „revenirii poftei de mîncare", ca în buletinele medicale ale „Mareșalatului Curții Regale", ci pur și simplu datorită venirii la putere a clasei muncitoare. Masa se servește alături. Mobila din sufragerie e cumpărată numai de-o săptămînă (valorează aproape cinci mii lei). Vă mirați cît de liber, de degajat, se poate mișca zidarul în casa lui? Parcă în bloc s-ar fi născut... Înțelegeți dumneavoastră, domnilor, cît de șiret a fost Teodor Sabău cînd a ținut morțiș să învețe meserie? Presimțea pentru cine-o face: pentru el și-ai lui!

Dincolo? Ce se mai află dincolo? Dormitorul (tot cu mobilă nouă), baia (ultramodernă). După cum constatați, un adevărat „apartament nou bloc", pentru care actualul locatar n-o fost nevoit să telefoneze numărului „3.94.88". A muncit, atît! A muncit însă cu asemenea tragere de inimă și pricepere la cvartalul din piața Gării de Nord, încît a devenit fruntaș al întregii clădiri la care lucra, fruntaș al întregului șantier, fruntaș al întregii întreprinderi.

★

Mie nu-i nevoie să-mi trimiți nici o carte de vizită, tovarășe Teodor Sabău.

Cunosc bine noua adresă și n-o uit. Urci scara, o faci la dreapta pe coridor, sunt. Îți deschide ușa un bărbat cu o expresie calmă, hotărîtă și binevoitoare. Pe schela blocului „D-177", în salopetă, părea mai robust. Poate unde acolo l-ai surprins asupra lucrului.

Toți cei 18 membri ai echipei îl consideră drept cel mai meticulos dintre „șefi". Locatarul din bulevardul Dinicu Golescu 21—25, scara A, apartament 21, știe din proprie experiență cît de mult te poate supăra în casă un colț strîmb zidit, ori un perete prost nivelat la tencuit. De aceea, în echipa lui nu se admite nici o încărcătură de tencuială care depășește 1,5 cm (înainte se ajungea pînă la 3-4 cm; acum se realizează și economii), nici o abatere de la „verticalitate" și „orizontalitate". Cuvintele acestea au intrat de mult în vocabularul uzual al zidarului nostru, încă din 1952, cînd a isprăvit cursul de maiștri constructori cu calificativul „foarte bine". Același calificativ l-a obținut și pentru calitatea finisajului la tronsonul 3 al blocului „D-177", predat cu treizeci de zile înainte de termen. Zidarul Sabău, care a fost primit candidat de partid pe șantierul Floreasca și în rîndurile membrilor de partid pe șantierul constructorilor Căii Griviței, și-a respectat angajamentul luat în cinstea aniversării a 40 de ani de la înființarea Partidului Comunist din Rominia.

Și acum Teodor Sabău se bucură că va avea în curînd alți noi vecini de cvartal.

★

În toamnă, Teodor Sabău plănuiește să părăsească schela. Renunță la meseria pe care a ținut morțiș s-o învețe? Nici gînd! Dar dacă-i vorba de învățat, să învețe! Pleacă la școala de maiștri, cu o durată de trei ani. O isprăvește, are echivalența școlii medii. Abia apoi poate intra la Institutul de Construcții. Pe la 45 de ani părăsește și băncile facultății, cu diploma în buzunar. Se întoarce la întreprindere și se apucă iarăși de lucru. E prea tîrziu la 45 de ani? Nu-i adevărat. Vor mai fi atîtea de construit.

Ei, prietene, atunci mi-ar place să-mi trimiți și mie o carte de vizită:

TEODOR SABĂU
inginer
Întrep. 4 Construcții
Bd. Dinicu Golescu 21-25
Scara A — et. II
apart. 21
București

Fănuș Neagu

PĂPUȘA

Ene Lelea se întorcea în sat de la o consfătuire cu agronomii unde șezuse trei zile. Mîna caii repede, cu capul înfundat în gulerul moale al șubei și sania luneca, clătinindu-se, pe pirtia din marginea bălții. Pînă la căderea serii mai era un ceas, totuși peisajul se desfășura vînăt, căci, după prinz, vremea se înrăjbise ca o cățea fătată. Zările căzute fumegau, gerul, care arsese în draci o săptămînă, se subțiase și în cîmpia încremenită sub un strat de zăpadă, gros de două palme, se deștepta vîntul de februarie, scheunind. Prin scîrțiitul ca pe sticlă al tălpicelor, Ene Lelea auzea trosnetul sec al buruienilor rămase încă în picioare pe răzoarele din linia cu vii și foșnetul stufului, aspru, încîlcit. Înainte, către sat, cerul deschidea un ochi mic și inexpresiv, ca de pește fiert sub care se mișca, înscriind cearcăn de funingine, un cîrd de cîori.

„Vine viscolul, se gîndi Ene Lelea, la noapte o să degere și inima pămîntului" — și scutură hățurile. Tropotul copitelor se învălmășì. Ascultîndu-l, lui Ene Lelea îi răsări în minte că e fără noimă să omoare caii cu goana, cînd Gia nu mai e acasă să-l aștepte. Gîndul îi răscoli dureros simțurile și fața lată, cu nasul puțin cîrnos i se strîmbă nervos, parc-ar fi crestat-o cu briciul. La numai două luni de la nuntă, nevasta îl părăsise. Într-o seară, după ce-au stat la masă, el a coborît în beci să scoată o cană de vin și cînd s-a înapoiat n-a mai găsit-o pe Gia. Își luase lucrurile și fugise la Ilie Bigu, gestionarul de la bodegă. I-au rămas de la ea o ciupercă de lemn de țesut ciorapii, o păpușă îmbrăcată în vesminte de mireasă pe care a spînzurat-o în pridvor, deasupra ușii și o scrisoare: „Să nu mă blestemi, Ene, eu mă duc la cine mi-a fost drag pe lumea asta mare, că eu m-am măritat cu tine, fiindcă m-a bătut tata cu pumnii ca dușmanu' să te iau. Degeaba am zis eu nu și nu și am bocit și m-am rugat de ceasul morții, că și mama și toate neamurile noastre, cum dădea ziua geană, veneau să mă oropsească cu vorba ca să facem cununia amîndoi. Acum, tu, Ene, să zici așa, că Gia nici n-a fost, vai de chinu'ei ăla amaru' și să-ți cauți altă fată care să te ingrijească și să-ți facă copii frumoși, ca perelo clopoțel că ești om bun și președinte de gospodărie..."

„Ehe, făcu Ene Lelea cu amărăciune, mi-a dat cu piciorul și-i cu gura plină de cintec ca un popă".

Împrejur, zăpada începuse să se destrame în vînt; se pornea viscolul. Ene Lelea strînse umerii, instinctiv, și-și frecă cu dosul palmei buzele spuzite de vînt. Usturimea îi străpunse toată gura. „Să fie al dracului, se supără, am stat trei zile la raion și nu mi-a dat prin cap să cumpăr nițică piatră acră, să-mi vindec gura." Era aproape de coliba paznicului, ridicată la un cot al drumului și înaltă capul să privească pe baltă. Dincolo de perdeaua de stuf, scuturată de vînt, pescarii din brigada condusă de Dumitru Carabineanu spărgeau copci să bage năvodul. Izbiturile topoarelor răsunau puternic, parc-ar fi sfărîmat oase de vită o armată de măcelari, Ene Lelea uită de Gia. „Noi, dulgherii, își zise el cu mîndrie, nu facem niciodată atîta hărmălaie. Cu noi e altceva..."

Pînă să fie ales președinte lucrase în echipa de dulgheri și de aceea, o clipă avu senzația că acolo în vale se prind în scoabe grinzile unei case. Închizînd ochii, descoperi chiar și șuierul ferăstrăului și mirosul lemnului cioplit; iarna, în mîinile dulgherului, lemnul miroase mai frumos decît în pădure.

Deodată, unul dintre pescari, rotind mînciocul într-o copcă după pește, începu să cînte și Ene Lelea recunoscu vocea lui Bigu, groasă, asprită de ger, și amețeala îl învălui timplele. Cîntecul punctat de bătaia topoarelor, îi da un sentiment straniu de umilință și prăbușire. Era ca și cînd s-ar fi aflat însetat dinaintea unei fîntîni secate. Un val fierbinte i se zbătea în trup, întocmai ca-n ziua cînd i se făcuse o injecție cu calciu gluconic, iar buzele i se mișcau fără voie, închegînd, prosteșt, aceleași cuvinte: Ilie Bigu mi-a furat nevasta și cîntă. Apoi, brusc, se trezi în el și se întări credința că lui Bigu i se făcuse de pește ca la pisici, și venise să-l momească cu rachiu pe Carabineanu. „S-au înădit la dulce, se gîndi, a, ce-am să-i mai intind eu. Pînă-n pînzele albe am să-i întind..." Dar întîiul semn al miniei, clipa el de două ori, fără să-și dea seama, o trecu sorbind lacom din țigare și acum plutea într-o bucurie ciudată. Toate cîte fuseseră gata să răbufnească în el, silă, durere, revoltă, se rînduiau, se așezau la dospit, ca să izbucnească mai tîrziu nimicitoare.

Era în dreptul colinei de la cotul drumului. Trase de hățurile înghețate și-l strigă pe paznic.

— Cît rachiu a adus Bigu?

Paznicul, un clocan de om, se apropie de sanie, amin—amin, tîrînd după el, prin zăpada ce sisiia în vînt, capătul unei moletiere desfăcute.

— Dă-i drumu', n-auzi, strigă Ene Lelea, sau te gîndești să-mi torni minciuni?! Dacă te prind, gaia te ia, să știi.

— N-a adus nici-un strop, răspunse paznicul. Alaltăieri l-au dat afară de la bodegă și Carabineanu l-a luat să lucreze la noi. Asta e. A fugit nevastă-ta la el, iar președintele cooperativei s-a sculat că nu mai e bun de gestionar, altul în loc. Și Gia, zice, e gravidă. Poftește de două zile numai pepenași murați și alămîie.

Ene Lelea nu mai ascultă, învîrti biciul și caii îl înecară în viscol. Din înălțimi tăbăra peste el întunericul și fulgii mici, reci, îi înțepau fața și-i prefirau în oase, ca o spaimă, frigul. Depărtările tulburi pieriseră, curgeau amestecate în trîmbele filfîind de-a curmezișul drumului iar cerul era o zbatere de cenușă și de sare. Ene Lelea fuma, jarul țigării îi poleia mustăcioara spălăcită și bărbia groasă înfundată, ca un obligne de ea. Pînă atunci nădăjduise că Gia se va întoarce la el. Acum, aflînd că așteaptă un copil de la Bigu, îngropa și ultimul licăr al nădejdii. Gîndul la Gia îl aduse în minte pe neașteptate aroma aspră a părului ei, proaspătă ca în prima noapte petrecută împreună. Năzărire. Se scutură, dar nu izbuti s-o alunge. Ar fi dorit-o pe Gia în sanie, adunată lîngă umărul lui, înfricoșată de viscol și de zdruncinături. „Ene, dacă se rupe o fălcie? (Așa le zice Gia tălpicelor: fălci). „Nu te teme de asta, sînt din salcîm, lemn trainic". „Pentru copil mă tem. Cînd o fi mare, Ene cînd o avea șapte ani și l-oi scula, dimineața, să se ducă la școală, o să atîrne la somn ca și mine și o să îndruge la prostii! Mamă, cică, am visat că scrînciobul din abecedarul ăla al meu se rotea legat de gîndul din curte. Era de-a adevăratelea. Pe urmă, să știi, au venit la mine, în odaie, porumbeii din cușca lui nea Dumitru Carabineanu: uite, am venit singuri plocon, ca să nu ne mai pui lațuri, ia-ne".

Ene Lelea se dezmetici și suflă furtunos pe nări. Ce treabă era asta să țeasă povești pentru copilul altuia?!

Între timp, caii, întețind trapul, intraseră în sat. Ațipite sub viscol, casele vărsau pale de fum pe hornuri, iar vîntul purta în răsucirile-i năstrușnice pe uliță miros de spuză. Lumini gălbui scînteiau stînjenit în ferestrele îngroșate de ger.

În dreptul casei lui, Ene Lelea coborî, deschise poarta, împingînd-o cu umărul și bagă caii la adăpost, sub șopron. Găleata de la fîntînă se bălăbănea peste ghizdele. Marginile ei, ferecate cu tablă de balot, luceau știrb în dîra aurie a becului, care ardea în pridvor, uitat aprins, de trei zile. În stînga, atîrnată pe uscior, într-un cui, tremura caraghios păpușa îmbrăcată în haine de mireasă. Ene Lelea urcă cele două trepte de piatră și se opri un moment năucit. Păpușa îl privea cu ochii Giei, albaștri, lunguieți, batjocuritori, cu pleoapă grea.

— Ce-ți închipui? întrebă Ene Lelea, înfierat. Ce-ți închipui? strigă el încă o dată și, orbit de mînie, începu s-o croiască cu biciul. N-am pus eu să-l dea pe Bigu afară!

Obosit, zvîrli biciul și plecă la președintele cooperativei. Pe obraji i se lipiseră fire de rumeguș din păpușa ruptă.

Desen de MIHU VULCĂNESCU

Bărbuncu

Nucu Gaftii e un fecior iute, zdravăn, cu sprîncene stufoase și ochi de culoarea oțelului. Are în primire de la gospodărie doi cai de lucru. Cai negri, cu păr lins, lucios și coame bogate. Stă de vorbă cu ei, îi mîngîie pe boturile umede, iar ei mișcă urechile ascuțite și-și umflă nările.

De pe capră privește spinările lor late, străucitoare. Nu vede nici pic de praf și-i mîndru de asta. Ochii îi rîd sub obloanele sprîncenelor... Privește apoi pînă-n zare pe sub pînza clopului cîmpul de barșon verde.

În ziua aceea am mers pe căruța lui. Era devreme. Printre dealuri cînta încă privighetoarea. Valuri de aer rece veneau dinspre pădure. El stătea îngrămădit pe scîndura din față. Îi vedeam spatele lat. Capul îi umbla încoace și încolo după cumpănirile căruții. Auzeam din cînd în cînd un fîșiit scurt, ascuțit la capăt: tăia aerul cu biciul de curele, pe deasupra cailor. Gîndea la ceva și nu voiam să-l tulbur. Îmi trăgeam liniștit țigara stînd prăvălit în finul din coșul căruții. Nucu Gaftii e povestitor de altfel. Altă dată îți vorbește de nu-l mai poți opri.

Cum am trecut de povîrnișul dintre dealuri, am dat de drum drept, neted cum e cureaua. Caii o luară la trap printre tufele de lițion ce mărgineau drumul. Am ajuns între pămînturi devreme. Roua încă nu se luase, iar spre cerul albastru, smălțuit, săgetau ciocîrlii. În jur mirosea a iarbă crudă, neînflorită. El a coborît, a măsurat din ochi porumbul negru, cu foi late, apoi a desprins caii. Am așezat ulcioarele cu apă de băut la umbra tufelor de păducel. Cînd m-am întors l-am văzut între cai, cu mîinile pe gîturile lor. Stătea de vorbă cu ei.

— Hai, Puiu! Du-te la păscut. Du-te cu Betti și paștei. Mergeți că-mi vine și mie să mă tăvălesc prin mătasea ista.

Se coccoșă, își lăsă capul între capetele lor și le vorbi mai încet: Hai că mai tîrziu vă dau un braț de holbură și susai. Știu eu că vă place... Hai, să nu iau o măciucă la voi...

Îi bătea mărunt cu palma pe gît, apoi își apropia obrazul de pielea lor caldă și umedă de sudoare.

M-am așezat jos, pe haină, cu mîinile sub cap. Simțeam sub mine pămîntul reavăn. Cînd am auzit ronțăitul cailor m-am ridicat în capul oaselor. Nucu era la car, bodogănea singur. L-am chemat... S-a așezat tăcut pe iarbă, lîngă mine. Nu mă privea. Măsura panglica cenușie a drumului ce dispărea, ocolind spinarea dealului, ca o apă la cotitură. Acolo la capăt era luminată puternic. Răsărise soarele.

— Oare de ce nu mai vin? întrebă el, răsucind cu o jordie iarba udă de rouă.

Nu i-am răspuns. Nici nu aștepta un răspuns.

Se scărpină între șuvițele castanii lipite de frunte. Știam că îmi va mărturisi singur ce avea pe suflet. Așteptam... Lovi nervos o frunză lată de „limba oii" și-i reteză vîrful, apoi aruncă jordia departe peste cap. Continua să tacă. Odată mă privi cu necaz. L-am văzut apoi că era gata să se ridice. Începuse să-mi pară rău că nu l-am iscodit. S-a răzgîndit însă. A prins cu două degete un smoc de iarbă și l-a rupt cu mînie.

— Bade Irimie, a început el deodată cu voce tare, sigur de sine: dumneata ai jucat în tinerețele dumitale? Nu m-ași fi așteptat la o astfel de întrebare. Nu pricepeam ce legătură poate să aibă asta cu supărarea lui și cu toate că voiam să par și eu frămîntat de gînduri, m-a apucat rîsul. S-a uitat la mine serios, nedumerit, mustrător... Mi s-a șters zîmbetul.

— De ce mă-ntrebi, Nucule?

— Te-ntreb...

— Păi am jucat, mă, și eu în vremea mea!

— Bărbuncu de pe cîmpie jucatu-l-ai?

— Ce ai, mă, azi?

S-a tras mai aproape de mine.

— Te-am întrebat dac-ai jucat bărbuncu de pe cîmpie... Știi că io-s vătaf la echipa de bărbuncași, la noi, la cămin. Și merg figurile, bade Irimie, ca apa. Nu să zici că se-ncurcă băieții. În ce t-oi spune eu n-au ei nici o vină, numa eu m-am prostit. Eu cu capul meu. Cum să nu fii năcăjit? Nouă figuri, toate merg strună și să te-ncurci... Și-n sat străin, bagă sama! Doar nu jucăm întîia oară! Să-ți povestesc bade Irimie: ne-au chemat ăi din Stupini să mergem cu program. Toată săptămîna ne-am pregătit. Am spus că pe bărbuncași îi duc cu căruța. Mă scol ieri cînd se crapă de ziuă și mă duc la grajduri. O știi pe Șarga, minza lui Betti? De o săptămînă-i merge rău. O slăbit și-i cu păr-u-ntors pe piele. Badea Mitru mi-o arată. O scoatem afară, o punem la fugă — fuge. Da' din minuta-n care mi-o spus grăjdaru, mi s-o dus liniștea. Prind caii, urcăm noi bărbuncașii în căruța mea ș-ăilalți în alte căruțe: Dumitru Fătului, Aron...

Tot drumul m-am gîndit la Șarga ș-ăștia rîdeau de mine. Lor nu le-am spus ce am. Bine! Acolo fac băieții programul lor și urmăm noi, bărbuncașii. Da' nici prin gînd să ne treacă ceva, c-om greși ori nu știu ce. Mergem cu curaj. Știi doar că băieții noștri-s aspri. Începem noi și jucăm. Totul merge bine pînă la figura a opta, la bătaia cîzmelor cu întoarcerea. Și eu, ca vătaf știi, fac figura-nainte. Da-l pune dracu pe Sănducu din rînd să se uite la mine și să facă pe supăratul, cum eram eu pe drum. Mă, și deodată mi-o venit în minte așa, nu știu cum, Șarga. ș-am uitat figura și trebuia s-o-ncep... M-o trecut o dată sudorile și m-o luat cu frig. Noroc c-am început figura nouă și nu s-o băgat de samă.

Îmi venea, bade Irimie, știi să-mi smulg părul după ce am ieșit. Ș-ăștia mă luau în rîs și rîdeau, rîdeau... C-am văzut în sală una oacheșă ș-am uitat figura. Auzi? Că de-aia am ultat-o! Da' eu nu-i băgam în seamă. Îmi era năcaz pe mine. Cum să nu-ți fie năcaz? În sat străin. Și dacă n-am știi, da' știm toate figurile. Toate nouă. Ce, jucăm întîia oară?...

Tăcu. Se uita în jos urmărind parcă ceva în iarba mare, pieptănată.

— Și cu Șarga? întrebai eu reținîndu-mi zîmbetul.

— Păi cu Șarga, nu ți-am spus. N-avea nimic. Schimbă gura și d-aia s-o tras. I-o spus aseară veterinaru lu' badea Mitru.

Se-ntoarse într-un cot și se uită spre cai. Pășteau cu poftă în preajma căruții. Se așeză pe spate privind talgerul cerului cu luciu de oglindă... Mi s-a părut că urmărește o ciocîrlie care se ridicase din lanul de ovăz de la Curmătură și se-nălța drept în sus bătînd mărunt din aripi. Ținea între dinți un fir lat de iarbă pe care-l muta cu limba dintr-o parte a gurii în cealaltă. Nici n-a întors capul cînd m-am ridicat de lîngă el.

Pe drumeagul dintre copaci, printre tufele de lițion, coborau lin, fără zgomot, căruțele gospodăriei.

Seara m-am dus tot cu căruța lui. Era mai vesel. Caii o țineau într-un trap. În dealul de la Țiglă a oprit să-mpiedice. S-a ghemuit jos, lîngă roată. Am auzit apoi zgomotul lanțului tras pe lîngă spiță.

— În sara asta încep o nouă figură la bărbunc, îmi zise el deodată, ridicîndu-se, înalt, pe lîngă loitre: așa, de năcaz, A zecea. Mi-a venit azi în minte...

Controlă opritorile de la hamuri și se instală din nou pe scîndura lui din față, fluierînd.

Ion Ilie Mileșan

A recunoaște ceea ce devine de nerecunoscut

Trebuie, după ce ai văzut-o o dată, să revii la expoziția Arhitecturii în R. P. Română, așa cum revii la o carte pe care ai mai citit-o, la o simfonie pe care ai mai ascultat-o, sau la o operă pe care ai mai văzut-o. Nu e nimic exagerat în afirmația aceasta, în primul rînd pentru simplul motiv că, prin ea însăși, arhitectura întrunește simbolul mai multor arte; dar nu numai pentru atît. Ci, mai ales, pentru că, revenind, dai consistență primei impresii, care e prea strălucitoare și vastă, prea variată în elementele ei, ca să-ți îngăduie de la bun început adîncimea și amănuntul; sau, cu alte cuvinte, ca să-ți permită din capul locului să recunoști ceea ce, de pe o zi pe alta, devine de nerecunoscut.

O expoziție, sau măcar unele din exponatele ei, dă naștere la discuții, provoacă participarea, permite concluzii, interesează; recenta expoziție din noua sală Dalles te pasionează. De aici, aprecierile, comentariile, discuțiile în contradictoriu. Privitorul își descoperă însușiri de organizator industrial, talente de arhitect, înclinații de urbanist și, străduindu-se să-și amplaseze în spațiile pe care le știe visurile materializate în jucăriile din machete, încearcă de fapt să recunoască în miniaturile de aici, ceea ce în parte a și devenit și va deveni de nerecunoscut mîine, în cartierul, în raionul, în orașul sau în regiunea lui. Uneori, însă, macheta îi propune realități uluitoare, care anulează orice posibilitate de orientare în teren și atunci greșește amplasamentul. Dar își apără punctul de vedere.

Trebuie să-ți dai osteneala să asiști oarecum degajat la aceste întîlniri dintre privitor și actuala sau viitoarea înfățișare industrială a țării, dintre vizitator și peisajul în transformare al orașelor ei, al capitalei și litoralului. Doar așa îi poți sesiza adevăratul simbure al unei emoții pe care altfel o învestmîntează carnea plină a primei încîntări și entuziasmul provocat de bogăția plastică a panourilor, fotografiilor, cadrelor luminate, imaginilor de film sau machetelor între care se află; pentru că, dincolo de strălucirea luxuriantă a cadrului, această adevărată emoție izvorăște din adîncime, la punctele de contact dintre o realitate trăită zilnic — în lungul străzilor, orașelor și drumurilor parcurse, în lungul complexelor industriale, al noilor orașe, al noilor cvartale de locuințe și al șantierelor din care vor răsări noi complexe industriale și noi complexe urbane, — și continuarea ei, realitatea de mîine; e o emoție ce izvorăște la *dublele* puncte de contact dintre trecutul îndepărtat, din care moștenisem pînă mai ieri decreptitudinea și dezolarea, prezentul efervescent, care parcă se străduie să refacă „pe ultima sută de metri" deceniile risipite de indiferența culpabilă a regimurilor apuse, și viitorul a cărui construcție e în plină desfășurare.

Cine ar fi îndrăznit, vreodată, măcar în glumă, să viseze la sistematizarea orașului Călărași? Și cîți dintre ploieștenii, ieșenii, brașovenii, craiovenii, gălățenii și alții, dintre bucureștenii de azi, puși și-așa în încurcătură de transformările propriului lor oraș, își vor mai recunoaște urbea de baștină, a cărei viitoare înfățișare încearcă s-o descifreze acum, plecați asupra miniaturilor expoziției?

Drumul străbătut, în doar cîțiva ani, de la mizeria și insalubritatea trecutului la cele 118 întreprinderi și peste o sută de secții noi construite numai între 1956 și 1960, la cele circa 100.000 de apartamente construite în aceeași perioadă și la cele peste 20 de orașe și centre industriale apărute pe harta țării în ultimii 10 ani, e uriaș; și tot atît de impresionat e saltul care urmează: 180 de fabrici și uzine, 300 de secții noi, 300.000 de apartamente, mii de obiective social-culturale și altele încă, pînă în 1965.

Emoția e firească. Nu te mai afli în fața unui panou, sau a unei machete. Te afli în fața unui ansamblu și, dacă vizitînd odată expoziția revii pentru a-i cerceta atent adîncimile, odată revenirea sfîrșită, parcurgi drumul invers, operezi cu magistrale și largi complexe și întrunești amănuntele într-un tot, pe fundalul căruia îți apare, impresionantă, imaginea marelui combinat siderurgic de la Galați, geometria orașelor sistematizate, întrepătrunderea de linii și suprafețe, de forme și culori ce îmbracă de pe acum, într-o nouă arhitectură, cu valoare de artă și mijloace de lucru moderne și uneori originale trupul pînă mai ieri vlăguit și în zdrențe al centrelor industriale și al orașelor noastre, a căror perspectivă de dezvoltare îți reflectă în mii de lumini tipul orașului nou, socialist.

Și aceasta este, fără îndoială, semnificația majoră a expoziției Arhitectura în R. P. Română, care este în același timp un bilanț al activității în domeniul construcțiilor, o incursiune în viitor, o expoziție de artă și o mărturie convingătoare a talentului și a succeselor dobîndite de poporul romîn, condus de partid, în munca de zi cu zi și în lupta neostenită pentru dezvoltarea economică și culturală a țării.

Victor Adrian

Dimitrie Stelaru

ÎN CASĂ NOUĂ

Degetele lui arămii, osoase.
Vorbesc tăișurilor strungului.

Umerii ei au freamătul lanurilor, seara
Cînd toate păsările își întorc
La cuiburile ascunse, mirajul
Și pulberea colorată a penelor.

E aici. Întors la casă nouă
Strungarul ascultă ecoul pereților.
Inima și ochii nu pot cuprinde tot visul.

Degetele arămii, osoase, care vorbesc strungului
Acum vorbesc broderiei de spumă și ritmuri,
Vorbesc umerilor ei care-l întîmpină
Cu desfătări mlădioase.
Buchetul crepuscular
Al soarelui intrat prin fereastra înaltă
Caută muzica asta gravă
A umerilor de mărgean, a degetelor,
Și gingaș înconjură camera văruită proaspăt.
Aruncă fiori de aur peste chenarul dulapului albastru,
Peste masa rotundă, în patul meu peste butoanele radioului
E o prăvălire dogoritoare și tăcută.
E murmurul buzelor care nu vorbesc
Și vin unele către altele.

Buchetul crepuscular al soarelui
Nu mai înconjură camera văruită proaspăt
Dar fereastra e plină de luceferi
Becurilor fluorescente ale parcului
Și luna strînge sub falduri transparente
Dreptunghiurile blocurilor din zare.

Desene de TIA PELTZ

Sina Dănciulescu

CA DRAGOSTEA DE TOATE

Mă-ntîmpină o față cu ochi mirați și graviș
„Iubești literatura — atît de mult, desigur!"
Sînt ca un cer surprins de pomii-nfloriți sau de brazi:
„De ce, tată, mult..."
Aerul are izul scenei și inima
emoție rampei umind reflectoarele
și pornirile-mi stau mai fluide ca pașii
dansatoarei ieșind în mulțime
și ca zborul păsărilor în zori primind soarele...

Dar ce ciudat: „Voiam să-i spun
că iubesc de fapt: munca la cîmp și țăranii,
pădurile, orezăria, podgoriile natale...
Că-mi plac și punțile satului și ferestrele-i mici
(croite pentru perdele de armici, pentru taină
și floare),
Că iubesc mușchii cu apele repezi și stepele
mari, populate,
drumul în goana trenului și-a mașinilor
sau fără frîu străbătîndu-l în mers...
Voiam să-i mai spun că iubesc vigoarea motoarelor,
tensiunea lor creatoare
în care fulgeră sudoriile primare firele fără sfîrșit...
Motoarele și-naltele cuptoare,
viața fabricii eroică, gravă, intensă,
în care oamenii-ncheie zilnic minuni,
Voiam să-i spun de fapt că sînt mîndră de oameni.
Era la fel cum i-aș fi spus că mănînc
de stepa de-acasă, ori de noile sonde
răsărind pe dealul cu plute-argintii și stejari de sute
de ani...
Ca și cum i-aș fi spus că iubesc
ferestrele verii-nflorate și parcul
cu arborii lui planturoși ori ca struna, subțiri...
Ca și cum i-aș fi spus că iubesc iarba adîncă de vin
cu gustul ei dulceag și amar de robustețe
și dragoste —
mă mai nesățioasă ca dragostea de toate, nu știu.

Florența Albu

APARTENENȚĂ

I

Uneori rîd gîndesc la liniște;
Uneori, cerul nu se mai aude zburînd
în păduri
și armele rezemate de trunchiuri
se pierd în umbre, le uit,
și clipa fulguie-albastru
și-i tăcerea adîncă
dintre două fulgere.

Numai o clipă
și veacul — frate de sînge cu mine —
dă glas din distanțe-n distanțe;
Detună focul rachetelor semnul plecării
înșiruind în scînteieri drumuri și oameni,
în sus.

Mă ridic.
Ridic liniștea pe umeri,
ridic fulgerele cerului pe umeri.

Aud cum îmbrățișează pămîntul
cîntecele revoluțiilor
și cîntecele șantierelor —
meridiane trecînd prin inima omului.

II

Legendele au rămas mici.
Anii noștri nu mai încap în legende.
Mitu rile nu ne cuprind,
cum marea nu-ncape-n izvoare.

Cu mîinile arse de lut și de stele
am dat dimensiuni uriașe
lumii, visării, legendelor.
În răstimpul dintre luptă și zbor
și dragostea are gust de fulger și fîlcare.

III

Veacul acesta-i al meu
și eu sînt al lui,
cum sînt unu-al altuia pămîntul și
cerul,
cum sînt unu-al altuia fulgerul și
lumina,
diapazonul și sunetul
care acordează toate vocile, toate
instrumentele
într-o cantată solemnă.

IV

La ceasul răsăritului,
cînd pe cealaltă jumătate a globului
soarele-apune,
e o clipă cînd vă aud,
vă văd bine,
oameni de pe toate meridianele.

E un ceas al zorilor și-un ceas al
amurgului
și eu simt în ceasul acela,
cum ne trecem uneltele și steagurile
unii-altora,
ca două schimburi într-o oțelărie,
în care focul trebuie să ardă-ncontinuu.

Ion Cringuleanu

MATURIZARE

Eu nu mai știu cărarea spre copilărie,
Acolo unde era o pădure
Și-o vatră mărunță,
Peste care toamna căruntă
Sufla în palme de frig.

Eu nu mai știu unde s-au oprit stejarii
În fuga lor cu flamuri pe crengi
Cînd totul era un dans al naturii fantastice
Cu flăcări; cînd au pornit la luptă copiii,
Stejarii și oamenii,
Năruind sub flamuri blestematul fascism!
Atunci îmi pierdusem basmele,
Și copilăria cu ele.
Și-au căzut pe universul meu de copil
Atîtea perdele...

Iarna a fost lungă ca un somn chinuit
Dar s-a întors în curînd primăvara,
Și m-a găsit învățînd la Istorie
Lecția cu stejarii lui Ștefan cel Mare.
Căutam să-i privesc.
Căutam să-i aud
Și erau undeva, cu flamuri, departe.
În locul pădurilor, războiul lăsase
Neagră dîră de șarpe uscată.

Dar s-au întors oamenii chemați de Partid,
Săracii purtători de stindarde;
Poate erau vreo pădure de-a lui
Ștefan cînd arde, —
Venea libertatea desprinsă din soare,
Pe treptele timpului cuvîntul să-și spuie;
Chipul lor, ca un imn, în Istorie suie!
Au visat
Și-au clădit ani la rînd, —
— Fiece treaptă e un vis și-i un gînd!

...Eu învățam mereu la Istorie
Și-am ajuns cu lecția la palmele lor;
Atunci am înțeles ce-i în lume
Partidul;
Devenisem matur!
În clipa aceea auzeam împrejur
Un cînt uriaș
Al satelor care porneau să dezlege
pămîntul
De lanțul răzoarelor — durerile
pîinii.
Numai stejarii, numai stejarii
Plecați alături de oameni în luptă
Nu s-au mai întors niciodată spre
mine,
Dar în urma pădurilor urcă
O mare nesfîrșită de grîne...

Premiații concursului Luceafărul

Stelele sînt aproape

Fragmente din poemul

de Radu Cîrneci

Închin acest poem constructorilor „Cetății luminii" de la Bicaz.

I

Am venit ca păsările primăverii,
cînd munții mai dormeau îmbăliniți, sub soarele rece,
ca păsările primăverii în stoluri, cîntînd,
căutînd cuiburile, locurile necunoscute,
visînd iubiri și cîntece și cîntînd, cîntînd...

Pădurile ne priveau întrebător,
cu molizii și pinii aspri, nemișcați,
dar cîntecul nostru le-a înfiorat,
le-a făcut să fremete prelung, trezind sevele-adînci,
trezind urșii din bîrloguri de piatră.

Și pădurea întreba, și riul furtunos întreba:
— Cine-s cîntăreții aceștia necunoscuți?
— De unde-aceste cîntece măiestre?
Și oamenii munților întrebau cu mirare:
— Ce vor cu cîntecele lor înalte,
în munții noștri ce vor face-acum?...

Iar noi am răspuns, privind fruntea pădurilor,
privind la munții neclintiți din veac:
— Iată, am venit cu flacăra vieții în mînă
să gonim întunericul blestematei tăceri,
să stringem în gîvanele uriașe ale văilor
puterea albastră a apelor;
iată, am venit cu flacăra Partidului în suflet,
cu flacăra cunoașterii depline,
iată, am venit să trecem prin inima muntelui
artera uriașă a luminii...

Au răsunat clocotitor și prelung văile, zările,
Bistrița s-a-nvolburat îndîrjindu-se-n maluri,
creștetul munților a tresărit a spaimă,
pădurile bătrîne cu vîrfurile-n cer
începură să-și legene cetina pe apa cîntului nostru,
iar oamenii munților ne-ascultau cu uimire:
„...Și-am pornit ca să străpungem munții..."

II

Din două părți de munte pornisem la atac
spre inima de piatră ascunsă-n miez de ere,
iar zarea-n urma noastră se-ncumeta să intre
acolo unde omul pătrunse-ntîia oară.

Înaintam sub munte încet, fără răgaz,
ca-n marile atacuri, înaintam mereu;
în frunte comuniștii, în marea încleștare,
cu brațele-ncordate, în stîncă sfredeleau.

Și miliarde anii, din rocile străvechi,
ne apăsau prin noaptea care-și țipa durerea;
dar i-am proptit cu fruntea și umerii înalți,
călcînd sub noi învinse o beznelor tăceri.

Și subterane trenuri, duceau din munte-afară
stînci sfărîmate, cremeni și erele învinse;
iar zarea-n urma noastră înainta domol,
purtînd pe aripi cînturi și miros de rășină...

...Și parcă-n noaptea lungă muntele se ruga
zeilor săi de piatră și ne-arunca blesteme:
„Ajută-mă, Zamolxe, voi duhuri fără trup,
ucideți-i pe aceștia care răstoarnă firea".

Și parcă, auzindu-l, bătrînul comunist
i-a înfruntat mînia și blestemele nopții:
— Te roagă-acuma, munte, zeilor tăi ce dorm,
noi ne-nchinăm doar nouă și-nvingători sîntem!...

III

Cînd ieșeam din pieptul muntelui rece
ne săruta soarele, iar aerul înălțimilor ne mîngîia;
jos, lîngă argintul rostogolit al Bistriței nebune
se înălța orașul cu visele pe schele.

Văile răsunau, clocoteau de cîntecele noastre,
răspundeau depărtările dansînd cu lumina.

Cîntecul ni-l sorbea pădurea
legănîndu-l pe răcoarea cetinii,
îl cîntau fetele munților în seară
și ciobanii în poenile nopților.

Da, cîntecele noastre pătrundeau în sufletul oamenilor
ca un vis dătător de puteri neștiute,
iar ei începeau să cînte cu noi,
să ciocnească cu noi paharul cunoașterii...

...Noaptea, stelele lunecau pe creștetul zărilor,
luna se culca între stînci,
iar noi visam, în barăci, la noul oraș,
visam și vedeam aevea „lacul luminii",
dar mai ales vedeam aevea
uriașul metrou, prin care vor galopa
milioane de cai, nestruniți pînă azi.

La sediul de partid
comuniștii fixau visele pe hîrtie,
le legau în formule,
le cățărau pe grafice,
le măsurau rezistența și înaltul,
adîncul și poezia.

În nopțile lungi, cu ei, bătrînul comunist
rînduia gîndurile la temelia visurilor,
iar zorii îl găseau tînăr, mereu mai tînăr,
ca lumina ce-avea să-și înflorească nuferii de aur.

IV

În zilele acelea au înflorit iubiri;
era albastru cerul, iar zările de piatră
se sărutau cu-naltul ca doi îndrăgostiți.

În vale, jos, orașul, cu zvelte siluete,
se bucura de soare, de miros de rășină,
se dezbrăca de schele, și alb, fermecător,
ca albele fecioare, în valurile-albastre,
sub ceruri se scălda.
Orașul se născuse, orașul înflorea...
Din patru zări de țară au poposit aici
mulți purtători de visuri și cîntece măiestre;
se logodeau deodată cu muntele și apa,
cu florile de piatră și vuietul pădurii.
În zilele acelea au înflorit iubiri
din care se născură minunile de astăzi...

Să ne-amintim, prieteni, tovarăși, să cîntăm
privind la truda noastră cum fructu-și pîrguiește:

să ne-amintim de toate, nu-s simple amintiri,
sînt anii noștri tineri, care ne cheamă, anii
care au rămas pe ziduri din aripi fluturînd,
și care-n miez de munte mai cîntă marș de luptă.
Sînt anii noștri tineri, tovarăși, să-i cîntăm!

Să ne-amintim, prieteni, de dragostele noastre,
de-mbrățișări tăcute, sub pinii uriași,
cînd, lung, privind la stele, le coboram aevea,
ne-mpodobeam iubita, — luceferi peste vis!

Da, anii noștri tineri mai cîntă pe sub cetini,
mai chiuie din munte în proaspătul oraș;
și-n nopți de primăvară mai viu ne-aprinde-n suflet
a viselor lumină sub care am luptat.

V

Tovarăși, fac apelul!
— Sîntem cu toți prezenți!
— Atunci pornim; e poate și ultimul atac!
Țigările clipiră, căzură-apoi sub pași,
iar stelele tăcute, ne sărutară umbra...

...Din nou în pieptul rece al muntelui gemînd,
cu brațele-ncordate, cu gîndul sfredel roșu;
prelung, în urma noastră, tunelul hăulea
de strigăte de luptă și de chemări înalte...

În frunte comuniștii și după ei noi toți
care-am săpat în noapte, luminii cale dreaptă,
noi ce-am învins șuvoaie și stînci am prăbușit,
noi ce-am visat întîii la nuferii de aur.
Înaintam, dar timpul deodată s-a oprit!
Iar inimile toate porniră marș sălbatic;
nu mai suflam!... Din față, prin noaptea de granit
se auzea cum frontul prieten asalta
cu cîntec de izbîndă!..

...Ei au tăcut dincolo, dar incepurăm noi:
pichamerele toate dansau pe stînci, neobosite,
și gîndurile albe se-nvălmășau zburînd
și pătrundea prin munte o stelelor privire.

O clipă ne oprirăm! Atunci porniră ei:
prietenii, ne-nvinșii, tovarășii de visuri;
de inima de piatră a muntelui bătrîn
ne-apropiam năvalnic, nestăviliți de clipe...
...A fost o noapte mare și albă ca lumina,
cu visuri împlinite, cu doruri săgetînd,
cu frunți îmbrobonate, care zvicneau ideea,
cu brațe încordate sfîrșind tării de ere.

A fost o noapte mare, cu zorii așteptați!
Tu, inimă nebună, ca-n noaptea ceea bați...

Un ultim val de stîncă s-a prăbușit gemînd,
iar vuietul izbînzii pluti prelung sub bolte...
Și iată-ne în față, noi cele două fronturi,
noi ce-am învins ne-nvinsul, cu-același steag arzînd!

...Era o dimineață cu cerul înghețat;
Cu mîna către-nalturi, bătrînul comunist,
cu vocea tremurată, adîncă, ne-a șoptit:
— Sînt stelele aproape, tovarăși, am învins!

Bicaz — noiembrie 1960

Desen de OANĂ MIHAI

DUNĂREA ÎȘI AȘTEAPTĂ RUSALCELE

M-am trezit dintr-odată singur, înghițit parcă de pîntecul navei. Dedesubt, dana geme izbită de vuietul apei. Soarele dăduse coate la doi nori albicioși și se strîmba la mine cu răutate. Colțarele de pe fundul vasului, nefiresc de înalte, mă loveau dușmănos. Încercai totuși să mă strecor printre ele.

Nu se mai afla nimeni la cală.

Totul mi se părea ciudat. Scheletul remorcherului bont, pălind la soare, ca o balenă cuprinsă de letargia digestiei, tabla de culoarea frunzelor moarte, pe care se jucau cîteva raze. Tresăream de fiecare dată cînd rafalele puternice de vînt se năpusteau în pereții vasului, urlînd neputincios.

Vroiau să se răfuiască cu mine?...

La probă, am găsit aparatul de sudură, aruncat pe jos, cu cablul atîrnînd în gol. L-am șters de praf cu mîneca salopetei ca pe un obiect drag. Pentru moment, senzația de neplăcut, cu gust amar și coclit, care stăruia asupra mea de mai multă vreme, mă părăsi. Simțeam nevoia să lucrez. Dar această utilitate îmi va împiedica creierul să-mi mai macine gîndurile ca o rîșniță sicîitoare?

Mi-am pus șorțul și masca de protecție. Am apăsat pe clapă. Dar, aproape furios, aparatul slobozi o flamă roșie, cu limbi albăstrui, ascuțite. Se zvîrcoleau pe fierul rece, întorcîndu-și tăișurile spre mine, ca o viperă cînd scuipă venin: „Sss... sss...". Șuierul se amplifică între pereții vasului de parcă zburau deasupra mii de lăcuste.

— Sss... sss... ești liniștit, Dobre?

— Nu, nu sînt liniștit.

— I-auzi cum vuiește Dunărea.

— Și tu urli și scoți flăcări.

Nădușeam. Pe obraji se prelingeau șiroaie de sudoare, fierbinți, ca flama sudurii. Am scos de pe față masca de protecție; aerul îmbîcsit cu pulberea de praf îmi năvăli în gură.

— Ți-e cald?

— Da, mi-e cald.

— Și lui Zaharia îi e cald îi este și frig. Se zvîrcolește de durere pe patul staționarului. Se uită la mîna pusă în ghips și plînge. Auzi, Dobre, plînge!

— Dar nu sînt vinovat.

— Poate că ești. Îl dușmăneai doar.

— Nu-i adevărat. Mi-era numai ciudă pe el că mi-o luase pe Sanda...

Îmi zvîcneau tîmplele. Mă dureau ochii de încordare. Aparatul de sudură tremura în mîinile mele transpirate.

— Tremuri, Dobre?

— Taci!

Apăsai din nou pe clapă și electrodul sfîrîi iar dușmănos, aruncînd în lături mii de scîntei. Auzul pierdu vuietele Dunării de sub dană și vîntul nu-mi mai urla în urechi. Mă liniștisem. O vreme gîndurile mă purtară spre Sanda. Îmi plăcea să discut cu ea la nesfîrșit. Uneori o tachinam, fiindcă ea punea seriozitate în toate și aluneca în filozofări copilărești. De fapt eram amîndoi niște copii. Mai ales eu. Cînd vorbeam de dragoste, Sanda afișa un aer de fin cunoscător, de adevărat pedagog. O întrebam, cred, pentru a zecea oară:

— Sanda, ce este după tine dragostea adevărată?

— Mai întîi dragostea nu se împarte pe categorii. Dragostea nu există decît dacă-i adevărată.

— Te legi de cuvinte.

— Nu te contrazic. Dar ce-i dragostea? N-aș găsi, ori cîtă bunăvoință aș avea, o definiție exactă. Fiecare o înțelege, o simte în felul lui.

— Nu mi-ai spus cum o înțelegi tu.

— Dacă aș fi muzician aș spune că dragostea este o mare simfonie. Și ca orice muzică adevărată, orchestra și dirijorul trebuie să formeze o unitate. Un falset al strunelor sau nesiguranța baghetei ar strica totul: armonia, tonalitatea. Însăși simfonia ar fi pîngărită. Chimistul sau medicul îți pot da, firește, alte definiții...

— Atunci ce remediu ai da „nefericiților"?

— Voință! Voința de a-și coordona simțurile! O rană, e drept, nu dispare complet, dar se cicatrizează...

— N-aș vrea să intru în pielea lor.

— Nici eu! a zis ea.

Discuția aceasta s-a petrecut într-o seară. Cerul era senin și înalt. Mergeam amîndoi pe cheiul apei și priveam cu ochi fascinați năframa bătută în nestemate.

— Sanda, hai să ne alegem o stea.

— O stea? șopti ea pierdută. Da... S-o alegem.

A întins mîna spre carul mic și mi-a arătat o stea.

— Uite, pe aceea...

Sanda îmi devenise o necesitate aproape fără să-mi dau seama. Cu toate acestea n-am avut curajul să i-o spun niciodată. Mi se părea că introducerea unui asemenea subiect în dialogurile noastre ar fi ridicol. Întocmai ca acel: „Vai dragă, ai venit?" spus unui prieten abia coborît din tren.

Și în fața Sandei nu vroiam să par ridicol. De aceea amînam mereu „marea mea destăinuire" cum îmi plăcea s-o numesc. Într-una din pauzele de prînz, pe cînd ne îndreptam spre cantină, l-am întrebat pe Zaharia:

— Ce părere ai de Sanda?

— E o fată bună. Dar de ce întrebi?

— Așa...

— Curios mai ești!

— Nu-s curios. Sînt îndrăgostit...

— Nu mai spune. Și cine-i fericita?

— Sanda.

Zaharia m-a privit uimit.

Abia mai tîrziu, cînd a început să mă ocolească, am priceput mirarea lui. Zaharia o iubea și el pe Sanda. Asta

— Ce-i?

— Să știi că n-ai dreptate. Eu nu-mi găsesc nici o vină.

— Te cred!

— Nici Sanda nu-i vinovată...

— Nu vreau să mai vorbim de asta!

L-am întrerupt cu brutalitate. Dar Zaharia se făcu că nu-mi observă tonul.

— Trebuia să ne explicăm odată, Dobre. Înțelegi?

— N-am nevoie de explicațiile tale!

— Cum vrei! Dar să știi că nu-i ceea ce-ți închipui... Chiar dacă tu...

— Încetează! Tu! Tu!... Ce-i cu mine? Consideră-te mai departe basma curată și gata povestea!

— N-ai decît să complici lucrurile. Treaba ta. Dar Sanda nu-i un obiect. O iubeam amîndoi. Trebuia să aleagă pe unul.

— Și te-a ales pe tine.

— Sentimentele nu se cumpără.

— Dar nici nu se vînd.

— Ești absurd. Arunci cuvinte fără să te gîndești.

Furios, am făcut semn macaragiului să ridice tabla. Gafele scrîșniră și foaia începu să alunece din strînsoare. M-am ferit la o parte. Constatam mecanic că tabla va cădea. Preocupat de discuția noastră, Zaharia nu mă observă. Abia în ultima frîntură de timp, cînd foaia cădea, l-am prevenit:

— Fugi, Zaharia! Cade!

Nu știu cît am stat cu mîinile la ochi. Un minut, două, un ceas?... Zgomotul tablei căzute trecu prin mine ca un curent electric. M-am trezit în jurul lui. Trei băieți din echipă l-au transportat la staționar. Am alergat după ei, năucit. Zaharia, crispat de durere, cu fața cadaverică, gemea înăbușit.

M-am întors tîrziu la locul accidentului. Lumea nu se risipise. Maistrul Partene explica:

— N-au fost strînse bine gafele astea două. Tabla a alunecat și s-a smuls și din celelalte...

„Gafele n-au fost strînse bine... n-au fost strînse bine"... murmurai eu. Cum? Din cauza mea se întîmplase totul?... Am cercetat cu înfrigurare. Da, cele două gafe erau ale mele. La întrebările celorlalți n-am mai fost în stare să răspund nimic.

— De ce n-ați fost atenți, mă?

— Se certau, meștere...

— Ce-o să fie acum cu Zaharia?...

. . . . . .

Strîngeam încleștat mînerul de ebonit. Vuietul Dunării mi se spărgea din nou în timpane. Vîntul urla ca o haită de lupi. De jur împrejur zburau lăcuste... Simțeam lîngă mine răsuflarea lui Zaharia, caldă, întretăiată. Mă privea cu ochii limpezi și buni. Nu mă mustra. Îmi cerea parcă iertare pentru Sanda. „Nici ea nu-i vinovată, Dobre..." Am lăsat aparatul de sudură și m-am năpustit jos pe schele. Văzîndu-mă fugind, portarul se cruci. Și-o fi închipuit că s-a întîmplat ceva. Alergam din ce în ce mai repede și — curios! — nu oboseam. Dimpotrivă, totul se liniștea în mine. Și gîndurile, și zvîcnirile inimii. Mîinile nu-mi mai tremurau. Eram ușor ca un fulg.

Nici nu știu cum am ajuns la staționar. Găsii cu greu salonul de chirurgie. Se afla tocmai la ultimul etaj. Dar Zaharia lipsea. De sub pătură, o voce slabă, dar glumeață, îmi răspunse:

— Caută-l jos, trebuie să fie-n grădină...

Amurgise. Cerul nu mai era vînăt. Nici vîntul nu mai bătea. Dunărea liniștită trimitea odată cu clipocirile o boare umedă și proaspătă. În fundul grădinii am deslușit două umbre. M-am apropiat tiptil. Ajuns aproape de tot, recunoscui glasul Sandei:

— Tocmai peste 15 zile îți scoate ghipsul?

— Da!

— Și mîna?

— O să fie la fel ca cealaltă. Doctorii spun că am avut mare noroc. Ce știu ei! Dacă nu era Dobre să mă prevină...

Mă îndepărtai fără să fiu auzit. Inima stătea gata să-mi sară din piept.

Zgomotul pistolului pneumatic, mînuit de mîna lui, mă va asurzi iarăși, contopindu-se cu șuierul aparatului meu de sudură.

Și Sanda... Undeva, deslușii nedefinit fața ei rotundă, plină de seriozitate: „O rană nu dispare complet, dar se cicatrizează"...

Pe cer se aprindeau una cîte una stelele. Mi-am ridicat ochii spre ele și-am încercat să le număr. De lîngă carul mic s-a desprins o stea mare, roșie și a alunecat în jos, lăsînd în urmă o dîră de foc.

Dunărea lucea palidă, în bătaia lunii, așteptîndu-și rusalcele.

La șantier intrase în lucru schimbul de noapte.

LUMEA DE DINCOACE

DOUĂ SCHIȚE de Manole Auneanu

Vîntul se înteți. Peste asfaltul rece cădeau fulgi mari și fluizi de zăpadă. Cerul era cenușiu și murdar. Strada pustie, devenise sumbră, crengile copacilor goi de verdeață se bălăbăneau gemînd înfundat. Telalul cobora spre piață, zgribulit, un muc de țigară stins îi atîrna de buze...

Vîntul bătea zăpada din față, șfichiuindu-i obrajii. Pașii telalului tropăiau sec, repezit.

— Haini vechi, cumpărăm!...

Glasul său era răgușit și în liniștea străzii avea un ecou nefiresc. Se uită înapoi, speriat de propriul său glas, apoi repetă ca să se liniștească:

— Haini vechi!...

Dintr-o curte ieși o fetiță înfofolită într-un palton blănit, cu gulerul ridicat, legat pe deasupra cu un fular roșu. Se opri în poartă, uimită, gata să fugă iar în casă, și-l privi pe telal cu ochi iscoditori. Acesta zîmbi, mucul îi scăpă dintre buze, lăsînd să iasă la iveală un șir neregulat de dinți galbeni, mîncați. O întrebă blînd:

— Mama e acasă?... N-are haini vechi de vînzare?...

Fetița se trase repede în spatele porții.

Începu să ningă tare. Fulgii se cerneau într-un joc îndrăcit, înghiontîndu-se unii într-alții. Telalul porni mai departe cu pleoapele strînse. După cîțiva pași întredeschise genele poleite și i se păru că zăpada capătă culori aprinse, că fulgii dansează într-un ritm anumit.

Auzi o muzică depărtată, trunchiurile copacilor deveniră coloane de marmoră neagră. Pașii săi înginau ritmul muzicii, un fel de legănare aeriană, o plutire în vis, imaterială. Se văzu într-o sală imensă de bal, îmbrăcat în frac nou de mătase. În jurul lui, lumea dansa zgomotoasă, mii de confeti îl poleiau și el, bine dispus, arunca cu bani. Avea bani mulți, noi, foșnitori...

Cineva traversă strada grăbit. Telalul îl urmări inconștient, strîngîndu-și sumanul de stofă țărănească. Picioarele îi înghețară, ar fi luat-o la fugă să se încălzească, dar n-avea putere, era prea sleit.

Dinspre piață răzbătea un treamăt continuu și telalul se învioră. Curios! Numai cînd era în apropierea ei, cînd o simțea, numai atunci se înviora. Altfel, totul i se părea străin, dușmănos. Nici lumea nu-l mai lua în seamă...

Într-o vreme, piața era casa lui. Avea o dugheană cu haine vechi, vagabonzi și țărani cumpărau de la el fel de fel de lucruri. Pentru vagabonzi avea un simțămînt fratern, nu-i înșela. Stătea toată ziua în ușa dughenei, contempla panorama pieții și se credea stăpîn.

Acum era un străin oarecare.

Piața nu mai era casa lui.

Și ca orice om fără casă, se simțea singur și trist.

Strada se înfundă brusc. Telalul coti la stînga și, după cîțiva pași, se trezi în mijlocul tarabelor. Îl învălui o căldură familiară, miros de balegă și zarzavat stricat. O luă, fără țintă, pe lîngă tonetele de lemn vopsite toate în verde. Un camion opri în capătul celălalt al tarabelor. Din cabină coborî un flăcău voinic, potrivit la statură, îmbrăcat într-o flanelă strînsă pe gît. Împreună cu alți doi, care se aflau sus, în camion, acesta începu să descarce niște saci. Telalul scoase de sub sumanul țărănesc o pereche de bocanci vechi, le dădu în grabă lustru cu mîneca și se îndreptă spre el. „Am să-i vînd ăstuia bocancii — se bucură telalul. Trebuie să-i vînd!" O vreme stătu lîngă el fără să spună nimic. Flăcăul îl cercetă o dată în treacăt și-și văzu mai departe de treabă.

— De unde ești, frățioare? întrebă telalul cu interes prefăcut.

De data aceasta deslușì în vocea sa o undă de veselie. Se simțea, în sfîrșit, stăpîn pe sine. Întotdeauna i-a plăcut să fie amical cu clienții...

— Din Scînteia, de la colectivă — răspunse flăcăul, fără să se oprească din lucru.

Telalul se învioră:

— Păi eu am fost pe acolo!

Flăcăul lăsă entuziasmul telalului fără răspuns. Acesta continuă stingherit:

— E frumos la voi în sat...

— Frumos.

— Mie îmi plac băieții din Scînteia... Nu vrei să te-ncalț?

Flăcăul lăsă sacul jos din spate.

— Ce să faci?

— Să te-ncalț...

Și-i arătă bocancii lustruiți. Flăcăul rîse ca de o glumă. Telalul zîmbi și el strîmb și dădu iar cu mîneca peste bocanci.

— Îs ca și noi!

— Noi pe dracu! dădu acesta din mînă. Unde i-ai găsit?

Telalul se făcu că nu observă ironia.

— Ți-i dau cu 50 de lei!

Flăcăul apucă sacul voinicește și-l puse pe umeri.

— 45! Hai, treacă de la mine!

După ce duse sacul la tonetă, flăcăul se apropie de el, scoase pachetul cu țigări și-i întinse una. Telalul o luă.

— Ești băiat bun. Scoate doi poli și să-i porți sănătos.

Dar întîlnind privirea flăcăului, amestec de compătimire și ironie, își plecă fără să vrea ochii. Văzu cizmele acestuia, făcute din piele fină, apoi se uită și la pantofii săi murdari, peteciți, cu bombeurile știrbe. Flăcăul, care îl urmărise tot timpul, zîmbi din nou:

— Vrei să mă-ncalți?!...

— 30 de lei — mormăi telalul.

Apoi, fără să mai aștepte răspuns, se depărtă abătut, cu umerii plecați, tîrșîindu-și picioarele încălțate în pantofii strîmbi. Celălalt venea din urma lui.

— Mai ia o țigară — îi spuse el cu prietenie.

Rătăci aproape două ceasuri pe străzi, în tot corpul îl pătrunsese moleșeala și se simțea sleit. Vîntul se oprise. Zăpada se cernea acum liniștit și pașii săi se alungau în covorul moale și pantofii strîmbi scîrțîiau...

Într-un tîrziu se rezemă obosit de un gard. Capul îi căzu pe piept, amorțit. Scoase țigara s-o aprindă, dar își aminti că n-are chibrit și o vîrî înapoi în buzunar. Peste drum era un șantier de construcție. Zidarii, îmbrăcați în pufoaice călduroase, lucrau de zor. Se uită într-acolo și i se păru că unul din ei seamănă cu el. Nu semăna cu el, cel de acum, ci cu altul mai tînăr cu 8—10 ani. Zidarul avea 25—26 de ani, era înalt, cu fața lunguiață, puțin adus din spate.

— Ăsta seamănă cu mine! făcu el înmărmurit. Da... cu mine...

Bocancii îi alunecară de sub braț și căzură fără zgomot în zăpadă. Telalul traversă strada și se duse să vadă dacă zidarul acela nu era chiar el. În urma lui, bocancii rămaseră pe covorul neted și alb ca o pată murdară, neagră...

Pagina elevilor

BIOBIBLIOGRAFIE

MARIA BANUŞ

Maria Banuş s-a născut la 10 aprilie 1914 în Bucureşti, unde urmează mai tirziu şi cursurile facultăţilor de litere şi drept.

Primele versuri îi sînt publicate în revista „Azi" în 1932. Aici, poeta va continua să colaboreze cu versuri reunite în 1937, în volumul „Ţara fetelor". Tot aici, în revista „Azi", Maria Banuş publică traduceri din Rimbaud şi Rainer Maria Rilke, apărute în volum în 1939. Între 1937 şi 1944, atenţia artistică a poetei se va fixa asupra evenimentelor sociale. Versurile scrise în această perioadă, versuri în care Maria Banuş dă glas durerii, revoltei şi urii împotriva fasciştilor, apar după eliberare, în 1949, la E.P.L.A., reunite în ciclul „Cîntec sub tancuri" din volumul „Bucurie". După eliberare, Maria Banuş devine o cîntăreaţă a vieţii noi. În volumele de versuri care se succed aproape an de an, răzbat setea de viaţă, simpatia pentru tot ce e curat şi înălţător. Poeta luptă cu arma versului chemînd, patetic, la apărarea păcii, a vieţii fericite şi a muncii libere, la ocrotirea visului şi gingăşiei, şi îşi exprimă avîntat încrederea în bucuria viitorului. Au apărut, în ordine cronologică, următoarele volume de versuri: „Fiilor mei" poem, Ed. de Stat, 1949; „Bucureşti, oraş iubit", Ed. Tineretului, 1953; „Versuri alese", Buc. E.S.P.L.A. — 1953; „Despre pămînt". poem. Buc. E.S.P.L.A. 1954; „Ţie-ţi vorbesc, Americă!", poem, Buc. E.S.P.L.A. — 1955; „Se-arată lumea". Buc. E.S.P.L.A. — 1956; „La porţile raiului", poem, Buc. Ed. Tineretului, 1957; „Poezii", Buc. E.S.P.L.A. — 1958; „Poezii", Ed. Tineretului, 1959, în colecţia „Cele mai frumoase poezii"; „Torentul". E.S.P.L.A. 1959. Versuri de Maria Banuş sînt publicate şi în antologia: „Poezia nouă în R.P.R." din 1953.

Maria Banuş a scris şi teatru. După piesa într-un act „Petrecere-n familie" publicată într-o culegere din colecţia „Teatru popular", în 1945, scrie piesele „Îndrăgostiţii" apărută în 1954, Buc. E.S.P.L.A. şi Ziua cea mare. Articolele, pamfletele, reportajele cu care Maria Banuş a colaborat, după eliberare, în ziare şi reviste, au fost reunite în volumul: „Din cronica acestor ani", *E.S.P.L.A. 1955.*

Poeta şi-a continuat şi activitatea de traducător, pentru care îşi manifestase înclinarea încă de la debut. Astfel, traduce poezii din Goethe (Ed. Tin. 1957) poeme de Nazim Hikmet (E.S.P.L.A. 1952) poemul „Strugurii şi vîntul" de Pablo Neruda (E.S.P.L.A. 1956), sau „Poezii lirice" de Puşkin (E.S.P.L.A. 1949) etc.

În 1949 primeşte premiul pentru poezie „G. Coşbuc". Maria Banuş e laureată a Premiului de Stat şi decorată cu Ordinul Muncii clasa a III-a.

Bibliografie — *în ordinea cronologică a apariţiei* — D. Costea, „Despre pămînt". *Iaşul Literar, 1/1954; D. Micu, Despre poezia Mariei Banuş, V. Rom. 8/1955; Ov. S. Crohmălniceanu. Poezia Mariei Banuş, V. Rom. 5/1956; V. Felea, „Se arată lumea". Steaua 8/1956; Leon Baconsky, „Ţie-ţi vorbesc, Americă". Steaua 2/1956; I. Vitner, „Ură şi iubire" în vol. „Firul Ariadnei" — E.S.P.L.A. 1957; M. Petroveanu, „Bucurie" în vol. „Pagini alese". E.S.P.L.A. 1958 N. Ciobanu, „Poezii", Scrisul băn. 10/1958; G. Călinescu, „Ceva despre poezie". Maria Banuş, Contemp. 9/1959; R. Lupan. Gaz, Lit. 18 VI 1959; S Damian „Torentul", Gaz. Lit. 13 VIII 1959; I. Sirbu, „Torentul", Iaşul Lit. 10/1959; Radu Popescu, „Torentul", Contemp. 7 VIII 1959; I. D. Bălan, „Torentul", Luceafărul 1 III 1960 etc.*

ŢIE-ŢI VORBESC, AMERICĂ!

Ţie-ţi vorbesc, Americă! se încadrează în poemele de largă respiraţie, specie care a luat o deosebită dezvoltare în literatura noastră nouă. Alături de Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Mihu Dragomir, Dan Deşliu, Nina Cassian (ca să nu mai amintim pe Tudor Arghezi cu 1907 şi Cîntare omului), Maria Banuş cultivă cu insistenţă poemul de largă respiraţie. Înainte de Ţie-ţi vorbesc, Americă! (1955) poeta dădea Despre pămînt (în 1954) pentru ca după aceea să scrie La porţile raiului şi Ţie-ţi vorbesc, Americă!

Afirmînd că Ţie-ţi vorbesc, Americă! este un poem de largă respiraţie, am precizat însă numai genul proxim, căci poemele de largă respiraţie pot fi lirice, epice, epico-lirice, după structura şi compoziţia lor. Poemul despre care discutăm este liric. Aproape că e lipsit de fabulaţie, de un „subiect" care s-ar putea reconstitui, povesti sau rezuma. Anumite pasaje care ar fi, în aparenţă, epice, ca, de pildă, visul înspăimîntător al Europei, sînt epice numai în aparenţă, pentru că aici nu se desfăşoară propriu-zis un şir de întîmplări, ci în primul rînd o gamă de sentimente.

Ţie-ţi vorbesc, Americă! este mai liric, în substanţa sa, decît Despre pămînt sau decît La porţile raiului, fiind, din acest punct de vedere, în nota cea mai specifică Mariei Banuş, poetă de mari resurse lirice, caracterizată printr-o vibrantă sensibilitate. Pasiunea clocotitoare a artistului cetăţean care se simte chemat să atragă luarea aminte asupra calamităţilor războiului, întîmpină şi cucereşte de la-nceput pe cititor. Patetismul de calitate vibrează în fiecare vers şi el întreţine o înaltă temperatură pe aproape întreg parcursul poemului. Această stare emoţională e realizată de poetă, în general, prin două procedee: primul procedeu este apelul, chemarea înflăcărată, exprimată direct, ca într-un manifest:

„Ţie-ţi vorbesc, Americă, ţie. / Ochii tăi neliniştiţi îi privesc. / faţa ta limpede — fără de fard — o privesc.

Nu cu America pumnului şi a linşajului, / nu cu patroana crimelor şi a orgiilor, / nu cu vrăjitoarea ce mină sabatul dracilor aj miliardelor, / ci cu tine, Americă simplă, vorbesc.

Pregătind atmosfera prin versurile de la început, poeta desfăşoară după aceea al doilea proceden, de data aceasta indirect, printr-o idee poetică ingenioasă, cu multiple înţelesuri politice: America n-a cunoscut tragedia marelui măcel mondial direct din propria-i experienţă. Norii războiului ucigaş pe care vor să-l declanşeze imperialiştii ameninţă însă viaţa omului simplu din America, „micul univers" al mamei care urmăreşte, cu emoţie, primele semne ale maturizării „mezinului" ei. Mezinul e simbolul viitorului, dar al unui viitor care apare întunecat de zguduiri monstruoase:

„Peste faţa ei trece un nor, / Zîmbetul dinainte s-a şters. / Ce se va alege din tot? Ce vor să facă din micul ei univers?"

O deşănţată campanie divers ionistă, care pretinde că America pregăteşte un război „de apărare", încearcă să falsifice realitatea, să trezească adeziunea omului simplu la pregătirile agresive. Poeta se simte datoare să lumineze conştiinţele, să dezvăluie adevărul, purul adevăr despre marii vinovaţi, autorii crimelor şi orgiilor şi posesorii miliardelor. Acum este introdus cel mai izbutit moment, visul mamei din Europa, înspăimîntătorul vis care exprimă, de fapt, o sfîşietoare, groaznică realitate: mama de pe ţărmurile Europei şi-a pierdut în război soţul cu care înjghebase un cămin, iar copilul ei de un an şi ceva „durduliu şi caraghios cu picioare cam strîmbe", pentru ea „cel mai frumos copil din lume" fusese prefăcut în stane şi cenuşe. Aiz noi, adeptarea întîmplată a altui copil, reîndărnicit din cenuşe a unui tînăr viteaz. Se va ajunge vreo dată şi acest vis? Ar fi înspăimîntător. De aceea mama din Europa, vindecă a răbdării, pune bătăliei să întrupă acest coşmar şi pentru cheamă la vigilenţă mama americană şi tuturor oamenilor simpli pentru binele cel mai de preţ al pămîntului, pacea:

„Sună mereu prietena mea, / mă-ntreabă grijulie: mîine mai-i pace tîrziu. Destăţă-te din strănsoarea minunilor / şi strigă-o!"

Autoarea a ales mijloacele cele mai simple, dar şi cele mai emoţionante; cele două continente sînt personificate prin cele două mame, acest procedeu amplifică rezonanţele sufleteşti. Mezinul adolescent al mamei din America simbolizează viitorul, ce poate fi sfărîmat de războiul pregătit de imperialişti. Mama din Europa care şi-a pierdut copilul e obsedată de amintirea micuţului mort care „urcă din întuneric pe scări" „pas cu pas". Zădărnicia visului este exprimată de poetă prin excepţionala imagine a scării ce se adînceşte la infinit. Dar truda mamei de a-şi regăsi copilul e inutilă.

„Ea întinde mîna, / El urcă mereu. / Dar scara se face tot mai adîncă / şi el rămîne tot mai mărunt, / tot mai pierdut, / la capătul ei".

Ceeace rămîne din această sfîşietoare iluzie este doar imaginea ochilor copilului, care n-o poate părăsi niciodată. Obsesia copilului ucis revine insistent în poem, subliniind marile tragedii provocate de război. Se poate spune că există în Ţie-ţi vorbesc, Americă! un personaj mereu prezent, ca şi în Despre pămînt, faţă de care se defineşte permanent atitudinea poetei. Acest personaj este războiul, monstru înfricoşetor. El este simbolizat printr-o căţea „cu ochi injectaţi. / Cu măsele de fier, / cu pete de sînge năclăite pe pieptul lăţos".

Diatre procedeele stilistice cel mai folosit este repetiţia care subliniază mesajul poetului şi întăreşte sentimentele chinuite de poetă: O, mamă mamă, / O, Americă mamă / lumea e mică, amîndouă şi fum sînt distanţele, / înălţime şi fum.

După cum este şi firesc, într-un poem de atitudine deschisă, directă, cînt pe larg (folosite mijloace ale vorbirii agitatorice, care ţin de stilul oral: interjecţii, interogaţia retorică (De ce vor s-aducă bocăţi din inima ei / pe mîni de sînge, în ţări străine? Cine, cine vrea asta?!) vocative numeroase (Sora mea, prietena mea... Tu, Americă, fii liniştită). Există de asemenea, în acest poem al Mariei Banuş, o răspîndire generoasă de epitete. Aceste epitete sînt distribuite mai totdeauna într-o gradaţie ascendentă, clădind astfel logic şi sigur sentimente şi convingeri în spiritul mesajului atît de profund exprimat de poem. Iată un exemplu, deosebit de elocvent:

Ci numai aceasta mult încercata, / adevărata Europă, / Cu faţa limpede şi umană, / asemenea ţie, dar mai matur plămădită în luptă, / mai dîrză, mai neliniştită, mai înţeleaptă, mai hotărîtă să apere viaţa / greu cucerită".

Ţie-ţi vorbesc, Americă! şi-a asigurat un loc de frunte în literatura noastră nouă.

Pompiliu Marcea

A. Vlahuţă în Muzeul literaturii

de Constandina Brezu

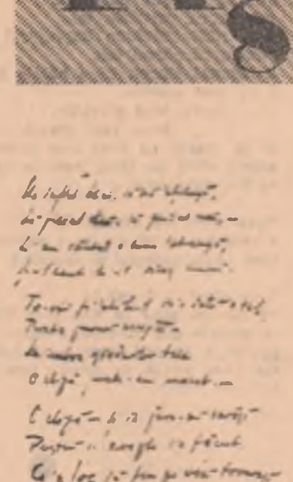

Există în arhiva M.L.R. un lot de documente originale: corespondenţă, manuscrise, note, acte care privesc viaţa şi activitatea scriitorului Al. Vlahuţă. Ele constituie pentru cercetătorul literar preţioase surse de informaţie, în stare să lămurească anumite momente biografice şi să precizeze acele date asupra cărora au existat incertitudini.

O parte din corespondenţa lui Vlahuţă, aflată astăzi la noi, se referă la trei din călătoriile făcute de scriitor în străinătate. Fire profund îndrăgostită de natură, dominată de o permanentă sete de cunoaştere, Vlahuţă a fost un pasionat călător. Nenumăratele sale excursii prin ţară, dintre care unele făcute în compania lui Delavrancea, i-au furnizat materialul necesar alcătuirii geografiei sale pitoreşti.

Seria cărţilor poştale-ilustrate, trimise în ţară prietenului său, d-rul I. N. Dona, recompune în liniî mari itinerariul călătoriei în Italia, Franţa şi Anglia (aproximativ între 13 mai — 24 iunie 1908) — (două dintre cărţile poştale sînt expediate de soţia scriitorului, Alexandrina Gîlcă). Deşi vizibil scrise în pripă, adevărate texte telegrafice, ele cuprind o seamă de impresii, care ilustrează spiritul de observaţie al scriitorului şi vădesc totodată deosebitul său interes pentru artele plastice.

Cărţile poştale-ilustrate aparţinînd d-rului Dona, colecţionar de gust, căruia îi datorăm muzeul ce-i poartă numele, reprezentau reproduceri după celebre opere de artă ale renaşterii italiene.

Vlahuţă pregătea monografia pictorului Grigorescu. Pentru a întocmi o astfel de lucrare, scriitorul nu s-a mulţumit numai cu ceea ce ştia el despre viaţa şi opera bunului său prieten ci şi-a pus problema unei mai largi informări. Perspectiva judecării operei lui Grigorescu şi înţelegerea adîncă a valorii ei, nu putea să i-o dea decît confruntarea atentă cu valorile picturii universale clasice şi ale vremii respective.

Interesantă este reacţia scriitorului cu prilejul vizitării Salonului Oficial din Paris în 1908. Observaţiile asupra operelor pe care le prezenta salonul, relevă prin justeţea lor o convingere artistică fermă, care respinge tot ce e străin artei autentice şi opus realismului. Faţă de unele producţii decadente, pictura lui Grigorescu se deosebea net, prin caracterul ei veridic şi profund popular, prin mesajul ei înalt umanist.

Cîteva documente ne informează despre încă două călătorii ale lui Vlahuţă în străinătate, fără însă să lămurească mobilul care le-a determinat. O scrisoare din 18 mai 1912, trimisă D-rului Dona, se referea la planul unei apropiate plecări la Atena. În sfîrşit, capitolul peregrinărilor, atît cît documentele Muzeului Literaturii ne îngăduie să aflăm, se încheie cu călătoria la Constantinopol, făcută împreună cu Delavrancea în august 1913.

Paşaportul pentru străinătate nr. 30857, eliberat la 7.20 mai 1913 de Prefectura Poliţiei din Bucureşti (valabil pentru 6 luni) expiră cu vizele călătoriei la Constantinopol. La 13 august pleacă din Constanţa cu vaporul şi la 23 august soseşte. În vara aceluiaşi an — 1913 — Vlahuţă fusese la Braşov, se oprise la Predeal după cum indică parafele citorva gări: 8 mai 1913 gara Burdujeni, 8 iulie 1913 Braşov, 25 iunie 1913 Predeal.

Transcriem datele pasaportului privitoare la identitatea lui Vlahuţă. Ele sînt preţioase pentru biografia şi conturarea portretului său fizic.

„Semnalmente":

Etatea: 54 ani; Talia: mijlocie; Părul: negru; Gura: e potrivită; Ochii: negri; Barba: rade; Faţa: brună.

„Persoanele care însoţesc pe titularul paşaportului: Ruxanda, soţia 41 ani, talia mijlocie, obrazul smead, ochii căprui, părul castaniu".

Iată acum textul scrisorilor:

Al. Vlahuţă către Dr. Dona:

Miercuri. „Am fost la Papa ş-am găsit pe coana Sita — i-am strecurat un 5 lei şi i-am spus că-i şi pentru tine. Aici şi statuele întind mîna după bacşiş. La otel avem 3 conţi, ceea ce mă face să nu-mi pot lăsa ghetele seara la uşă de frică să nu-i aud noaptea certîndu-se

Te îmbrăţişez
Lupu

Paris, 28 mai 1908.

„Dragă Doctore,

Să ştii că tot Veneţia e cel mai minunat oraş al Italiei. La Florenţa ai de văzut minuni de pictură şi sculptură. Napoli foarte interesant dar. Veneţia, bine a zis Taine...!) Azi e a treia zi de cînd sîntem la Paris. Scrie-ne două vorbe pe adresa: Al. Vl Hotel de la Neva, Rue Monsigny".

(Pe partea ilustrată a c.p.)

„Dragă Doctore, mîndră-i lumea p-aici dar a dracului ţi se mai face dor de ţara ta de la o vreme. Mîine la Barbizon — săptămîna viitoare la Londra, şi pe la 15 iunie spre patrie".

Paris, 1 iunie 1908".

„Salonul, pistoale şi focuri de artifiţii. Toţi fac mare. De altfel în toate părţile se vădeşte că arta a sărit de pe şine. Dar ce bine mi-a făcut toată pînzăraia asta, şi ce pregătit mă simt pentru „Grigorescu". Vineri plecăm la Londra şi miercuri 11 iunie ne întoarcem spre casă.

Vineri 9 august 1913".

Testamentul lui Vlahuţă, întocmit la 3 mai 1913, cu cîteva zile înaintea călătoriilor pe care le întreprinde în vara acestui an în ţară şi străinătate, dă informaţii despre situaţia materială a scriitorului.

★

La Muzeul literaturii romîne s-au adunat din manuscrisele originale: poeziile Noapte de iarnă, Un suflet larg..., cîteva fragmente disparate cu caracter eseistic: „O beţie", „Despre răutate", note şi cîteva maxime.

Dintre ele ne oprim asupra poeziei „Un suflet larg să mă-nţeleagă", datată 14 august 1905. Constanţa. Nefericitele căsnicii îl duseră pe Vlahuţă la unele depresiuni sufleteşti. Poetul nu încetase totuşi să spere în realizarea fericirii personale. La 50 de ani, în 1905, se căsătoreşte cu Alexandrina Gîlcă cu care trăieşte în bună înţelegere pînă la moarte. Poezia „Un suflet larg" — necunoscută pînă acum — este scrisă cu doi ani înaintea celebrării ultimei căsnicii şi exprimă năzuinţa de a găsi un tovarăş de viaţă corespunzător.

Un suflet larg (blînd) să
mă-nţeleagă,
Să fiu al lui, să fie-al meu. —
L-am căutat o lume-ntreagă,
Şi-l caut şi — visez mereu,

Te-voi fi întîlnit vr-odată-n
cale,
Prietin pururi aşteptat —
Sub raza gîndurilor tale
(În umbra)
O clipă poate — am lunecat...

O clipă — şi în juru-mi iarăşi
Pustiu şi noapte s-a făcut.
Ca-n loc să fim pe veci tovarăşi,
Pe veci să-ţi fiu necunoscut!

14 aug. 1903
Constanţa

★

Un alt document este scrisoarea lui Vlahuţă, trimisă din Berlin soţiei sale, la moartea lui Caragiale. Neaşteptata moarte a lui Caragiale, îl îndurerat profund pe Vlahuţă, care a plecat la Berlin imediat ce-a aflat trista veste. De aci îi scrie soţiei lui despre pierderea celui mai iubit prieten şi a celui mai preţuit dintre confraţi.

Miercuri, ora 4 p.m.[2])

„Îţi scriu. Mic dragă, din casa lui Caragiale, pe care l-am văzut azi în sicriul lui de stejar, odihnind în capela cimitirului protestant din Shöneberg. Îl depunem aci într-un cavou pînă la noembrie, cînd îl aducem în ţară să-l punem în pămîntul pe care l-a iubit în tăcere şi l-a glorificat cu strălucirea geniului său. A murit subit simbătă (9 iunie) între orele 6 şi 7, după toate probabilităţile. De cu seară se retrăsese în odaia lui de lucru — scrisese pînă pe la 1, dimineaţa ai lui şi-au văzut de treabă — au ieşit prin tîrg, au venit, au dejunat — îl aşteptau să iasă nechemat, netulburat în ale lui, căci mai ales de cîteva zile era foarte nervos şi se supăra de toate — cele. — pe la 2 Luchi zice: „Să nu-l mai lăsăm, du-te tu mamă, şi-l chiamă. Didina intră banişor în odaia lui, se uită şi nu-l vede în pat, crede c-a ieşit, îl strigă — aude din altă odaie vocea lui Luchi şi, cum ea nu prea aude bine, crede că i-a răspuns Caragiale, s-apropie de pat — şi-l găseşte pe cel care a fost un titan căzut jos între pat şi mesuţa de noapte, cu gazeta-n mînă, adormit de veci. A scos un ţipăt şi tot-au înţeles... Îţi închipui (în clipa asta vine Gherea şi mă întreabă cui scriu — mă roagă să-ţi spun că-ţi sărută mîinile... da, să-i scriu, să nu uit, apoi vine şi Barbu, îţi sărută mîna şi el, şi ia pe Gherea, ca să mă lase singur cu tine).

Caragiale e îmbălsămat şi închis definitiv în veşnica-i locuinţă. Ai lui — cum om zice noi. Ce mai ştiu ei — bieţii, mai stăm 4—5 zile — sînt atîtea de făcut, mîine şi poimîine mă voi ocupa de hîrtiile lui. Îţi scriu, şi mereu m-aştept, de după o perdea să apară Caragiale, cu vervea lui, cu veselia lui... L-am văzut în sicriu, — şi — iată — nu-mi pot închipui pe omul acesta mort. Atîta voinţă era în el. Ai lui vin în ţară — poate chiar acum, cu noi — să stea pînă la 1 septembrie, cînd se-ntorc, se mută — într-un apartament mai mic şi rămîn aci pînă-şi isprăveşte Luchi studiile. Ce copii minunaţi are Caragiale, oare n-am putea să le înjghebăm la noi un rost pe vară? Odaia lui Jubi pentru Didina şi Tuşchi şi odăiţa mică pentru Luchi. Chibzueşte tu şi scrie-i Didinei, care te roagă să-i fii soră în nenorocirea asta năprasnică. În orice caz e bine să-i scrii cîteva rînduri, s-o mîngîi şi tu. Noi (Barbu, Gherea şi D-na) sîntem găzduiţi p-aci, p-aproape, în două odăi reţinute de Celica[3]) pentru noi — mai e aci Paul[4]) cu Fani, Gusti şi mîine aşteptăm şi pe Cerna[5]). Doctorul care a făcut autopsia lui Car. spune că niciodată n-a văzut un caz de artritism mai grav.

Am să-ţi mai scriu. Acum sunt încă aiurit. Am fost în odaia lui, care a rămas aşa cum era, cu patul vraişte, cu hîrtiile lui, cu ţigările pe mesuţă.

Sărutări de mîini mamei, şi ţăţii Mariţii. Celica a fost un adevărat erou.

Te îmbrăţişez cu dor
Al. Vlah.

1) Vlahuţă se referă la impresiile lui Taine despre Veneţia, pe care o numise „perla Italiei".

2) Data scrisorii lui Vlahuţă. este Miercuri 13 iunie.

3) Cella Delavrancea, cunoscuta pianistă, fiica scriitorului Barbu Delavrancea.

4) Paul Zarifopol şi soţia sa Fani, fiica lui C. Dobrogeanu-Gherea.

5) Poetul Panait Cerna se afla atunci la studii în Germania.

Ştiaţi că...

● *Primele traduceri în limba romînă din opera lui Maxim Gorki apar în* Revista modernă *din 1901. Astfel, în nr. 26, din 12 august 1901, se publică în traducere* Cîntecul şoimului, *iar în numerele 31 şi 32, din septembrie 1901, apare cunoscuta povestire* Makar Ciudra.

● *Maxim Gorki s-a impus de la început ca un creator de înalt potenţial artistic, cu un mesaj întru totul nou, umanist. Primele sale scrieri au circulat, la scurt timp de la publicarea lor, şi în traducere romînească. Astfel, ziarul* Conservatorul *din 3 octombrie şi pînă în 23 octombrie 1902 publică în foileton* Malva, *iar în foiletoanele din 24 octombrie şi pînă în 5 noiembrie 1902 povestirea* Konovalov. *Apoi, în revista* Luceafărul *din 15 martie 1903 apar* Din poveştile Iserghilei, *iar în* Revista idealistă *din aprilie—mai 1903 se tipăreşte povestirea* Celcaş.

● *Un prim articol despre viaţa şi opera lui Maxim Gorki îl întîlnim în ziarul* Epoca *din 3 mai 1901. La cîteva luni, revista* Facla *publică articolele* Prima dramă a lui Maxim Gorki *(nr. 2, 8 noiembrie 1901) şi* Maxim Gorki *(nr.3, 15 noiembrie 1901). Ziarul* Romînia Muncitoare *din 10 martie 1902 publică articolul* Maxim Gorki.

● *Cea dintîi operă a lui Gorki tradusă integral în limba romînă şi tipărită într-un volum aparte, este piesa* Azilul de noapte. *Traducerea, realizată de Iosif Nădejde, a apărut în 1904.*

● *În anul următor, 1905, apare volumul intitulat* Ceva mai bun, mai omenesc, *în care erau incluse povestirile lui Gorki* Cititorul, Makar Ciudra, O faptă şi Emilian Piliai.

● *În unicul număr al ziarului* Jos despotismul!, *editat de cercul* Romînia Muncitoare *la 27 ianuarie 1905, s-a publicat un protest al muncitorilor şi intelectualilor ieşeni împotriva întemniţării lui Gorki în groaznica închisoare Petropavlovsk, de către regimul ţarist. În acest protest, se spunea:* „Gorki este un scriitor care onorează omenirea; el nu este numai al Rusiei, ci al omenirii; el este unul din marii intelectuali ai lumii. O glorie cu care întreaga civilizaţie se mîndreşte. Ca atare el este al nostru, al tuturor şi considerăm ca o datorie de solidaritate umană să ne aliem în strigătul de protestare al lumii civilizate şi să cerem cu multă energie eliberarea lui din temniţa menită să-l ucidă!"

● *Traducerea romanului* Mama *a apărut mai întîi în foiletoanele ziarului* Patria, *de la 25 octombrie 1907 şi pînă la 2 februarie 1908. Traducerea integrală a romanului apare în volum în anul 1910, în editura* Poporul. *Cea mai bună traducere a romanului* Mama, *dinainte de eliberare, este cea realizată de Ion Pas şi Sarina Casvan, apărută în 1924.*

● *În volumul* Lenin et le paysan russe *de Maxim Gorki, apărut la Paris în 1925 şi răspîndit şi în ţara noastră, se reproduceau două lucrări ale marelui scriitor sovietic: cunoscutul portret închinat lui Lenin şi o scriere despre ţăranul rus. Volumul a fost recenzat în* Viaţa romînească *din mai-iunie 1925. O recenzie asupra acestui volum întîlnim şi în* Cuvîntul liber *din 28 februarie 1925. Îndeosebi pentru portretul lui Lenin pe care îl conţinea, cartea lui Gorki era recomandată drept o carte* „de cea mai imediată actualitate".

● *Ample pasaje din cunoscutul portret al lui Lenin scris de Maxim Gorki au fost reproduse şi în articolul* Personalitatea lui Lenin, *apărut în revista clujeană* Societatea de mîine, *din 13 şi 25 iulie 1926.*

Teodor Vîrgolici

RADU BOUREANU: CUM AM SCRIS „CÎNTARE CETĂŢII LUI BUCUR"

Despre Cetatea lui Bucur, cetate în care m-am născut şi am trăit cea mai mare parte a vieţii, pînă azi, am mai scris. Îmi aduc aminte de o pagină întreagă de revistă, format ziar, în care am publicat un reportaj intitulat: „Bucureşti, oraşul grădinilor". Concluzia era că acest oraş, care a pornit din adînci vremi şi a trecut prin vitregi vremi, era ameninţat de o anarhică creştere (se clădeau pe atunci acele blocuri de speculă, cu un stil pe care-l repudiam) să fie gîtuit, strîns ca un tub de ulei sub presiunea palmei închise, isbucnindu-i toată flora, toată vegetaţia, bogată odinioară, ca uleiul dintr-un tub de verde.

Trebuie să rectific. Azi, arhitectura lui mă atrage şi uleiul verde din tubul stors altădată, copacii şi florile s-au întors pe străzile şi în parcurile cetăţii. Oraşul nostru este iarăşi oraşul grădinilor...

Dar s-ar părea că trebuie să mărturisesc, să lămuresc, mai curînd, cititorii, cum am scris despre toate vîrstele acestei cetăţi a lui Bucur.

De cînd a încolţit în gîndul meu sămînţa acestei deveniri? Poate de mult, de cînd copil, cu alţii de seama mea, porneam în dimineţi de vară să cunoaştem împrejurimile oraşului. Undeva pe malurile riuleţului Colentina, sub zidurile vechi ale mînăstirii Plumbuita ciupite de agneea plumbilor scuipaţi de gurile de foc ale hoardelor de oaste turcească, într-o zi, am avut o vagă, o tulbure senzaţie, o nepipăită imagine a vremurilor străvechi, în care această aşezare a fost întîi umblată de paşi omeneşti ce se statorniceau.

Atunci, în prăbuşirea unui mal galben, pe vadul vechi al rîului, noi copiii am descoperit un schelet fantastic. Nici acum nu-mi amintesc, care parte a scheletului fabulos a stat sub privirea micului grup de copii. În orice caz, forţîndu-mi memoria vizuală, ştiu bine că nu putea fi a unei vieţuitoare apropiate de vremurile noastre. Era ceva care ne uluise, ne înspăimîntase. Cu foarte multe temeri am atins vestigiile timpului adînc. Ţin minte însă că în acelaşi mal surpat, am găsit un os uriaş în forma unei măsele. Acum îmi dau seama că trebuie să fi fost un molar de (Elephas primigenius) elefantul primitiv al lui Cuvier, sau mamutul.

De atunci, sau imaginea şi sentimentul de atunci suprapuse pe reflecţiile mai tîrzii, mi-au dat închipuirii şi conştiinţei viziunea unei largi arii şi adîncimi istorice şi geologice a vetrei care a devenit Cetatea Dîmboviţei, Cetatea lui Bucur. Poate că pe datele senzaţiei de lîngă malul Colentinei am scris poemul de la pagina 15 a volumului, „Vînătoarea". Datele întîmplării din copilărie au rămas neconsemnate — cei care le-au înregistrat — prin relatarea noastră emoţionată şi sub climat fantasmagoric, — fie copii, fie maturi — au trimis „fabulaţia" noastră la plimbare. Tîrziu, prin studiul unor cărţi de ştiinţă, am înţeles că acea descoperire a micilor geologi neverosimili, avea poate o anume rădăcină în adevărul istoric şi ştiinţific. Deci ciclurile cetăţii noastre încep din preistorie, trec prin legende, străbat istoria patriei noastre din începuturi şi iată-ne în istoria nouă, a vremii noi. Acest lanţ logic am vrut să-l încheg în imagini, am căutat să trec pe clapele imensei claviaturi de orgă toată simfonia pămîntului în prefacere şi a oamenilor în trecere, lăsînt pecetile specifice ale vieţuirii şi filozofiei vieţii lor, în straturile pămîntului şi în rafturile timpului, ale istoriei.

S-au mai scris astfel de cîntări ale cetăţilor lumii. Unele s-au bucurat în epopei, de evocări în stări anumite, în clipe de cumpănă şi tragică lumină numai, cum Homer a cîntat Troia sub sabie, foc şi mînie. Dante, în fond, a proiectat pe vastul ecran al Divinei Comedii oameni, vieţi, conflicte tragice, din timpul său şi din străvechi vremi. A descoperit în peisagii analogii morale, care împletesc omul cu natura, deschizînd perspective visului sau meditaţiei. Ce este cert e că el a cîntat atît întîmplările reale şi a făcut să vibreze în terţine, pe meleaguri supranaturale, multe senzaţii din urbea, sa, Florenţa, sau bunăoară din micul orăşel Cesena, de pe marginea riului Savio, care trăia între tiranie şi libertate. Prin diversele chipuri, întîlnite în Infern, el evocă Genova, Pistoia, Pisa, Verona sau Ravenna.

Cetatea lui Bucur, urbea noastră, ar fi părut multora, ţinută în friu de veşnicile vitregii ale etapelor istorice, cum era — nedemnă de a fi cîntată, la periferia interesului celor care ar fi putut-o proiecta din real, în ideal şi înapoi, de a face din ea un obiect de epopee. Dar străbătînd cu ochii minţii şi cu devoţiunea pasiunii începutul pînă la treapta vremii de azi, am exclamat ca Arthur Rimbaud cînd cînta „Paris se repeuple": „Le poète te dit: Splendide est ta beauté!...

Minunată-i frumuseţea ta, Cetate, Urbe, Oraş al lui Bucur. Te-ai ridicat pe piloniî de lemn ai locuinţelor lacustre, ai trecut prin toate fazele de prefacere şi ai pierit sub flăcări şi războaie ca să renaşti mereu, să duci formele de viaţă în urcuşul timpului. Aşa mi-am spus şi am pornit să-i cutreier vremurile şi formele.

Desigur că în alcătuirea poemului au intrat în ecuaţie şi datele, multele date istorice reale. Am cercetat tot, sau aproape tot, ce s-a scris despre Cetate şi cu cît cercetam mai mult, simţeam că mă pindeşte primejdia marei anecdote şi simţeam ceţurile poeziei cum se legănau, se despărţeau, tîrîndu-se printre date şi anecdotic, ca să se ascundă după pădurile de cuvinte.

Însă mai ştiam că trebuie să dau o imagine vie a cetăţii ce împlinise rotunda şi frumoasa sumă de cinci veacuri. Atunci am urmărit paşii istoriei, cercetîndu-i pe cei mai adînci, lîngă care, sau în tiparul cărora, se bănuiau urme de sînge, fîşii invizibile de suflet, gînduri, cîntece şi lacrimi, tot omenescul, toată truda, toate vitregiile şi împilările unor clase asupra altora, a cotropitorilor străini asupra unui pămînt cu grîu şi miere.

Am ales imaginile care mi-au vorbit mai mult din realităţi sau din cele închipuite, dar cu ecou trecut din legendă în istorie. Am făcut o potriveală de cuvinte de cronică, de culoare a timpului şi o osatură modernă a frazei poetice, ca să trezească muzica şi culoarea timpului cîntat.

Nu puteai trezi ecourile vremii lui Mavrogheni şi paleta vieţii de atunci fără să-i costumezi pe „Podul de Pămînt", pe Arnăuţii şi Soitarii voievodului zălud şi zaraf, cu hainele ce purtau denumirile vestimentare ale timpului. Fără să cuprinzi în ciuma lui Caragea toată culoarea apocaliptică a morţii care trecea fără vestminte, fără malotea, sau rochie de ghesemut sau belacoasă, dar evocînd, impunînd, armonia— ciudăţenia pentru noi — a fireştilor cuvinte ale vremii. Ceea ce am făcut cu pasiune a fost să consemnez, să exprim, tot ce prinsesem, copil, şi înţelesesem, adolescent sau matur, adică oraşul nostru trezit la luptă. Imaginea muncitorimii crescînd, urcînd treptele propriilor revelaţii, luptele, grevele şi eliberarea noastră de sub jugul şi împilarea burghezo-moşierească, cît şi eliberarea de sub cisma, de sub ruşinea fascistă. Curios că unii recenzenţi au găsit clamate, şi pe deasupra, aceste etape în poemele „Anilor de luptă". Dar să nu polemizăm cu critica; în fond şi ea şi noi, putem sta ades pe poziţii subiective.

Important e că, la împlinirea jumătăţii de mileniu al urbei lui Bucur, s-a dat glas unui cîntări, care dacă nu-i mai frumoasă decît „ceia care n-a fost spusă" e mai aproape ca oricare, dintre cele care se află în crisalidă.

UN TÎNĂR POET BULGAR

PETĂR KARAANGOV

Tînărul scriitor bulgar Petăr Karaangov s-a născut în anul 1931, în orașul Sandanski de la poalele muntelui Pirin. Termină liceul în orașul natal, după aceea se înscrie la Facultatea de Filologie din Sofia, pe care o absolvă în anul 1956.

Primul său volum de poezie, „Urme pe drum", apare încă în timpul studenției și este editat de editura „Bălgarski Pisatel". În toamna anului 1957, Karaangov publică în revista „Plamăc" (Flacăra) ciclul „Anotimpurile și strada noastră". Poeziile acestui ciclu slăvesc munca creatoare a oamenilor muncii care locuiesc pe aceeași stradă cu poetul.

Cel de al doilea volum al tînărului autor poartă numele ciclului amintit și apare la sfîrșitul anului trecut, iar nu de mult volumul a fost distins de către C.C. al Comsomolului și Ministerul Învățămîntului și Culturii cu un premiu special care se acordă celor mai bune lucrări din domeniul artei și literaturii. În prezent, la editura „Bălgarski Pisatel" se află gata pentru tipar cel de al treilea volum de Karaangov, „Taină lirică". Petăr Karaangov este membru al Uniunii Scriitorilor bulgari. El lucrează în cadrul Uniunii și se ocupă de cadrele tinere.

Poeziile lui Karaangov sînt traduse în mai multe limbi : polonă, cehă, italiană, ungară și rusă.

În țara noastră se află nu de mult timp, fiind invitatul Uniunii Scriitorilor.

RELATIVITATE

În noaptea asta,
am stat de vorbă cu Einștein
O, lumea-i plină de relativități ! —
Știut e tot și nu se știe totul,
e împietrit și nestatornic lutul,
iar clipa se sfîrșește și e clipa
adesea nesfîrșită, ca sărutul.

Cuvinte nedescoperite-s încă,
dar relativă-i neființa lor.
Despodobindu-le de taină, mîine,
copiii le vor desluși ușor.

Afară-i întuneric.
În geamuri bate toamna...

Și poate că-n întunecime sînt
culori ce nu le știm și se vor pierde,
dar oare ce se-ntîmplă pe pămînt,
cînd e-ntuneric, cu culoare verde ?

De ramuri, frunza verde se desparte,
dar oare absolut e acest drum
ce duce de la creangă, la pămînt,
ori alte drumuri călătoare, nu-s ?

Curînd, curînd,
o, vîntul calm, de marte
le va sui din nou, acolo sus...

Nu, nu mai ard culorile mocnite,
ard pomi — ca luminări — și-ale tulpinii
încolăcite brațe, înnegrite,
își amintesc de aerul grădinii,

și-și amintesc de gestul frunzei, stins
ce-n liniștea-ntomnării s-a prelins...

Da, lumea este plină
de relativități...

Afară-i întuneric.
În geamuri bate toamna.
I-un întuneric plin de taine-n jur,
sub cerul străveziu
și urmărind al stelelor contur,
cu Einștein am vorbit, pînă tîrziu...

PLOAIA

Străbat orașu-n noapte-n lung și-n lat,
prin ceață, pieptele respiră.
Eu sînt acela ce am apucat
ploaia ce spală case, gînduri, lîră...

...Pașii străbat întunericul ud
și printr-a picăturilor subțire
tălăzuire,
eu glasurile orașului
le aud...

Și simt cum suie primăvara-n trup
mînată ca de foc anume.
și simt lumini din ghiață cum se rup
și iarăși se întorc spre lume.

O, vînt al primăverii, te salut !
peste cîmpie, arcul tău coboară.
Semințele să fremete în lut
și iarba să răsară iară.

Să își întindă albe rădăcini,
secara, neastîmpărată,
ploaia de azi e ploaie de lumini,
trecutul potopindu-l, înstelată...

...Cei ce-au învățat lutul
să soarbă, cu buze arse, ploaia,
nu pot s-adoarmă,
somnul le ocolește odaia.

Rămîn, cu ochii deschiși.
și aud, ploaia cum bate
Vor adormi
abia în zori, poate...

Ploaia va fi departe-n zori de zi
și numai lacuri trecătoare,
o nouă dimineață-or oglindi
și ramurile arborilor, rare...

Iar soarele, va reveni din sud
și în oraș, de mine — aproape,
un vînt de primăvară am s-aud
pilpîitor ivit pe clape...

Un cîntec nou, pe care-l știu, acum
ferestrele — zăpezi sonore —
și blocurile-n margine de drum
înaintînd, într-ale păcii ore.

VÎNT DE PRIMĂVARĂ

Aștept demult al primăverii vînt
și iată-l : vine să învie lutul...

E-n asfințit.
Deasupra caselor, peste grădine.
ceața albastră, își destramă-nceată,
umbra învoltă, —
cînd se ivește — adîncă, — îngîndurată,
întreagă, oglindindu-se în sine,
cerească boltă...

Știu. E aceeași boltă, de care mă desparte
o amintire : clipa fără soare
cînd o-ncălzii cu zgomotele ploii, scăpărătoare.
și-odată cu căderea frunzei, am trimis-o,
să plece, undeva departe foarte...

Și iat-o, revenind,
peste frunțile noastre
și peste omenirea toată.
adusă pe aripa legănată
a vîntului venit din zări albastre.

Aștept, demult, al primăverii vînt.

Și iată-l, c-a venit :
Orașul și-a deschis ferestrele,
crengile-și ridică umedele pleoape
și simt cum de undeva, din adînc,
din munții înghețați și goi,
pornesc cu unde tulburate spre noi
nezăritele ape.

Văd cîmpuri albe, descătușate,
dintr-al iernii descîntec,
văd brazde fără sfîrșire, tăiate-n lut și-n iubire,
simt amintiri în suflet renăscînd
și simt cum cuvintele mele
alunecă-n cîntec...

În romînește de **GHEORGHE TOMOZEI**

Gabriela Melinescu

STEAUA fără NUME

Litere

Număr încet
literele din alfabet
cîte una.
Se uită mirate la mine.
Niciuna
nu spune nimic
ca o foaie albă-ntr-un plic.
Dar le-adun și le torn în tipare
și cuvîntul începe să zboare.
Singură sînt
o literă din alfabet :
n-ascund nici o boare de cînt ;
cînd m-adun în coloană
se înstrună viorile-n mine
și devin prima oară cuvînt.

Drumul

M-aleargă drumurile
urmărindu-mi pașii lunecători ;
le simt în urmă ademenindu-mi
genunchii, călcîile.
Prin zarea fierbinte
pătrunde coloana luminii
și drumul e sigur sub tălpile arse.
Inima n-are popas
ochii n-au lumini pentru drumuri întoarse.

Manifest

„Un singur lucru vă cer vouă,
celor care veți supraviețui
acestor timpuri : Să nu uitați !".

JULIUS FUCIK

La Birkenau
bate vîntul de vară.
Timpul, ori pluguri arară
acest pămînt al tăcerii,
de pipăie umbrele sării
iarba, cu brațe subțiri
de copii și femei ?
Ce amare-amintiri
urcă-n flacăra ei
iarba țîșnită afară,
la Birkenau
cînd bate vîntul de vară ?..

Plopii

Sînt de vină doar plopii
că-n flacăra verde-au lumină prea multă
și te văd de departe.
Cînd te chem să te-apropii,
freamăt lung de răzbate
în tăcerea de stîncă,
sînt de vină doar plopii
de neliniștea-adîncă.

Mărturisire

N-ar avea timpul nici sens, nici pornire
și n-aș putea să exist
de n-aș fi flacără dreaptă topită-n mulțime,
în marele foc comunist.
O, nu-mi ruginește iubirea
ca aurul falsei comori ;
în inimă-adun nesfîrșirea
atîtor ecouri și zări.
Ca Narcis de mă plec cîteodată
peste propriul meu soare, -ndelung,
e doar ca să văd, să ajung
la mulțimea în mine-adunată.

Cîntecul

Copacii au întins brațele albe
în dreptul ferestrelor.
Oamenii cîntă ;
sînt ecouri de glasuri
sau poate ecouri de munți.
Cîntă pămîntul cu-ncreștitele frunți.
Ecuatorul încins se desface
și străbate în undele zărilor
marele cîntec de pace.

Florin Manolescu

INIMA TA

Lui Ilie Pintilie

Pentru că mîinile tale
au mîngîiat soarele,
așa cum numai un fir de iarbă
știe să mîngîie pămîntul,
pentru că privirile tale
s-au rotit îndelung împrejurul luminii,
pentru că glasul tău
a răsunat sincer, ca o bătaie de inimă,
ți-au luat soarele,
ți-au luat privirile,
ți-au luat glasul
și au crezut că ți-au luat și inima
atunci cînd au lăsat zidurile închisorii
să ți-o strivească...

N-au știut că Pămîntul
a primit-o la el, ca pe o sămînță
care caută oamenii și soarele !

N-au știut că inima ta
va ajunge pînă la noi, prin timp,
ca stelele din Drumul Robilor,
pentru a se roti împrejurul nostru
așa cum, odată, se roteau împrejurul luminii,
privirile tale !

Nicolae Dolîngă

LUI IURI GAGARIN

Știu,
palma lui Lenin a fost rampa de lansare
de pe care ai decolat.
Brațul lui întins în viitor,
ca o chemare nepotolită și albastră,
ți-a arătat drumul.
Știu,
cu ocolul acesta de foc
ai incendiat necuprinsul stepelor cerului.
Prin stepele cerului
ai alergat alături de fetițele tale
și pumnii lor mici, erau plini
cu nisipul de-argint al Căii Lactee
și luceferii lunecau, umezi,
prin pletele copilăriei lor cu miros de liliac.
Știu,
în dimineața de aprilie, neuitată,
ai rupt lanțurile care ne legau
de pămînt și de arbori.

George Ostroveanu

1944

Odată Lenin a venit la noi acasă
Într-un sfîrșit de vară tîrzie.
Ochii mei lunecau visători pe o carte,
Soră-mea, la masă,
Învăța să scrie.

În prag Lenin, și-a scos șapca.
A mîngîiat-o pe soră-mea, zîmbind,
Mie mi-a strîns mîna „bărbățește".
Am privit la arma lui cu jind
Și n-am priceput ce vorbește.

Poate-a fost doar un vis... Cine știe !
Poate erau în drum spre Berlin — rușii
Soră-mea a învățat de mult să scrie,
Iar eu mi-l amintesc pe Lenin,
Zîmbind, cu șapca-n mînă-n pragul ușii...

George Enache

PARTID

De cîte ori îți închin un poem
Îmi pare că n-am spus tot,
Că pentru cîntecele ce ți se cuvin,
Cuvintele sînt firave, spun prea puțin.
De cîte ori îți închin un poem
Aș vrea să fiu, ca tine, uriaș
Și pana mea să fie un steag purpuriu,
Iar cuvintele mele să mi le aleg pe măsură
Din cuvintele tale :
Să iau de ici un munte
Sfredelit de brațul tău de oțel
— Un tunel —
De dincolo să iau o cascadă îmblînzită
Care și-a schimbat numele în hidrocentrală ;
Să culeg și un bloc uriaș
Care-și propteșie căciula de cer,
Să adun visele-mplinite,
Să string laolaltă dragostea
Cu care tot omul cinstit
Rostește cuvîntul — partid !...
Abia atunci m-aș simți mulțumit
Și recitind ce-am scris
Aș privi peste țara mea,
De jur împrejur
Fericit că ți-am închinat,
Așa cum ți se cuvine,
Un imn de slavă, bărbătesc și pur !

Nicolae Arău

INTROSPECȚIE

Cu ochii-nțorși sub pleoapele căzute,
Cum intră-n sine coarnele de melc,
Am vrut în ceruri sure, nevăzute,
Cărările luminii să le-ncerc

Și m-am văzut o pravă-n apa vremii,
Cu inima, busolă neclintită,
Purtînd în ea și dorul Cosînzenii,
Și focul pentru țara mea iubită.

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Lucian Bureriu

FORESTIERĂ

Muncitorilor exploatării forestiere
Coșteiul de Sus

Cădeau troznind
Copacii sub topoarele reci și furioase ;
Cădeau trăgînd în jos cerul cu crengile...
Nici un geamăt nu răzbătea de sub pieptul
Ascuns de scoarță.

Cădeau
Tăietorii sub topoarele foamei și bolii,
Scrîșnind lutul cu degetele ;
Strigătul lor plutea — un ecou peste dealuri,
Se lipea de ele
Ca lutul...

...Sub topoare a căzut timpul
Și în aceste păduri. A țipat,
S-a zbătut și s-a scurs în ripe de umbră...
Omul s-a îndreptat de spate
Aruncînd toporul sub un dinte de lună ;
Luminiș de cabană,
fierăstraie electrice
Și tractoarele trag coamele de pe dealuri.
Biblioteci în coperțile palmelor ;
Oamenii nu mai sînt aceiași.
Doar copacii cad trăgînd dîre prin aer,
Ducînd cîmpiei soarele-aninat de crengi.

Tînăra poezie bulgară

Ultimul deceniu literar a ridicat pe crestele capricioaselor sale valuri o întreagă galerie de noi talente poetice. Și iată că acele mlădițe care, cu cîțiva ani în urmă, intrau cu sfiicinue pe poarta literaturii, au devenit acum tulpini puternice, cu rădăcinile înfipte adînc în glia timpurilor noastre.

De cîțiva ani se vorbește și se scrie foarte mult la noi despre poezia celor tineri. E și firesc să fie așa, deoarece cei tineri, sînt ziua senină de azi și viitorul luminos al literaturii bulgare.

Cu mare satisfacție și bucurie am constatat cu toții faptul că tinerii poeți s-au depășit pe ei înșiși, au abandonat temele plîngăreț-sentimentale, s-au lăsat de „originalitatea" dubioasă și cum se spune, s-au pus pe picioare. Ei încearcă acum să abordeze marile teme ale contemporaneității, să introducă în creația lor problemele majore ale societății socialiste. Dar aceasta nu înseamnă nicidecum că tinerii poeți bulgari nu se deosebesc ca temperament și individualități creatoare ! Dimpotrivă.

Diferența aceasta e doar de nuanțe, ceea ce demonstrează că ei își rămîn credincioși lor înșiși, credincioși lumii care-i înconjoară. De fapt, acesta este și cel mai just drum în căutarea unității multicolore.

Adie ceva cu totul nou, proaspăt și renăscător, din poezia regretatului și talentatului Penio Penev, din creația lui Vladimir Başev, Liubomir Levcev, Anastas Stoianov, Ștefan Tanev Damian Damianov, Slav Hristov Karaslavov, Nicolai Indjov, Krăstio Stanișev, Hristo Kațarov și Hristo Fatev. Cei mai mulți dia ei încearcă intonații noi, răsfrîngînd vechiul vers, migălesc rime interesante și pun în mișcare lăuntrică întreaga strofă clasică. Noul însă în poeziile lor nu se află în jocul de cuvinte și nici în răsfrîngerea versului. Mesajul nou pe care-l poartă poezia lor izvorăște din străduința de a se apropia cît mai mult de contemporani, de a zugrăvi în chip veridic viața, munca și frămîntările omului din zilele noastre.

Și iată că tocmai în munca aceasta anevoioasă, dar măreață prin însăși importanța ei, cei tineri folosesc cu pricepere intonația, caută imagini plastice și fraze condensate, laconice. Aceste căutări nu s-au ivit pe un loc viran al literaturii noastre. Ele își trag seva încă de la creația marilor noștri înaintași Gheo Milev, Hristo Imimenski, Elisaveta Bagreana, Nicolai Hrelcov, Hristo Radevski Nicola Vaptarov. Dar, cu toate acestea, poeziile celor tineri nu seamănă deloc nici cu poeziile lui Vaptarov și nici cu cele ale Bagreanei, ci sînt poezii pline de măreția zilelor de azi. Așa și trebue să fie !

Mlădița poetică care crește doar la umbra moștenirii literare și nu poate primi razele de lumină ale timpului în care crește, este sortită pieirii. Poamele ei searbede vor fi lipsite de seva și prospețimea vieții adevărate. Iar redarea veridică a contemporaneității, sub toate formele întruchipării ei, este sarcina de bază a oricărei poezii militante. Conduși de dorința de a pătrunde cît mai adînc în sufletul contemporanilor lor, în esența vieții multiple și bogată în sensuri, mulți dintre tineri au plecat pe șantierele socialismului, alții ca activiști de consomol sau redactori și reporteri la ziarele din uzine. Așa s-au născut și au prins aripi multe din poeziile lui Fotev, Levcev, Tanev. Dar, fără îndoială, cel mai interesant din rîndul celor tineri este Liubomir Levcev (n. 1935). În cel de-al doilea volum al său, „Pentru totdeauna" (1960), el a ridicat pe o treaptă superioară tendințele pozitive manifestate încă în volumul de debut „Stelele sînt ale mele" (1957) : dorința arzătoare a poetului de a discuta despre temele majore ale vremii pe un ton original, sincer, de o plasticitate captivantă și în același timp pătruns de o adîncă semnificație filozofică. Creația lui Levcev este purtată pe aripile unui nou romantism, al unui entuziasm al prezentului creator. Acest romantism îl determină să intre în discuție cu Byron ; acest entuziasm izbucnește în finalul la „Cîntec despre Garcia Lorca" :

„Nu caut mormîntul tău pentru
a plînge.
Deasupra mormîntului eu cîntec
voi cînta,
Iar chitara mă va îngîna cu ritm
voios
Și pe piatra tare ce-ți străjuie
la căpătîi,
Eu am să-mi ascut cu grijă cuțitul.
Castilan, pentru luptele ce vor
urma..."

sau din poeziile scrise după desenele Käthei Kollwitz. Însuflețirea romantică vibrează și la rugăciunea poetului față de încercatul navigator : „Magellan, Magellan primește-mă pe corăbiile tale" și în declarația patetică : „Eu sînt al soarelui fiu și lumină vă aduc". Versurile poetului sînt sincere, de un dramatism emotiv și cu țintă precisă. Însăși forma lor merită atenție — cu o cadență și cu un ritm precis, rime noi și expresive, cu o schimbare bruscă în lungimea silabelor rimate. Versul lui pare într-o permanentă mișcare, cu o intonație melodioasă.

Cam același lucru, dar în linii mari în ceea ce privește forma, se poate spune și despre poeziile lui Vladimir Basev (n. 1935). Totuși după temperamentul său poetic, după caracterul gîndirii sale poetice, Basev nu se poate identifica cu Levcev. Poezia lui Basev e de nuanță intelectuală. El rămîne prin definiție un poet al orașului și sentimentelor citadine, dispus spre generalizări ca :

„Dacă nu avem ce da lumii
Atunci de ce ne-am mai născut ?
Noi nu vrem nici slava și nici
soarta
Geniilor mari, nemuritoare,
Nouă ne va ajunge doar recunoștința
Unei alte generații viitoare".

Deși tînăr, Basev este autorul a două volume de versuri : „Antenele neliniștite" (1957) și „Înfrîngerea gravitației" (1960). De un viu interes și de o deosebită atenție din partea criticii s-a bucurat ciclul „Șase poezii scrise la cererea iubitei mele", care a apărut în paginile celui de al doilea volum. În aceste poezii, poetul își exprimă sentimentele și gîndurile care l-au frămîntat în vara anului 1958, atunci cînd el se afla în armată, iar pacea lumii era amenințată de așa-zisa „criză irakiană".

Damian Damianov (n. 1935) este poetul durerii stoice. Fiind din naștere infirm, poetul găsește totuși forța morală de a trece peste propria durere, de a deschide larg fereastra gîndirii sale, de a prăbuși pereții strîmți ai nefericirii personale și a ieși la drumul larg al vieții noi. El este autorul a două culegeri „Dacă nu era focul" (1958) și „Așteptare" (1960).

Un poet al finețiii, al semitonului și nuanțelor plastice este Nicolai Indjov (n. 1934). Volumul lui de debut, „Presimțire", (1958) a atras atenția cercurilor literare asupra acestui tînăr venit din Munții Rodopi.

Strîns legat de satul natal, Ilav Hristov Karaslavov (n. 1932) îi cîntă frumusețea renașterii. Acest lucru se simte în ambele volume „Ecoul Cavalelor" (1958) și „Pe piatra albă" (1961). E aici o duioșie asemănătoare aceleia din poeziile populare, însă fără a le imita și cu un final nou — al veseliei și bucuriei împlinite.

Anastasov Stoianov (n. 1932) a trebuit să străbată un drum anevoios și oarecum contradictoriu pînă a da culegerea „Vifornița din mai" (1961). Ajutat de tovarășii săi și înțelegînd just critica aspră cu care a fost primit debutul său în 1954 („Prima iubire"), Stoianov și-a regăsit locul adevărat și azi se numără printre cei mai talentați reprezentanți ai tinerei generații.

Interesante și în același timp foarte deosebite ca viziune poetică sînt și cele două volume ale lui Ștefan Tanev, „Orele" (1960) și poemul „Orașul soarelui", inspirat din munca minerilor și metalurgiștilor din Kărgiali.

Foarte originali în felul lor de a reda tumultul vieții noi sînt poeții Krăstio Stanisev cu „Fața lumii" (1960) și Hristo Fotev cu „Balada călătoriei" (1961). Fotev are un simț nuanțat al imaginilor vizuale. Iată un exemplu din poemul „Izpălcomul în ședință" (Comitetul Executiv în ședință), care la concursul din 1959 al ziarului „Literaturen Front", cu ocazia a 15 ani de la Eliberare a primit premiul I.

„Iar mamele, sărmanele, îmbătrînite
fără vreme,
Visau casele pline cu merinde bune
Dar pe degetele lor subțiate de
foame
Abia se mai țineau verighetele
credinței".

Toate aceste constatări nu înseamnă că poezia celor tineri e întruchiparea perfecțiunii poetice. Tinerii poeți știu că drumul spre adevărata măiestrie a cuvîntului turnat în versuri este lung și anevoios. Iar ca o cerință capitală a timpului nostru, trebuie luat în seamă profilul cititorului nou, care e deopotrivă de necruțător și față de cei consacrați și față de cei tineri. Deci, noi trebuie să satisfacem conștiincios cerințele estetice ale creatorului frumosului din viața noastră de toate zilele — omul, constructor al socialismului și comunismului. Acesta este și sensul lozinciii : „Cît mai mult în mijlocul poporului, cît mai aproape de viață", pe care acum trei ani Partidul Comunist Bulgar a ridicat-o în fața oamenilor de știință, artă și literatură.

În tinerii poeți și literați, această lozincă găsește adepți și urmași, înflăcărați cîntăreți ai vieții noi.

Petăr Karaangov

Dumitran Frunză

COPILĂRIE

I

M-am născut într-un canton,
Vecin cu străvechiul oraș teuton,
Roțile trenurilor, în drumul spre zare,
Mi-au fost cele dintîi ursitoare...
Cînd abecedarul m-a dus de mînă la școală
Burgul mirosea a gunoi și a smoală.
Privirile de gresie ale negustorilor,
Îmi huiau în suflet ca pietrele morilor,
Iar coconii gălbejiți ca niște paiațe de ceară
Mi se aninau de privire, povară..

Înspăimîntat de singurătate ca mama de pelagră,
Nu mă furișam în Biserica Neagră.
Cînd mă prindea dorul de oameni, îndată
Alergam la muncitorii de la calea ferată.
Hainele lor, îmbibate de ulei și noroi,
Îmi aduceau aminte de tata plecat în război...

II

Războiul ne pîndea prin păduri și pe străzi
Peste casele rîșipite-n ogrăzi...

Într-o noapte, cînd pe sub o fereastră treceam,
Am auzit un cîntec, de dincolo de geam.
La pian, peste clape, lunecînd ca un vis
Mîini albe de fată, mîini de narcis...

...Cînd păsări cu clonț ucigaș
Au început să-mprăștie moartea-n oraș,
Cîntecul care vibra sub cerul senin,
Se frînse ca un lujer de in.
Cînd fata se ivi tremurînd la fereastră
O lovi din ceață o spadă albastră.

Și inima ei, se aninâ speriată,
Într-un arbore, ca o frunză uscată.

Andrei Nestorescu

CÎNTECUL

Am vrut să scriu un cîntec de nimeni încă spus.
Să suie pînă-n piscurile sure,
Și-odată-ajuns pe piscuri, să zboare și mai sus,
Mesaj de împlinire azururilor pure.

Dar cînd, cioplit cu trudă din lut și diamant,
Țîșni spre soare cîntul,
Nu s-a pierdut zadarnic în neant
Ci omenesc și simplu, a mucărnat pămîntul.

Ioan Țipuriță

MACARAUA

În dimineața asta, aduse pe grumaz,
De lebăda înaltă de fier, m-au copleșit
Și cerul și lumina și floarea din pervaz
Cu cîntecul ei simplu, și cald, și nesfîrșit.

În dimineața asta purtată de zidar
Ca pe o cărămidă în palme, dezmierdată,
Vezi lebăda-și întinse alb, ciocul ei de var,
Cu mlădierea brațului de fată.

Privește-o cum a prins și a-nălțat un zid
Ca frunza unui nuiar din prispa unui lac,
Și-n ploile de soare și vînt l-a legănat
O clipă pe cupola azurului fluid...

O, cîtă fericire și cînt nestăpînit
Mă va cuprinde-n pripă, cînd floarea din pervaz
Și blocul nou cînta-vor, cu astrul pe grumaz,
Cîntecul lor simplu, și cald, și nesfîrșit.

O picătură de soare

de Horia Vasilescu

Desen de NICĂ PETRE

Eugen Pocreanu nu se speriase cîtuși de puțin cînd totul din jurul său se întunecă și căpătă conturul mat al unui peisaj ars, de cenușă. Halele înalte ale fabricii se întunecară și zgomotul se ascuți. Ochii îi lăcrămară și începură să-l doară. Totul se petrecuse fulgerător, dar Eugen era obișnuit, mai pățise așa și altădată. Cîteodată, cînd se grăbea, lucra fără mască, doar cu ochelarii de protecție, ochii îi oboseau și atunci vedea într-o secundă totul cenușiu, iar prin aer toate se acopereau cu ninsoare de cenușă, toate tremurau într-un văl de fum și se scurgeau, fluturînd, ca niște zdrențe de vînt murdar.

Își terminase tura și se îndreptă, mai mult pipăind pereții, spre vestiar. Deschise dulăpiorul și se duse cu un prosop și săpun să facă un duș. În cabină aburii calzi îi mîngîiară ochii ca niște tampoane de vată. Cu ochii închiși se pieptănă și-și luă pe el hainele curate din dulăpior.

Cînd ieși pe poarta uzinei, aerul rece de iarnă îl înviorâ. Cu batista pe ochi, Eugen păși nesigur și din cînd în cînd lăsa la o parte un colț al batistei de pe ochi și într-o clipă, prin riurile de lumină ce îi inundau ochii, zări drumul. Apoi simți înțepătura luminii și batista i se umezea de lacrimi. Mergea încet, cercetînd cu greu trotuarul și așteptă după aceste lovituri de lumină în ochii lui obosiți, înțepătura. Trotuarul era pustiu și cînd ajunse în stația de autobuse, fu mulțumit că reușise să meargă pînă aici fără să se întîlnească cu cineva cunoscut, să-l vadă cu batista la ochi.

Autobusul frînă și se opri lîngă el. Simți în obraz perdeaua de praf și mirosul de benzină. Se urcă și se așeză în față, lîngă un elev. Nu se mai gîndea nici la țigări, nici la duș. Stătea cu capul întors spre geam ca și cum ar fi privit prin batistă străzile și căpăcii goi, despuiați. La fiecare oprire se apleca înainte și se încovoia, lăsîndu-și mult capul în jos. Cînd autobusul ajunse la stația unde cobora el, se duse la ușă și lăsă să-i lunece de pe ochi un colț al batistei. Începu să se facă seară și observă fugitiv oamenii ce se strînseră ca un ciorchine la urcare.

Ajunse acasă. Urcă treptele, numărîndu-le, cum se obișnuise. Locuia la etajul doi. Aici cunoștea totul atît de bine, încît nu-și mai dezlipi de loc batista de pe ochi. Descuie ușa. Aerul era stătut și încărcat de mirosul de țigară veche. Uitase de cu seară scrumiera plină cu scrum. O curăță în gura sobei, apoi se dezbrăcă de palton. Deschise fereastra și se trînti pe somieră. Voia să-l cuprindă repede somnul, să doarmă ore întregi ca după o beție, fără vise, cu capul înfundat sub plapumă, cu ochii îngropați în fața mătăsoasă a pernei și să nu-și mai țină batista de pe ochi ca un bandaj; dar nu reușea. Nu-i era nici somn și nu era nici obosit.

Deodată tresări. Își aminti că în după-amiaza aceea trebuia să meargă la o adunare U.T.M., la clubul uzinei lor, pentru primirea de noi membri. Nu s-ar fi putut înfățișa acolo cu batista la ochi. Cum ar fi apărut lîngă prietenii lui, cu ochii roșii și încărcați de lacrimi? Desigur că toți se vor fi întrebat ce se petrece cu sudorul Pocreanu și vor discuta absența lui. Se înciudă la gîndul că purta o vină destul de mare că lucrase din neglijență fără mască. Batista îi zbură pe pătură și rămase cu ochii umezi descoperiți. Pleoapele îl apăsau ochii ca două frunze aspre de plumb și lacrimile le simțea sărate ca sudoarea. Se ridică și se plimbă prin cameră, cu bărbia în piept.

Perdeaua de aer rece îi răvășea părul negru și îi curgeau lacrimile ca niște mărgele de gheață. Cu ochii închiși voia să-și închipuie cum arată orașul acoperit de lumină noaptea, sub plasa viorie a becurilor ca un pom de iarnă. Privise de atîtea ori pe fereastră și acum observă cu uimire că nu prea știe cum arată orașul. Ar fi vrut să se uite toată noaptea pe fiecare stradă la vitrinele înflorite de lumină roșie, să și le întipărească bine în minte. „Oare cerul cum o fi? Poate că la noapte o să ningă și dimineața o să fie zăpada pînă la glezne". Îi era ciudă cu nu puteș să vadă nimic și se mîră că tocmai atunci îl încerca dorința de a privi totul, ore întregi. I se părea că orașul trebuie să fie mai minunat decît în celelalte zile.

De bună seamă că toți erau la ora aceea încă în ședință. Florica, secretara, la masa cu pînza purpurie, iar ceilalți emoționați de întrebările utemiștilor.

Ce n-ar fi dat să aibă o țigară și să stea de vorbă cu un prieten! Ar uita de gustul amărui al lacrimilor și ochii nu l-ar mai durea așa tare. Se întinse pe somieră și stătu așa multă vreme. Tîrziu, auzi cum cineva îi bate în ușă. Dezlipi pleoapele și văzu că intrase o fată cu părul scurt.

Fața bîjbîi prin întunerec și căută pe perete, lîngă ușorul ușii, comutatorul. Nu izbuti să-l găsească și întrebă cu un fir de frică în glas:

— Eugen, ești acasă?

Înțelese că era Florica, dar se nedumeri la gîndul că fata îl vizitează așa tîrziu. Se sculă și aprinse lumina. Apoi se duse și-și culcă mîngîiată capul pe pernă. Batista udă, mototolită căzuse pe dușumea. Fata, la un pas de prag, îl privea în tăcere. La tîmple i se ureare bătaia inimii și căldura pieptului o sugruma.

— De ce ai venit? o întrebă Eugen, cu ochii închiși și pleoapele umflate.

— Treceam spre casă, de la adunare, și am văzut că fereastra ți-e deschisă și lumina stinsă. Am urcat. Credeam că ți s-a întîmplat ceva rău...

Eugen zîmbi. Fata observă că un om cînd zîmbește cu ochii închiși are ceva straniu și neobișnuit. Fata înțelese ce se întîmplase și se liniști.

— Stai și spune-mi ce ați discutat la adunare.

Florica își trase scaunul lîngă el.

— Îmi pare rău că ai lipsit. Uite, încerc să-ți spun cîte ceva. Tudoran l-a întrebat pe Preda ce înțelege prin patriotism și prin internaționalism proletar. Preda a vorbit, nu știu cum să-ți spun, cu atîta căldură că îmi venea să plîng de bucurie... să nu-mi spui că-s fată și plîng... Tu ce-ai fi făcut, ce-ai fi spus?

Fata tăcu apoi și nu mai scoase nici un cuvînt. După cîteva minute se îmbrăcă cu raglanul și dădu să plece. Eugen tot mai stătea cu batista pe ochi și nici nu bănuia că fata pusese mîna pe clanța ușii.

— Florica, ce faci?

— Mă duc.

— Volam să te întreb ceva...

— Ce?

— Cînd îți place de cineva și nu știi bine cum arată, ești vinovat puțin sau mult?

Florica zîmbi încurcată și șopti:

— Așa ceva nu se poate. Cînd ți-e drag cineva, nu se poate să nu știi cum arată... Cred că atunci e tocmai invers...

Fata plecă. Lăsă lumina aprinsă. Afară începu să ningă și fulgii jucară după geam ca o ploaie calmă de flori de cireș.

★

A doua zi după-masă, după ce ieși din uzină, Eugen nu mai plecă direct acasă. Se duse la cantină să mănînce. Ieri uitase de prînz. Nu se gîndise nici aseară, după ce Florica plecase de la el, că i-e foame.

La uzină lucrase tot timpul. Nu veni nimeni să-l întrebe ce făcuse ieri. Florica suda niște țevi și i se vedeau doar cîteva șuvițe de păr castaniu de sub bască. Eugen crezu că fata va veni la el să-l întrebe dacă il mai dor ochii, cum se simte, dar fata în salopetă lucra la cîțiva pași de el, tăcută.

Eugen se mîră că fata nu-i zice nimic și hotărî să nu vorbească cu nimeni. Maistrul il măsură cu privirea și-i cercetă munca și de asemenea nu-l întreba nimic. Probabil că nu știa ce i se întîmplase ieri, altfel il cerceta ca pe un ucenic neascultător și l-ar fi pedepsit. Din cînd în cînd, Eugen urmărea cu coada ochiului pe Tudoran și pe Preda. Nu-l întrebau nici ei nimic. Se simți ultat și astfa il îndîrji. Se gîndea că nici el n-o să intre în vorbă. Părăsi uzina, ca și ieri, singur.

În sala de mese a cantinei, Eugen ocupă un loc la o masă din colțul mai îndepărtat de ușă. Stătea cu spatele către ușă. Se juca nervos cu scobitorile din solniță, pînă cînd o fată îi aduse mîncarea. Rămase cu ochii pironiți în farfuria cu supă și nici nu se gîndea la mîncare. Tocmai atunci Tudoran intrase în cantină și căută cu ochii un loc liber. Îl văzu pe Eugen și se îndreptă către el.

— Nu ți-e foame, omule? Ieri nu te-am văzut pe aici...

Eugen se întoarse și-l văzu pe Tudoran lîngă el. Băiatul ăsta mic și îndesat, cu mustața neagră de parcă era cănit sub nas se așeză alături. Eugen zîmbi fără să vrea, bucuros că Tudoran venise să mănînce cu el.

— Ce-ai făcut ieri?

Pocreanu păreă nici nu auzi întrebarea.

— Uite-o și pe Florica cu Preda, îi spuse Tudoran care se răsuci pe scaun neastîmpărat, ca să vadă pe cei ce prînzeau. Eugen nu se uită, ci-l întrebă surprins:

— Vin spre masa noastră?

— Nu, mănîncă mai încolo.

— Ranule (așa-i spune Eugen lui Tudoran), ce faci după-masă?

— Mă duc la film și cînd ies vreau să-mi cumpăr o lampă de noptieră. Vii și tu? Mergem toți. Spune Preda că vine și Florica.

— Nu știu ce să fac.

Și cînd Pocreanu nici nu se mai gîndea că Ranu l-ar putea întreba așa ceva, rămase uimit.

— Al lucrat ieri fără mască?

— Un pic...

— Măi, ești nebun?!

— Cine ți-a spus?

— Florica.

Pocreanu se sperie și mai mult cînd auzi numele fetei. Poate că l-a spus și ce o întrebase aseară, dacă poți uita chipul celui drag și dacă, uitîndu-l ești vinovat cu ceva. Încercă să-l descoase pe Ranu:

— Și ce ți-a mai spus?

— Ce să-mi mai spună? Nimic...

Acum Eugen se gîndea că Florica nici nu luase în seamă ce o întrebase el, că fata nu dăduse nici o importanță vorbelor lui. Poate că nici n-a înțeles ce anume voia să-i spună. Ori poate că păstra cuvintele lui ca pe o mărturisire de dragoste spusă anevoie, de-andaratelea... Poate că il iubea de mult și-l cunoaștea bine, cu ochii închiși, îi știa trăsăturile și de aceea, ca pe o mustrare gingașă il spusese că atunci cînd ți-e drag nu se poate să nu știi cum arată omul drag.

Cînd ieșiră în stradă, în fața cantinei, îi spuse lui Ranu că vine și el la film. La ora cinci jumătate se făcuse seara și Pocreanu îi aștepta pe ceilalți în holul cinematografului. Venise cu jumătate de oră mai de vreme. Se uitase la cîteva afișe din hol și pe urmă ieși în stradă. Zăpada moale se topise peste zi. Aprinse o țigară și privi de-alungul străzii. Fuma neliniștit și privea înainte. Deslușî printre trecători raglanul verde al fetei. Se uită să vadă mai bine cu cine vine. Căută cu privirea pe Preda și pe Ranu. Fata mergea singură. O privi în obraz și stărui asupra ochilor. „Sînt albaștri, albaștri ca și cerul dimineața, nasul e cam mic și puțin în vînt. Buzele roșii, roșii..." se gîndi el. Fata ajunse la un pas de el și simți că o privea adine și asta o stingheri.

Florica zîmbi și-și arătă dinții albi. Frigul îi pișcă degetele și ea le mișca mereu în mănușile de piele neagră. El nu știu ce să-i mai spună. După ce se gîndise, astăzi la cantină, la atitea, îi era dintr-o dată teamă să-i mai vorbească. Altădată, cînd se întîlneau, vorbeau, rideau și nu tăceau o clipă. Fata nu era deloc nedemerită de tăcerea lui. O primise ca pe ceva firesc și asta il descumpăni pe băiat. Poate se gîndise și ea ca el și acum stăteau unul în fața celuilalt, căutînd o cale, un drum...

Porniră încet pe stradă și se depărtară de cinematograf. Intrară la o cofetărie și cerură cite un ceai. Pocreanu îi privea ochii și o descoperea lîngă el ca pe o fată necunoscută, pe care n-o văzuse niciodată. Îi văzuse ochii de multe ori, dar abia acum vedea cît erau de albaștri. Florica își încălzea degetele pe paharul fierbinte. El fuma și-i privea buzele roșii. Se gîndise deodată că trebuie să meargă cu ea la film, dar stătu mai departe pe scaun și ascultă zumzetul caloriferului din colțul cofetăriei. Erau numai ei doi. Fata îi atinse mîinile și simți că-i sînt reci. Le apucă să le încălzească, iar el se uită la degetele subțiri.

Nici nu credea că putea să mai spună fetei ceva. Se gîndea la degetele și la ochii ei albaștri.

Tîrziu, cînd el se aștepta să-i aducă aminte că trebuiau să plece, Florica il rugă:

— Mai fumează o țigară...

Și Eugen înțelese: fata îi mărturisea că nu era tîrziu.

POEZIE

MIRCEA ICHIM — Buzău
Ambele poezii au finaluri sărace; se sprijină pe afirmații, comentariile sînt didactice, în afara ideilor poetice ale căror valențe părăsite pe drum rămîn neexploatate.

Cu toate acestea, versurile reușite anunță o sensibilitate poetică de la care putem pretinde mai mult.

Din *„Evoluție"* reproducem primele două catrene, deși rămîn tributare poeziei lui Anghel și Macedonski:

Ginfașa floare de cais
În cupa ei de catifea
Ascunde pulbere de stea
Trecutu-n taină, ca un vis
Pălesc petalele de nea:
E semnul rodului ce-a-nchis
Gingașa floare de cais
În cupa ei de catifea.

Așteptăm cu interes lucruri noi.

IONEL NICOLAE — Iași
Vă dezavantajează influențele obsedante din poezia eminesciană, și nu rareori, din cea a lui St. O. Iosif, cărora li se adaogă o viziune romantică desuetă alternînd cu răbufniri idilice semănătoriste. *(Doină haiducească; Ce infinituri?)* care nu pot fi salvate de finaluri de circumstanță:

Focul Comunei trezit
Vechilor mituri
Ce infinituri
Gravului lid s-au menit?

Sfera de inspirație livrescă gestul poetic provocat, constrîns la mimarea unei tematici contemporane, rămîne teatral și neconvingător datorită abordării acestei tematici din afara ei.

Ceea ce se cheamă *cunoașterea vieții*, participarea nemijlocită la uriașa luptă de construcție socialistă din țara noastră, rămîne la dvs. un deziderat absolut necesar a fi înfăptuit *pentru* a putea da versurilor autenticitate și substanță.

MARIANA COSTESCU — Ploești
Realizați unele succese în versurile „disciplinate" de prozodia clasică *(Mîndrie* etc.) Și aici însă vă pîndesc locurile comune, unele imagini migratoare, plate. Versul liber — cel puțin așa cum îl cultivați în actualul stadiu de evoluție poetică — vă împinge spre discursivitate și facil, spre diluarea ideii poetice în verbalism.

GRIȘA GHERGHEI
Observațiile de mai sus vă privesc și pe dvs. V-am reproșa în plus abundența vagului și a generalităților *(Cîntec pentru noul prieten, Fluviul* și, mai ales, *Oglinzi în care rămînem* sînt evident tributare unei inspirații livrești.

BOCANCEA MIHAI — București
Poezia *Lenin* seamănă prea mult cu versurile poetului peruvian *Alberto Hidalgo*, publicate în revista noastră.

Așteptăm ceva original.

AUREL V. SINGER
Deși versurile celor două sonete au o oarecare suplețe, platforma de afirmare a noului este vetustă. În *Sonet pentru omul nou*, cuceririle omului modern sînt înregistrate obiectivist, nedescoperindu-li-se semnificațiile, cu un limbaj poetic demn de secolul al XIX-lea:

Răstoarnă munții, sfredelesc adîncuri...
În loc să călărească pe oblîncuri
De cai sirepi, precum odinioară,
Încalecă rachete năzdrăvane,
Pămîntul într-o clipă-l înconjoară
Și cosmosul străbat ca în rădvane.
Sînt ca un piersic încărcat de flori.
Atîtea doruri am, atîtea eșuri
Mi-au înflorit în fiecare ram...
Și nu mă tem de brume c-or să cadă,
Și nu mă tem de ger și de furtuni.
În soarele Comunei...
al sufletului cer
Se-arată-nsenînat și nu mă temi.
Ci caut cu privirile prin vreme
Belșugul meu de fructe dat în pîrg.
Mă uit în jur...
Mi-i țara o livadă
Cu piersici înfloriți
Și nimenea de brume nu se teme.
Și nimenea de brume nu se teme
Cum nu se teme-n cringuri ghiocelul
Să-și sune prin zăpadă clopoțelul,

CIOCOIU SEVER — Craiova.
Prin „Poșta redacției" nu ne-am propus să facem analiza exhaustivă a lucrărilor colaboratorilor noștri. Comentariile noastre se străduiesc să creioneze observații utile autorilor pentru evoluția lor poetică, semnalînd succint nereușitele și primejdiile care îi amenință. În răspunsul din nr. 8. IV. a.c. vă atrăgeam atenția că lucrările dvs. „sînt scrise sub influența prea evidentă a poeziei cosbuciene" din care împrumutați unele versuri „aproape fără modificări". E drept că mai sînteți tributar și lui Eminescu și lui Topîrceanu, ceea ce nu-e o rușine, mai ales la vîrsta și pregătirea dvs. Nu v-am mai amintit reminiscențele lecturilor neasimilate din Eminescu și Topîrceanu pentru că nu aceasta mi s-au părut a fi prea supărătoare.

Deși răspunsul dvs. frizează necuviința și o infatuare greu de explicat, vă sfătuim cu aceeași atenție și dragoste de a vă ajuta, să fiți mai receptiv la observații, să vă folosiți verva și energia mai din plin în creație și mai cenzurat în misive.

V-am recomandat lecturi din poezia contemporană, în special pentru că se simte din felul în care scrieți, din tematica vetustă și idilică pe care o abordați, necunoașterea poeziei realist-socialiste. I se poate scuza, mai ales unui tînăr ca dvs., lipsa de receptivitate față de marile evenimente și cuceriri ale epocii noastre, preferința — în secolul XX! — pentru pasteluri populare cu „doine care plîng" la stînă, în timp ce la Filarmonica din Craiova se cîntă simfoniile lui Șostakovici, cu care scîrțind pe drum în vreme ce un om comunist conduce astronava „Vostok" la sute de kilometri înălțime, spărgînd prima zare a orizontului cosmic, sau să evoce cucuvele și ciori?

Așteptăm de la dvs. mai multă maturitate poetică și cetățenească pe care avem dreptul să o cerem unui tînăr crescut și educat în condițiile maru școli comuniste.

Petre Mazilu — București; *Mihail Grădinaru* — Iași; *Dumitru Grigoraș* — Iași; *Ilarion Axente* — București; *Florin Mihăescu* — Pitești; *Trifon Mischie* — Drașlina; *Ion. Moraru Gh.* — Ormenis; *Dan Plăiașu* — Deva; *Florian St. Grigoriu* — Iași; *L. L.* — Ghergani; *I. Maricela; Iosif Chirilă* — Anina; *Nelu Baroană* — Drăgășani; *Victor Vișan* — Copăcioasa; *Beti Iosif* — Cluj; *Erich Kotzbacher* — Oneși; *Sergiu Sîrbu* — București; *Aurel D. Codoreanu* — București; *Sorin D. Mihai* — București; *Ioan Ghiur Pauleana* — Arad; *Nicolae Bîzy Mocanu* — Poiana Lacului; *Petru Duță* — com. Patru Frați; *Arthur Veronel Porumboiu* — Cojasca; *Andrei Nestorescu* — București; *Pitulice Ștefan* — Cîmpulung; *Dumitru Belenes* — București; *Mitiș Petroz* — Botoșani; *Virgil Sabău* — Satu-Mare; *Cornel Pătrașcu* — R. Sărat; *Matilda Seicărescu* R. Sărat; *Matilda Seicărescu* — Buzău; *Tănase F. Ion* — Rîmnicu-Sărat; *Alexandru Pelle* — orașul Petru Groza; *C. D. Dumbrăvești;* MAI TRIMITEȚI.

Puiu Popescu — Moinești; *Sincero* (?!)

DEOCAMDATA NU.

Teodor Balș

PROZA

COMAN PUICA: *Proza trimisă de dvs. și intitulată „Poem", intenționa să fie un poem în proză, dar rămîne un simplu articol publicistic dominat de mult prea numeroase adjective și... puncte de suspensie.*

CORNELIU BUCIUM CUBLEȘAN: *Doru, eroul principal din schița „Umbra" e membrul unei brigăzi artistice de agitație. Plecînd într-o seară tîrziu dela repetiție e atacat pe întuneric de unul dintre codașii criticați în spectacolul brigăzii. Momentul este exagerat; chiar și amănuntele de peisaj nocturn sînt sumbre printr-un efort naiv de îngroșare și în acest sens autorul nu uită să arate că „O cucuvae țipă scurt în noapte, otrăvit". Atacat cu o custură. Doru poartă cu codașul un dialog lung, sfătos cu ostentație, incredibil, în acești termeni sentențioși:*

— Te mușcă adevărul? De ce nu vii regulat la muncă? Ți-i urît? Nu? Codașule!

— Să nu-mi spui codaș, Dorule!

— Arde, așa-i că te arde? Schițele „Bocancii" și „Lumină" n-au măcar nici conflict, fiind simple însăilări lirice la un nivel școlăresc.

MIHAI FLOREA: *„O cunosc de cînd era de-o șchioapă" este o proză derutantă, ce ezită între două genuri distincte; acelă al schiței pe de o parte și cel al articolului publicistic. În partea intîia a lucrării, povestiți, nu fără oarecare haz, întîmplări din copilăria învățătoarei, într-un stil sfătos, pitoresc, totuși și aci prea încărcat de expresii dialectale, necunoscute ori prea puțin cunoscute în limba literară. Astfel de expresii inteligibile, ori care îngreunează înțelegerea textului, ne par a fi: „pereții de grădele", „stavina laviței", „guruiet", „polmoanele casei", „comîjit pereții", „mustățile... tăpălăzate de vremi" etc.*

Partea a doua a lucrării scade pe neașteptate ca valoare artistică și stilul în care e scrisă pare a fi acelo al unui proces verbal sec și superficial.

Spre deosebire de prima parte a lucrării, unde portretul eroinii este întregit și susținut din amănunte epice caracteristice, în partea doua a lucrării portretul eroinei e susținut nu prin fapte convingătoare, ci cu afirmații cu totul generale. Acest lucru dăunează portretului, îl face transparent și fără contur, difuz. Vă sfătuim să refaceți schița pe linia celor semnalate mai sus.

BĂIATU VIRGIL: *Schița „Minutul 38" este publicabilă. Subiectul ei, antrenant e luat din viața sportivilor noștri, zugrăvind un moment dramatic din timpul unui meci internațional de fotbal susținut de reprezentativa țării.*

Schița suferă totuși, probabil prin contaminare din lectura presei sportive, de un stil tehnicist, neliterar pînă la evidență, tocit prin folosirea lui în toate știrile și cronicile sportive.

ASTRA TURCANU — Timișoara. *Întîmplarea din copilărie e emoționantă dar evocarea ei în forma actuală rămîne deocamdată la limita unui simplu exercițiu. În desfășurarea acțiunii trebuie să căutați elemente care să gradeze și să concentreze atenția asupra momentului culesului cireșelor de către cei doi copii, asupra hidoasei figuri a chiaburului. Aglomerarea de prea multe amănunte nesemnificative, mai ales din introducere și încheiere, diluează firul dramatic.*

ION MURGEANU — Iași. *O tînără fată purtînd în brațe un prunc adormit, merge grăbită pe șosea. Un necunoscut îi iese în cale și se oferă să-i ducă pruncul. Dar în plăpumioară nu e nici un prunc, ci manifeste! Fata crede că are de-a face cu un copoi care-o urmărește. Dar pînă la urmă își dă seama că necunoscutul e chiar legătura, căreia trebuia să-i predea manifestele. Naivă însăilarea subiectului, simplistă transpunerea literară a activității U.T.C.-ului în ilegalitate. Și ați omis să dați răspuns unor întrebări esențiale: în ce împrejurări istorice se petrece întîmplarea, care era scopul împărțirii manifestelor în acel sat îndepărtat, împotriva cui luptau cei doi tineri, învățătoarea și muncitorul? Nu cumva se află în aceste răspunsuri chiar mesajul pe care vi l-ați propus să-l transmiteți prin lucrarea dvs?*

MIRCEA MOLDOVAN — Ludușe. *Furtuna năpraznică doboară copacul peste linia ferată, acarul fuge după ajutor: sare un gard, cheamă un grup de colectiviști. Traseul este liberat, trenul trece cu viteză, acarul agită zîmbind fanionul. Întîmplarea ca atare nu e deloc neobișnuită, ea ar fi putut trezi interesul în cazul cînd i-ați fi găsit o semnificație nouă.*

DRAGOMIR FĂGEȚEANU — Bocșa Vasiovei. *Prin povestea cu Negru împărat încercați un protest anti-monarhic, dar într-o manieră sentimentalistă, nerealistă. Singurul pasaj izbutit este moartea lui Sandor, gîndurile lui în legătură cu pasărea care-i cîntă la fereastră.*

Schița Armăsarul *enunță o problemă de conștiință a unui țăran colectivist, care în momentul intrării în G.A.C. a tăinuit un mînz. Împrejurările în care Gavrilă Ursu își repară „greșeala" sînt alături cu realitatea. Frămîntările lui sufletești se reduc doar la faptul că omul se îmbată și umblă năuc pe uliți. Ne-ar fi interesat să știm ce s-a petrecut cu Gavrilă Ursu în cei doi ani, de cînd e colectivist.*

Socialismul a adus în vechea mentalitate individualistă a țăranului transformări atît de esențiale și evidente, încît oglindirea lor în creația literară trebuie să devină una din preocupările centrale ale scriitorilor.

BURSUC VASILE — Buhuși, AGI AMET JAMAL — Constanța. *Trimiteți lucrări inspirate din actualitatea zilelor noastre.*

LUPEA CONSTANTIN — Cluj. *Adresați-vă Studioului cinematografic Al. Sahia, secția scenarii sau mai direct Operei de Stat din orașul dvs.*

GRIGORE — Fălticeni, E. MUNCELEANU — București, CÎMPEANU S. GÎRCIN. *Deocamdată nu.*

STELIAN POPOVICI — Iași. *Reținem schița Împliniire. Mai trimiteți.*

Gica Iuteș
Petru Vintilă

O strălucită victorie a științei sovietice:

Cucerirea cosmosului

Pentru a se asigura o navă cosmică împotriva deteriorării ce ar putea-o suferi datorită încălzirii pereților ei prin frecarea cu straturile dense ale atmosferei și a evita ridicarea temperaturii în interiorul cosmonavei peste limitele admisibile, pereții navei sînt acoperiți pe fața exterioară cu mai multe straturi metalice separate prin materiale izolante. Pereții metalici exteriori se construiesc din beriliu, niobiu, titan, tantal, molibden și wolfram, aliați în diverse proporții. Aceste aliaje se topesc la temperaturi de peste 1500° și nu-și schimbă caracteristicile mecanice la o încălzire pînă la 700°. Cînd temperatura cămășii exterioare se apropie de 700° un dispozitiv automat comandă desprinderea ei de navă. Pentru structurile următoare se folosesc cămăși de oxid de beriliu care la o temperatură de 2400° C se „sublimează", adică trec direct din stare solidă în stare de vapori. Conductibilitatea termică foarte scoborîtă a oxidului de beriliu îi dă posibilitatea să absoarbă o mare cantitate de căldură fără a o transmite corpului navei înainte de a se sublima.

Cînd la începutul secolului al XIX-lea Parlamentul englez discuta proiectul de lege care propunea ridicarea de-a lungul liniilor ferate a unor garduri înalte ca să ferească pe călători de vederea peisajului care se derula în fața ochilor lor și pe pietoni de privirea „uriașei" viteze a trenurilor, nimeni nu se gîndea că la 12 aprilie 1961, cosmonautul luri Alexeevici Gagarin va călători în jurul pămîntului cu peste 28000 de kilometri pe oră. Azi se știe că în zborul liber al unei nave cosmice absența oricăror zgomote și trepidații și a unor obiecte situate în apropierea cosmonavei care să constituie puncte de reper, cosmonautul are senzația că în spațiu cosmonava stă nemișcată. Nu vitezele oricît de mari sînt simțite de călător. Schimbările de viteză ca mărime sau direcție sînt acelea care provoacă o creștere a greutății cosmonautului, măsurată în sensul în care ele se produc. Această creștere a greutății poate fi suportată pe un timp limitat, destul de scurt și numai pînă la de opt ori greutatea pe pămînt a cosmonautului.

Viitorii cosmonauți sînt instruiți și antrenați în mod special un timp îndelungat.

Ei studiază bazele tehnicii rachetelor cosmice, construcția navelor cosmice și o serie de probleme de astronomie, geofizică, biologie și medicină cosmică.

Antrenamentele prevăd zboruri pe avioane în condiții de imponderabilitate, izolare în camere special utilate și izolate fonic, sărituri cu parașuta din avion și exerciții în cabine, care se rotesc în jurul unor axe, cu viteze mari. De asemenea, ei sînt antrenați să rămînă un timp îndelungat în costume de scafandru, menite să le asigure viața în cazul pierderii etanșeității navei.

Pînă nu de mult astronomii nu cunoșteau o serie de date cu privire la planeta Venus. După cum se știe, această planetă este înconjurată de nori groși, astfel încît fața ei nu este vizibilă. Din această cauză nu se putea determina perioada de rotație a acestei planete în jurul axei sale și nici nu existau informații despre suprafața planetei.

De curînd, Academia de Științe a U.R.S.S. a putut da un răspuns acestor chestiuni, utilizînd metode de radar. În acest scop, cu ajutorul unor emițătoare foarte puternice s-au trimis semnale de radio spre Venus, captîndu-se apoi undele reflectate de către această planetă. Din analizarea acestor ecouri s-a stabilit că perioada de rotație a planetei în jurul axei sale este de aproximativ 240 de ore, deci durata unei zile venusiene este de circa zece zile terestre.

Grație acelorași metode de radiolocație, s-a pus în evidență faptul că suprafața planetei Venus prezintă regiuni cu proprietăți diferite de reflectare a undelor de radio — ceea ce indică o neuniformitate a suprafeței.

Tot prin aceleași metode s-a putut determina cu precizie valoarea unității astronautice. Pînă în prezent, astronomii nu cunoșteau destul de exact distanțele medii dintre Soare și diferitele planete, nedispunînd decît de raporturile dintre aceste distanțe și distanța Pămînt—Soare (distanța medie Pămînt—Soare este tocmai „unitatea astronomică").

Prin ultimele măsurători radar, efectuate în Uniunea Sovietică, s-a stabilit că unitatea astronomică este de 149.457.000 km.

În perioada măsurătorilor, distanța Pămînt—Venus depășea cu puțin cifra de 40 milioane de km.

Desen de V. SAVONEA

DIMENSIUNI TEHNICE ȘI FILOZOFICE

de Prof. univ. Aurel Pârvu

Nu sînt nici 60 de ani de cînd Constantin Eduardovici Țiolkovski, modestul profesor de aritmetică de la Kaluga, fondatorul științei cosmonauticei, spunea: „Omenirea nu va rămîne veșnic pe pămînt, ci, în goana după lumină și spațiu va pătrunde la început timid în afara hotarelor atmosferei, iar apoi va cuceri întregul spațiu din jurul pămîntului".

Cosmosul este lumea aștrilor, a asociațiilor de aștri, a galaxiilor și supergalaxiilor, lumea care, odată cu progresul științei contemporane, își dezvăluie în fiecare zi tainele, supunîndu-se astfel dorinței de cunoaștere a omului, dîndu-i posibilitatea să folosească legile naturii în interesul său.

Creatorii mecanicii cerești, adică ai științei mișcării corpurilor cerești, nici nu bănuiau că nu peste mult timp legile descoperite de ei vor servi la calculul mișcării navelor cosmice dirijate de om. Și totuși acesta este adevărul: mișcarea unei nave cosmice cu motoarele oprite se face după aceleași legi ca și mișcarea corpurilor cerești. Cunoscînd direcția, sensul și mărimea vitezei unei nave cosmice în momentul încetării funcționării motoarelor, putem calcula cu mare precizie tot drumul pe care-l va parcurge pînă în momentul în care motoarele vor fi repuse în funcțiune.

Lansarea la 4 octombrie 1957 a primului satelit artificial al pămîntului a deschis omenirii o nouă eră: era cosmică, în care ritmul progresului depășește orice închipuire a noastră. La numai trei ani și jumătate de la începutul acestei ere, primul cosmonaut, primul semen al nostru, pilotul aviator sovietic Iuri Alexeevici Gagarin a efectuat o călătorie în jurul pămîntului la nava satelit „Vostok", care a dat prilej de îndelungate și fructuoase cugetări asupra destinului omenesc, asupra viitorului omenirii.

Mișcarea navei cosmice a fost mișcat mai mult de un ceas după legile mecanicii cerești ca orice corp cosmic natural.

Înfăptuind zboruri în spațiul cosmic, omul pătrunde nemijlocit într-o regiune nouă pentru el, ceea ce atrage după sine descoperiri noi care adesea nici nu pot fi prevăzute.

Din șirul uriaș de probleme tehnico-științifice care s-au ridicat în fața oamenilor de știință și constructorilor sovietici în pregătirea și înfăptuirea zborului omului în spațiul cosmic, trebuiesc desprinse două de o importanță capitală: asigurarea condițiilor pentru călătoria fără pericol a viitorului cosmonaut și rezolvarea problemei readucerii lui nevătămat pe pămînt. Pentru rezolvarea acestor probleme fundamentale a fost necesară colaborarea oamenilor de știință și a tehnicienilor din toate domeniile științei și efectuarea unui număr important de experiențe.

Pentru a se evita încălzirea navei cosmice în timpul călătoriei sale în jurul pămîntului prin primul zonă de radiație, trebuia să se asigure plasarea navei satelit pe o traiectorie al cărui apogeu (punctul cel mai îndepărtat de pămînt) să se găsească sub 400 de kilometri înălțime, adică sub limita inferioară a primei zone de radiații și al cărui perigeu (punctul cel mai apropiat de pămînt) să se găsească la mai mult de 180 de kilometri pentru a se evita trecerea navei satelit prin straturile dense ale atmosferei în care frînarea datorită trecerii cu atmosfera și încălzirea datorită acestei frecări ar fi putut deveni periculoase.

Traiectoria pe care s-a mișcat nava satelit „Vostok" avea înălțimea apogeului la 327 kilometri deasupra pămîntului și a perigeului la 181 kilometri deasupra pămîntului, iar înclinația orbitei de 64° 27' față de ecuator.

Decolarea navei cosmice a avut loc la orele 9 și 7 minute ora Moscovei, iar aterizarea ei la ora 10 și 55 minute, ora Moscovei. Întreaga călătorie a durat 1 oră și 48 de minute din care cca. 15 minute au fost durata de punere pe orbită a navei satelit și cca. 30 minute durata coborîrii la aterizare.

Călătoria primului cosmonaut a durat timpul necesar efectuării unui singur ocol al pămîntului. Desigur mulți dintre cei care au urmărit cu emoție și admirație acest zbor și-au întrebat asupra motivelor pentru care comanda de coborîre nu a fost dată după cîteva ocoluri ale pămîntului, ținînd seama de faptul că datele telemetrice transmise și mesajele cosmonautului arătau că toate instalațiile funcționează perfect și că starea sănătății cosmonautului era bună. Explicația este simplă. În timpul călătoriei navei cosmice, pămîntul se rotește în jurul axei sale astfel încît după un ocol complet al pămîntului de către navă, regiunea de pe sol aflată sub ea se găsește la aproximativ 3000 de kilometri mai la vest de cît regiunea din care a decolat și cum coborîrea se efectuează urmărindu-se nava cu ajutorul unor instalații montate pe sol, este nevoie ca ea să coboare într-o regiune dinainte stabilită pe care sînt montate instalațiile necesare. Un al doilea ocol al pămîntului ar fi dus nava la aterizare într-o regiune situată cu alți 3000 de kilometri mai la vest, adică în afara granițelor Uniunii Sovietice, într-o regiune în care instalațiile pentru asigurarea aterizării nu puteau fi montate. Într-o declarație făcută presei, profesorul Pokrovsky spunea că nu peste mult timp va fi lansată o navă satelit care va călători cca 26 de ore, timp necesar ca pămîntul să efectueze o rotație completă în jurul axei sale plus timpul necesar pentru a aduce nava cosmică deasupra regiunii amenajate ca un cosmodrom de aterizare.

Deși toate măsurile de siguranță fuseseră luate și deși nava „Vostok" a coborît pe pămînt în condiții bune fără ca contactul cu solul să-i fi produs vreo deteriorare, ca o măsură suplimentară de siguranță, cosmonautul a fost catapultat în afara navei satelit la o înălțime de cca 7 kilometri deasupra solului, coborînd pe pămînt cu ajutorul unor parașute. Condițiile realizate la bordul cosmonavei pentru călătoria primului cosmonaut și suportarea în bune condiții atît a perioadelor de punere pe traiectorie și de aterizare, cît și perioada de zbor cosmic propriu-zis, în care obiectele aflate la bordul cosmonavei și cosmonautul nu cîntăreau practic deloc, dovedesc posibilitatea realizării unor călătorii ale omului în spațiul cosmic, făcîndu-se astfel posibilă vizitarea nu numai a Lunii, satelitul natural al pămîntului, ci și a celorlalte planete ale sistemului nostru solar.

Cucerirea spațiului cosmic constituie cea mai mare bătălie tehnico-științifică pe care mintea omenească a zămislit-o vreodată, dovedindu-se prin fapte că nu există în lume lucruri și fenomene ce nu pot fi cunoscute de om, că nu există „căi nepătrunse ale domnului", ci doar lucruri și fenomene pe care omul nu le-a cunoscut încă, dar al căror „mister" va fi treptat descoperit de știință.

Sateliții artificiali ai pămîntului, rachetele cosmice, navele satelit și existența primului cosmonaut, înlătură definitiv opoziția dintre „Pămînt" și „Cer", opoziția dintre spirit și materie cu primatul „Cerului", al spiritului, opoziția ce stă la baza tuturor religiilor și concepțiilor idealiste. Forța gravitației care subjuga omul nepermițîndu-i să părăsească pămîntul, creînd ideea inaccesibilității cerului, a fost învinsă. Exagerarea antitezei vremelnice „Pămînt-Cer", antiteză prilejuită de nivelul scăzut al tehnicii care nu permitea să se imprime unui corp terestru viteza necesară desprinderii de pămînt a fost depășită. Această viteză, denumită „viteza critică", reprezintă în ansamblul mișcării corpurilor granița trecerii de la acumulările cantitative la schimbările calitative și constituie un nou argument puternic împotriva gîndirii nedialectice, metafizice, care nu ține seama de limitele și condițiile caracteristice unui anumit moment istoric.

Este interesant de remarcat și faptul că mecanica clasică, rezultat al experienței zilnice a omului, considera ca singura cauză a schimbării stării de mișcare a unui corp exercitarea unei forțe exterioare. Generalizarea acestui principiu constituie încă una din rădăcinile gnoseologice ale idealismului. Dacă izvorul mișcării nu poate fi decît o cauză exterioară corpului care se mișcă — spun idealiștii — pentru întreaga natură această cauză nu poate fi decît dumnezeu. Mișcarea rachetei în mediile lipsite de atmosferă, care nu este rezultatul acțiunii unor forțe exterioare, constituie un strălucit exemplu de infirmare pe cale inductivă a unor generalizări care stau la baza misticismului filozofic.

Superioritatea succeselor sovietice în cucerirea spațiului cosmic, mai mult ca ori care alt fenomen științific din istoria omenirii, nu poate fi considerată ca un fapt izolat și întîmplător. Această superioritate este posibilă în primul rînd datorită faptului că orînduirea socialistă este cea mai înaintată din lume, că la baza ei stau noile relații de producție socialistă. Orînduirea socialistă, prin caracterul planificat și de colaborare pe care-l imprimă dintr-o necesitate obiectivă activității oamenilor, creează condițiile în care se pot obține cele mai rapide și mari succese în domeniul științei. Ea a permis crearea erei cosmice din istoria omenirii, eră a lărgirii uriașe a sferei vitale și de activitate a umanității, eră a cuceririi de către om a spațiului cosmic.

REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE

Prof. univ. Călin Popovici

șeful rezidenței stațiunilor-satelit de la Observatorul Astronomic București al Academiei R.P.R.

Consecințele noii ere deschise omenirii prin lansarea primului satelit artificial al Pămîntului la 4 oct. 1957 în Uniunea Sovietică și de zborul cosmic al primului om, al maiorului I. Gagarin, sînt din cele mai felurite și sînt extrem de importante. Unele din ele privesc cercetarea științifică, altele au un caracter practic, mai apropiat sau mai îndepărtat, iar altele mai generale privesc dezvoltarea viitoare a civilizației umane și încă nu pot fi întrevăzute în amănunt. Lansarea sateliților artificiali, a navelor cosmice, cît și zborul cosmic al primului astronaut nu sînt decît etape pe o nouă cale deschisă omenirii, iar fiecare etapă în parte. Aceasta este o nouă metodă de cercetare a cosmosului și un nou mod de acțiune al omului și nimeni nu poate prevedea de pe acum tot ce va aduce omenirii zborul cosmic. Să ne gîndim o clipă la rezultatele indirecte ale imenselor sforțări științifice și tehnice pentru cucerirea cosmosului.

Progresele realizate în automatizare, telecomandă și comunicații radio și de televiziune la milioane de kilometri distanță, în dezvoltarea unor noi metode de propulsare a rachetelor (rachetele ionice spre exemplu), în descoperirea de noi combustibili pentru rachete, în realizarea de noi aliaje termorezistente etc se vor întoarce cu beneficii înzecite în industria noastră de pe Pămînt, pentru folosul pămîntenilor. Dar ca ori și ce descoperire importantă, și aceasta, ca și energia atomică, ar putea fi folosită de clasele condamnate la pieire.

În lumea capitalistă s-au ridicat tot mai multe glasuri de generali și politicieni care au căutat în spațiul cosmic o nouă armă militară. Astfel după cum citează revista *Mejdunarodnaia jizni* (nr. 3, 1961) șeful secției proiectilelor balistice din Forțele aeriene militare S.U.A., generalul maior Ritland, a declarat: „Noi tindem spre Cosmos nu fiindcă el ne-ar atrage ca orice element necunoscut, ci fiindcă el este un spațiu în care se pot efectua operațiuni militare de proporții strategice cu mare eficacitate"... „națiunea care se va folosi de avantajele noului teatru de operații militare... va deveni inevitabil națiunea conducătoare". Aceasta nu este o simplă declarație academică, ea se traduce într-o politică periculoasă. S.U.A. au avut alocate, după aceeași revistă, în bugetul pe anul 1959-1960, circa 8 miliarde de dolari în vederea planurilor folosirii cosmosului pentru scopuri militare! O întreagă serie de sateliți sînt lansați în S.U.A. pentru scopuri militare și de spionaj. Astfel, sateliții din seria Discoverer sînt construiți pentru diferite încercări în vederea realizării sateliților militari propriu-ziși, iar frecvențele pe care emit nu sînt comunicate; sateliții din seria Courier sînt destinați spionajului și retransmisiei mesajelor imprimate pe bandă magnetică la o comandă de pe sol, sateliții din seria Midas Samos, au ca scop mărturisit detectarea prin raze infra-roșii a lansărilor de rachete intercontinentale și fotografierea cu astfel de raze a întinse teritorii etc. Planurile pentru rachete purtătoare de sateliți și de cele folosiți în bombardamente, sînt foarte avansate. Țața de această tendință periculoasă a cursei înarmărilor spațiului cosmic este îngrijorată și trebuie să fie știută și vigilentă astfel încît cucerirea spațiului cosmic să nu fie folosită numai în scopuri pașnice și pentru progresul omenirii, nu pentru distrugerea ei. Războiul termonuclear cu folosirea rachetelor intercontinentale și a sateliților artificiali ar fi o catastrofă planetară, iar partizanii păcii din lumea întreagă luptă pentru ca răsele largi populare conștiente de grozăviile războiului atomic să zădărnicească planurile atîțătorilor la război și să se ajungă la o dezarmare generală și totală.

Uniunea Sovietică dă un exemplu strălucit omenirii utilizînd folosirea sateliților artificiali și a rachetelor cosmice exclusiv pentru scopuri pașnice și pentru progresul științei. Astfel declarația maiorului I. Gagarin că pe bordul navei cosmice nu se află nici un aparat de fotografiat Pămîntul este o dovadă că Uniunea Sovietică nu folosește sateliții artificiali pentru scopuri de spionaj. Lăsînd la o parte perspectivele sumbre pe care ar vrea să le deschidă omenirii civilizația imperialismului adepții ai „războiului cosmic", privim cu încredere viitorul și cu mîndrie cîteva din aplicațiile practice și din cercetările științifice întreprinse cu sateliții artificiali și cu rachetele cosmice.

Cea mai importantă aplicație practică a viitoarelor sateliți artificiali va fi în domeniul meteorologiei în vederea obținerii datelor pentru prognozarea normală a planetei noastre și a mișcărilor ciclonilor, a cantității de energie solară primită și retransmisă de Pămînt (bilanțul lui termic) a legăturii dintre fenomenele solare și unele fenomene din atmosfera înaltă, etc. Aceasta va duce la rezolvarea unei probleme economice foarte importante și anume la precizarea vremii pe o durată lungă de timp. Dacă s-ar prevedea mersul vremii pe o durată de cîteva luni, ar fi posibilă o creștere a recoltei de 1½ la 2 ori. Dar precizarea timpului are o importanță deosebită și în alte sectoare economice.

Sateliții pot fi utilizați pentru comunicații intercontinentale fie prin reflexie simplă a undelor radio pe suprafețele lor, fie ca stații active de retransmisie. Astfel de comunicații prin reflexie au și fost realizate. La o distanță de 36.000 de km. de suprafața Pămîntului un satelit s-ar roti în jurul planetei noastre în 24 ore rămînînd mereu deasupra aceluiași punct al Pămîntului. Trei sateliți de acest fel cu posturi de televiziune ar acoperi tot Pămîntul și rezolvarea problemei televiziunii mondiale ar fi astfel posibilă. Acoperirea unui teritoriu imens ca acela al Uniunii Sovietice (22½ milioane kilometri pătrați) cu stații releu este extrem de costisitoare. Dacă costul unui kilogram de încărcătură utilă a unor rachete destinate plasării în orbită a unor sateliți de poștă ca după unii specialiști americani în 1958-1959 de circa 2 milioane de dolari, acest cost va scădea în 1964 la cîteva sute de dolari și operația va deveni economic posibilă și mult mai avantajoasă decît orice construirii stațiilor releu pe sute de kilometri.

În ceea ce privește navigația, ea va fi mult ușurată de sateliți speciali cu orbite fixe, bine cunoscute, emițînd pe bandă radio, care nu sînt influențați de fulgerările ionosferei. Acești sateliți vor putea fi folosiți și pe uscat și pe mare ca fiind cele mai folosite actualmente în navigație. Astfel de sateliți sînt pe cale de a fi realizați.

Din aplicații practice ale sateliților și rachetelor geofizice spectaculoase sînt și în legătură cu localizarea geodezică precisă a unor insule izolate ca și generarea precisă a măsurătorilor geodezice din diferite continente pentru stabilirea datelor. Măsurătorile geodezice actuale sînt limitate la continente deoarece vizări peste mări nu se pot face. Este de asemenea foarte probabilă folosirea zborurilor sub-orbitale ale rachetelor intercontinentale pentru comunicații extrem de rapide așa cum a declarat președintele Academiei de Științe din U.R.S.S., M. V. Keldîș. „Zborul lui Gagarin a deschis noi posibilități de comunicare suprarapidă. El demonstrează posibilitatea creării unor sateliți și stații interplanetare locuite, precise de marele nostru compatriot K. E. Țiolkovski. Poporul sovietic a deschis omenirii calea pătrunderii în Univers și a cuceririi bogățiilor noilor lumi".

Cucerirea bogățiilor altor lumi cere însă realizarea unor nave cosmice masive capabile nu numai să zboare pînă la Lună, Venus și Marte, ci să se și reîntoarcă din acele zboruri cu o încărcătură importantă.

II

De pe acum sateliții și rachetele cosmice ne-au dus la descoperiri științifice de cea mai mare importanță. Astfel numai studiul mișcării sateliților — al frînării lor — ne-a dat informații prețioase asupra întinderii, densității și temperaturii atmosferei înalte. La perigeul sateliților sovietici, adică la 225 km. înălțime, densitatea atmosferei s-a dovedit a fi de circa 14 ori mai mare decît cea admisă mai înainte. Atmosfera se întinde nu cum se credea înainte pînă la 1000 km. ci pînă la 2000—3000 km. Ea suferă adevărate pulsații sub influența fenomenelor solare, în special a erupțiilor solare care aduc o creștere a densității atmosferei prin încălzire. S-a pus, de asemenea, în evidență și influența presiunii de radiație a Soarelui asupra mișcării satelitului. Cu ocazia unei puternice furtuni solare de la 12 XI 1960 din cauza creșterii radiației de scurtă lungime de unda a Soarelui și a radiațiilor crepusculare, rezistența urmelor de aer de la 1600 km la cît evoluează satelitul a crescut de aproape două ori! Aceste radiații produse cu ocazia marilor furtuni solare (cam o dată pe lună) sînt dăunătoare organismelor și îmbolnăvesc cel mai mare pericol al zborurilor interplanetare. Studiul de centura protectoare a magnetismului terestru, înțelegerea acestor radiații nu este prea rozie s-ar putea folosi unele blindaje corespunzătoare însă nu se vor încerca zboruri cosmice mai departe de Pămînt și pe această problemă ne va fi lămurită prin traiectorii mai multe și mai complexe cu o aparatură adecvată.

Studiile mișcărilor sateliților au dus la cunoașterea mai exactă a formei Pămîntului și a unor mișcări mai fine ale acestuia. Astfel, descoperirea zonelor de radiații și mecanismului formării și regenerării în legătură cu fluxurile corpusculare solare (în special în zonele externe) a aruncat o lumină nouă în explicarea aurorelor polare.

Continuare în nr. viitor

RADIOELECTRONICA ȘI CUCERIREA COSMOSULUI

Prof. univ. Edmond Nicolau

Sprijinul pe care radioelectronica îl dă zborurilor cosmice începe cu mult înainte de startul rachetelor. Pentru ca o lansare să aibă sens, este necesar să se stabilească cu precizie orbita de lansare. Aceasta se face prin metode de calcul foarte laborioase. De exemplu, determinarea modului în care se deplasează o rachetă de la Pămînt spre Lună, lansarea făcîndu-se în condiții date, necesită aproximativ 9 milioane de operații matematice. Un om, efectuînd o operație matematică la fiecare 10 secunde și lucrînd incontinuu opt ore pe zi, ar avea nevoie de circa nouă ani spre a determina traiectoria respectivă. Cu unele simplificări în calcule, în orice caz ar fi nevoie de multe luni de zile spre a calcula drumul rachetei, utilizînd numai tehnicieni manuali. Dar calculatorul electronic rapid „Ural II" efectuează toate aceste calcule numai în 30 de secunde. Marea viteză de lucru a permis să se studieze numeroase clase de traiectorii posibile, ajungîndu-se la unele concluzii interesante. Astfel, s-a demonstrat că o rachetă trimisă de la Pămînt în spre Lună, și care nu are motoare în funcțiune, deplasîndu-se numai sub influența impulsului inițial, nu poate fi captată de Lună, transformîndu-se într-un satelit artificial al acesteia. Dar poate fi realizat un înconjur al Lunii, cu revenire în spre Pămînt. Distanța de înconjur este destul de mare, de circa 66.000 km. Pentru a se ocoli Luna la distanțe mai mici, este necesar ca racheta să aibă motoare suplimentare.

În ceea ce privește contribuția electronicii în timpul lansării, trebuie să menționăm că toate aparatele de măsură întrebuințate sînt electronice. Ele permit să se stabilească, în fiecare moment, care este viteza pe care o are racheta, comparîndu-se viteza reală cu cea antecalculată și dîndu-se imediat comenzile de corecție.

De asemeni, toate măsurătorile efectuate la bordul satelitului se fac cu aparate electronice. Comunicarea rezultatelor la sol se face prin mijloace radiotehnice.

Astăzi, cînd s-a acumulat experiență în crearea unor planete artificiale, pentru radiotehnicieni apar probleme legate de comunicații la scara sistemului solar. Pe Pămînt, unde meridianul nu are decît 40.000 km, distanța maximă de la un punct la antipod e de numai 20.000 km; aceasta e și distanța maximă la care se poate stabili o legătură la sol. Dar în marile spații cosmice problema se schimbă. De pe acum s-au stabilit legături la distanțe de ordinul a 40 milioane de km, iar după cum arată recent prof. A. Kuguşev într-un articol din „Izvestia", ne putem gîndi la radiocomunicații pînă la 300 de milioane de km!.

Desigur că radioelectronica a avut un rol deosebit și în istoricul zbor al lui Iuri Gagarin, primul cosmonaut. Cu siguranță că pe cosmodromul respectiv se afla o bogată aparatură radioelectronică, ca și pe nava „Vostok". Puternicele motoare de 20.000.000 CP ale acestei nave satelit erau comandate de micile dispozitive electronice, care au avut un rol determinat și în succesul aterizării.

Dar radioelectronica privește și spre viitor. De pe acum inginerii electroniști se preocupă de sursele de energie ce urmează a alimenta stațiile automate din cosmos. O primă soluție — deja folosită — este aceea a semiconductorilor utilizați în bateriile solare. Sateliții sovietici au utilizat astfel de surse, în paralel cu surse chimice. Astăzi se profilează însă și alte perspective. Este vorba de termocupluri cu plasmă, o nouă formulă de utilizare a efectului termoelectric, descoperit la începutul secolului trecut de Seebeck. Acest fenomen constă în aceea că dacă două bare din metale diferite sînt sudate cap la cap ca un circuit închis, și dacă cele două suduri se află la temperaturi diferite, atunci în inel apare o forță electromotoare. În ultimul timp se încearcă înlocuirea uneia din barele metalice printr-un tub în care se află un gaz ionizat. Experiențele de pînă acum par a indica faptul că acest gen de termocupluri are performanțe superioare. Evident, și aci unul din contactele dintre gazul ionizat și metal se încălzește cu ajutorul energiei solare.

Amintim, în fine, faptul că o serie de experiențe prevăd ca în viitor chiar mișcarea rachetelor să se facă cu contribuția electronicii. Este vorba de rachetele fotonice, la care în loc de a asigura propulsia dintr-un jet de gaz, se înlocuiește acest jet printr-o emisie de energie electromagnetică radiată sub forma unor unde de radio. Dar aceasta aparține, cu siguranță, unui viitor mai îndepărtat.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 19, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"